

Apostlagärningarna

Inledning

Introduktion: Apostlagärningarna är länken mellan evangelierna och de nytestamentliga breven. Boken är en direkt fortsättning på Lukasevangeliet. Det är den första nedtecknade kyrkohistorien där vi får följa kristendomens utveckling, från att ha varit en judisk gruppering i Jerusalem, till att bli en världsvid rörelse som sveper över hela jorden. Bokens huvudtema är Jesus, verktyget är församlingen och den helige Ande är kraften!

Skrivet: Omkring år **63 e.Kr.**

Berör tidsperioden: **30 – 63 e.Kr.**

Till: Theofilos. Det kan ha varit en person som företrädde Paulus i Rom under hans rättsliga prövning och behövde få en sammanställning om vad den kristna läran handlade om. Det förklarar i så fall bokens fokus på Paulus tjänst och resor. Lukas nämner flera exempel som visar hur de romerska myndigheterna inte ansett att kristendomen varit fientlig mot staten. Pilatus frikände Jesus, och Gallio, Felix, Festus, konung Agrippa och Lysias fällde inte Paulus. Lukas visar att det rörde sig om en religiös konflikt.

Författare: Lukas.

Bibeln är inte skriven som en historiebok, men återger alltid korrekt samtida historiska fakta.

Nedan är en kronologisk sammanställning på de politiska ledare som ofta refereras till i NT.

Struktur:

Ett sätt att strukturera boken är att utgå från Apg 1:8 där evangeliet sprids från staden de befann sig i till hela världen:

1. Jerusalem, kapitel 1-7
2. Judéen och Samarien, kapitel kap 8-11
3. Hela världen, kapitel 11-28

Romerska kejsare:

- Augustus (27 f.Kr. -14 e.Kr.)

Han ändrade namn flera gånger. Han kom till makten redan 31 f.Kr., men då under namnet Octavius.

- Tiberius (14-37)
- Gaius, Caligula (37-41)
- Claudius (41-54)
- Nero (54-68)
- Tre kejsare, Galba, Otto och Vitellius (68-69)
- Titus (79-81)
- Domitianus (81-96)
- Nerva (96-98)
- Trajanus (98-117)
- Hadrianus (118-138)

Kung/ståthållare i Judéen:

- Herodes den store (37 f.Kr. – 4 f.Kr.), se Matt 2:1
- Archelaos (4 f.Kr. – 6 e.Kr.), se Matt 2:22
- Coponius (6-9)
- Marcus Ambivulus (9-12)
- Annius Rufus (12-15)
- Valerius Gratus (15-26)
- Pontius Pilatus (26-36)
- Marcellus (36-37)
- Marullus (37-41)

- Agrippa I (41-44), se Apg 12:1
- Cuspius Fadus (44-46)
- Tiberius Julius Alexander (46-48)
- Ventidius Cumanus (48-52)
- Markus Antonius Felix (52-60), se Apg 21:38
- Porcius Festus (60-62), se Apg 24:27
- Lucceius Albinus (62-64)
- Gessius Florus (64-66)

INLEDNING (1:1-1:11)

¹ Käre Theofilos [*som betyder "den som älskar Gud" eller "älskad av Gud"*], i den första (*tidigare*) avhandlingen (*volymen*) jag skrev [*Lukasevangeliet*],

har jag redogjort för allt som Jesus började göra och undervisa om

² fram till den dag han blev upptagen [*till himlen, se vers 11*],

sedan han genom den helige Ande hade gett sina befallningar

åt dem som han utvalt till apostlar (*budbärare*).

[Att Lukas nämner att han skrivit två volymer, det tidigare verket Lukasevangeliet och nu Apostlagärningarna, kan ha haft rent praktiska orsaker. En antik bok bestod av en papyrusrulle med en maxlängd på omkring 10 meter, något som Lukas utnyttjar till fullo eftersom både Lukasevangeliet och Apostlagärningarna vardera består av knappt 20 000 grekiska ord.

Lukas summerar sitt evangelium med att det handlar om allt som Jesus "började" göra och

undervisa om. Det antyder att Jesu handlingar och undervisning fortsätter genom apostlarna och de troende, och pågår än i dag. Jesu jordiska och himmelska verk är sammanflätade, se Luk 22:69. Under sin tid på jorden verkade han rent fysiskt, se vers 1; i dag verkar han också här ”genom den helige Ande”, se vers 2.]

³ Han visade sig också för apostlarna efter sitt lidande [*på korset*], och gav dem många pålitliga (*helt uppenbara*) bevis på att han levde. Han visade sig under en fyrtiodagarsperiod och talade med dem om Guds kungarike. [*På liknande sätt som Mose blev undervisad av Gud i 40 dagar, se 2 Mos 24:18; 34:28.*] ⁴När han var tillsammans med (*åt en måltid med*) dem befallde han dem [*apostlarna, se Luk 24:43-49*]:

”Lämna inte Jerusalem,
utan vänta på Faderns löfte som ni har hört mig berätta om.

⁵ För Johannes döpte (*nedsänkte, grekiska ’baptizo’*) visserligen i vatten,

men om inte så många dagar från nu ska ni bli döpta i (*nedsänkta, helt omslutna av*) helig Ande.”

Löftet om den helige Ande

⁶ När de nu hade samlats, begärde de svar av honom (*pressade de honom på ett svar*), och sade: ”Herre, är det nu du ska återupprätta Israel som kungarike?” [*Under århundraden hade Israel*

varit förtryckt av andra nationer; se Jer 16:15; 23:8; Hos 11:8-11. Lärjungarna väntade på det messianska riket, se Jes 9:1-7; 11:1-16.]

⁷ Han svarade: ”Det är inte upp till er att veta vilka tider (*den exakta kronologiska ordningen av händelser*) eller epoker (*särskilda tidsintervall som börjar och slutar vid någon specifik händelse*) som Fadern personligen har bestämt genom sin vilja (*makt, auktoritet*). ⁸ Men ni ska få ta emot kraft (*mirakelkraft, förmåga att utföra ert uppdrag*) när den helige Ande kommer över er. Ni ska bli mina vittnen i:

Jerusalem,

[Staden där de nu befann sig. Hur de vittnade där beskrivs i Apg 1-7.]

hela Judéen och Samarien,

[Jerusalem ligger i Judéen, den södra regionen av Israel med en stor judisk befolkning. Norr om Jerusalem ligger regionen Samarien. Här bodde det illa ansedda blandfolket samarierna som judarna inte ville kännas vid. Hur apostlarna vittnade i båda dessa områden beskrivs i Apg 8:1-11:18.]

ända till jordens yttersta gräns.”

[Hela den då kända världen. Hur de vittnade runt om i världen beskrivs i Apg 11:19-28:31.]

[Två världsbilder flyter samman i Apostlagärningarna. Den judiska och den grekisk-romerska. För juden är Jerusalem världens mittpunkt, medan Rom är romarens centrum. I inledningen till Lukasevangeliet låter Lukas förordningen utgå från kejsaren i Rom, se Luk 2:1. I Apostlagärningarna utgår den uppståndne Herrens uppmaning från Jerusalem. Den judiska världsbilden utgår från släkttavlan i 1 Mos 10:32, där Noas tre söner, Sem, Ham och Jafet, blir stamfäder till alla folk. Sems ättlingar rör sig österut till Arabien och Mesopotamien, Hams ättlingar söderut till Afrika och Jafets ättlingar norr- och västerut till Mindre Asien och Europa. Apostlagärningarna följer detta mönster där Sems ättlingar motsvaras av Samarien. Hams ättlingar i Afrika nås via Filippus möte med den etiopiske hovmannen. Slutligen kommer evangeliet till Jafets ättlingar via Paulus resor norr och västerut. I den judiska världsbilden var Etiopien och Spanien världens yttersta utposter, kanske var det därför Paulus ville till Spanien? Det är inte uteslutet att han kom dit, se Rom 15:24.]

Jesus upptas till himlen

⁹ När han hade sagt detta, och medan de såg på honom, lyftes han upp och ett moln skymde (kom under honom och lyfte bort) honom från deras åsyn. ¹⁰ Medan de helt fokuserat stirrade mot himlen när han for upp, stod plötsligt två män bredvid dem i vita (skinande) kläder. ¹¹ De sade: ”Galileiska män, varför står ni och ser

upp mot himlen? Denne Jesus, som har blivit upptagen från er till himlen, han ska komma igen på samma sätt som ni har sett honom fara upp till himlen.”

FÖRSAMLINGEN I JERUSALEM (1-7)

Man samlas till bön

¹² Då vände de tillbaka till Jerusalem från berget, som kallas Olivberget och ligger nära Jerusalem, [bara] en sabbatsväg (omkring en kilometer) därifrån. [Den längsta sträcka man enligt rabbinerna tilläts gå på vilodagen för att inte vanhelga sabbaten, uträkningen baseras på 2 Mos 16:29 och 4 Mos 35:5.] ¹³ När de kom dit gick de upp till den sal på övervåningen där de brukade vara (hade för vana att vara samlade i):

Petrus

och Jakob
och Johannes
och Andreas;

Filippus

och Tomas,
Bartolomeus [även kallad Natanael]
och Matteus;

Jakob, Alfaios (Alfeus) son,

och Simon seloten
[Selot är ordagrant ”den hängivne, ivrige, fanatiske”, och kan antyda att han var med i den judiska motståndsrörelsen mot Romarriket.]

och Judas, Jakobs son.

[Tre grupper framträder när apostlarna räknas upp. Petrus, Filippus och Jakob nämns alltid som första namn i varsin grupp, se Matt 10:1-4; Mark 3:16-19; Luk 6:13-16. I grundtexten föregås alla namn utom Petrus, Filippus, Bartolomeus och Jakob med grekiska "kai", ordet "och". En språklig detalj för att gruppera.]

¹⁴ Alla dessa fortsatte (höll ut, var kvar tillsammans) enade (i ett ackord, med samma sinne) i bön (vars innersta natur är tillbedjan, hängivenhet och förtrolighet med Gud) och åkallan (begäran, ofta för ett personligt behov) tillsammans med några kvinnor och Jesu mor [Maria] och hans bröder [Jakob, Joses, Simon och Judas]. [Jesu bröder och systrar omnämns i Matt 13:53-56; Mark 6:3; Gal 1:19; 1 Kor 9:5.]

Mattias väljs som ersättare för Judas

¹⁵ Under en av dessa dagar [efter Jesu uppståndelse och före pingstdagen], då omkring 120 personer [både män och kvinnor, se vers 14] var samlade, stod Petrus upp bland de troende bröderna och systrarna.

[Inom judendomen krävdes det 120 män för att starta en lokal Sanhedrin, som utgjorde styret i en stad. Det kan vara den associationen som talet 120 ger nu när den nya kristna församlingen börjar ta form. Än idag är talet betydelsefullt, i den moderna staten Israel har den lagstiftande församlingen, Knesset, 120 ledamöter.]

År 30 e.Kr. infaller Förstlingsfruktens högtid, Bikkurim, på söndag den 17 Nisan. Det var från den dagen man räknade sju veckor, 50 dagar, fram till pingsthögtiden, Shavuot, se 3 Mos 23:15-16. Jesus hade undervisat om riket i 40 dagar fram till himmelfärden, se vers 3. Det har nu troligen gått några dagar sedan dess och det är i början på den sista veckan innan högtiden som Petrus tar till orda.]

Petrus sade:

¹⁶ ”Män, bröder [*och riktar sig antagligen främst till apostlarna*]: Skriftens ord måste uppfyllas, det som den helige Ande genom Davids mun hade förutsagt om Judas [*Iskariot*], han som ledde dem som grep Jesus. ¹⁷ Han räknades som en av oss och hade fått del i (*blivit gudomligt utvald till*) samma tjänst. [*Citaten från några olika psalmer som David skrev kommer i vers 20.*]

¹⁸ [*Följande två verser ger lite mer bakgrund och förklarar*]: Denne man [*Judas*] förvärvade sig en bit mark från sin orättfärdiga lön, och han föll framstupa så att buken brast och inälvorna vällde ut. [*Antagligen gick grenen han hängt sig i av och han föll ned. Marken köptes efter hans död för de trettio silvermynt han lämnade tillbaka, se Matt 27:5-8.*] ¹⁹ Detta blev känt för alla som bodde i Jerusalem, så på deras språk [*arameiska*] kallades fältet för 'Akeldamak', vilket betyder 'Blodsåkern'.

²⁰ I Psaltarens bok står det skrivet:

'Låt hans gård bli öde,
låt ingen bo där.' [Ps 69:26]

och lite senare:

'Låt hans ämbete tas av en annan.' [Ps 109:8]

²¹ Därför [*för att uppfylla Skriften*] bör någon av dessa män som har varit med oss under hela den tid Herren Jesus gick in och ut bland oss, ²² från det att han döptes av Johannes till den dag han togs upp ifrån oss, en av dem måste vara ett vittne om hans uppståndelse tillsammans med oss."

²³ Man förde fram två [*kandidater som uppfyllde dessa kriterier*]: Josef Barsabbas, även kallad Justus, och Mattias.

²⁴ De bad: "Herre, du känner allas hjärtan. Visa vem av dessa två du har utvalt ²⁵ till att få den apostlatjänst som Judas övergav för att gå till den plats som var hans." ²⁶ Sedan kastade de lott mellan dem. Lotten föll på Mattias, och han räknades sedan som apostel tillsammans med de elva.

2

Den helige Ande utgjuts på pingstdagen

¹ [*Det har troligen gått några dagar sedan Mattias blivit vald som ersättare för Judas, se Apg 1:26.*]

Alla var samlade tillsammans på en plats när pingstdagen var inne (*uppfylldes, fullkomnades*).

[Det grekiska ordet för pingst är "pentekoste" som betyder femtio, eftersom man firade denna högtid på den femtionde dagen efter påsk. Den judiska högtiden kallas Shavuot eller veckohögtiden. Detta var en av de tre stora högtiderna då många vallfärdade till Jerusalem. Den infaller i maj eller juni och man bar fram förstlingsfrukten av främst spannmålsskörden i templet, se 3 Mos 23:15-16; 5 Mos 16:10-11. Högtiden firas till minnet av den dagen då Israels folk fick de tio budorden vid berget Sinai.]

² Då kom plötsligt ett ljud (*dån*) från himlen, som när en våldsamt storm drar fram, och fyllde hela huset där de satt. ³ Tungor som av eld syntes, de fördelade sig och satte sig på var och en av dem. ⁴ De blev alla uppfyllda av den helige Ande och började tala andra språk (*tungor; andra språk än sitt modersmål*), allteftersom Anden gav dem ord för ord (*klart och tydligt uttal, ord inspirerade av Gud*).

[Platsen där de var samlade specificeras inte mer än att ordet "hus" anges i vers 2. Jesus hade sagt till dem att inte lämna Jerusalem, se Apg 1:4, så de är någonstans i staden. De hade för vana att träffas i den övre salen, se Apg 1:13. Även om ordet för "hus" är en ovanlig benämning på templet eller någon av dess pelarhallar, så

kan ordet användas så, se Apg 7:47. Om de inte var i templet så var de i alla fall nära, eftersom folket var samlade där under högtiden klockan nio på morgonen för den första bönen, se Apg 2:6, 15. Utgrävningar vid södra ingången av templet visar hur det fanns en stor mängd stora bassänger, "mikveh" på hebreiska. Innan en pilgrim gick in i templet krävdes ett reningsbad i en sådan dopgrav. Om platsen är i någon av pelarhallarna eller vid någon av templets ingångar förklarar det praktiskt hur 3 000 personer kunde höra Petrus predika och senare bli döpta, se Apg 2:41.]

Folkskarans reaktion

⁵ I Jerusalem bodde fromma judiska män från alla folk (*etniska grupper*) under himlen. ⁶ När ljudet (*dånet*) hördes samlades en stor folkskara, och de blev helt förundrade (*de kom i rörelse och det uppstod tumult*) eftersom var och en hörde sin egen dialekt [*sitt eget språk*] talas. ⁷ De häpnade (*tappade helt fattningen*) och fylldes sedan av förundran (*började spekulera i orsaken*).

[Alla apostlarna kom från Galileen. I Jerusalem ansågs galiléer vara olärda landsortsbor, se Joh 1:46. I Galileen talade man också en speciell dialekt som man inte kunde missta sig på, se Matt 26:73. Att dessa enkla män skulle kunna tala något annat språk var otänkbart.]

De sade: "Är inte alla dessa som talar galiléer?"

⁸ Hur är det då möjligt att var och en av oss hör sin egen speciella dialekt från där vi var födda (*våra modersmål*). [*Femton områden där man talade olika dialekter och språk nämns i vers 9-11. Uppräkningen börjar från öster och går västerut.*]

⁹ Vi som är:

parter [*folkslag från Iran och Afghanistan*],
meder [*från nuvarande Iran*]

elamiter [*från östra Turkiet fram till Kaspiska havet*];

besökare från [*ordagrant 'de som är bosatta i'*]:

Mesopotamien [*Irak*],

Judéen,

Kappadokien [*östra Turkiet*],

Pontus [*norra Turkiet*],

den romerska provinsen Asien [*västra Turkiet*],

¹⁰ Frygien [*centrala Turkiet*],

Pamfylän [*södra Turkiet*],

Egypten,

Libyens [*västra Egypten*] landsändar vid
Kyrene

[*norra hamnen i Libyen*];

inflyttade främlingar från Rom:

både judar och proselyter [*som konverterat till judendomen från andra religioner*],

¹¹ kreter [*från ön Kreta*] och araber [*från ökenområdet Arabien, nuvarande Saudiarabien*].

Vi alla hör dem tala på våra egna dialekter (*språk*) om Guds underbara (*måktiga, stora*) gärningar.”

¹² De var alla häpna (*förvånade, visste inte vad de skulle tro*). De frågade varandra: ”Vad kan det här betyda?”

¹³ Men andra gjorde sig lustiga över dem och sade: ”De har druckit sig fulla på sött vin.”

Petrus predikar

¹⁴ Tillsammans med de elva trädde Petrus fram, höjde sin röst och tog till orda (*högt och ljudligt, inte med ett vardagligt språk utan på ett välartikulerat, precist sätt*):

”Ni män från Judéen och invånare i Jerusalem, detta bör ni känna till (*jag vill att ni ska förstå detta*), lyssna nu noga på mina ord. ¹⁵ Dessa män är inte druckna som ni tror, det är ju bara tredje timmen på dagen (*klockan är ju bara nio på morgonen*)! [*Judisk tid räknades från klockan sex på morgonen, då solen gick upp.*] ¹⁶ Nej, detta är [*det första skeendet av*] vad som är sagt genom profeten Joel [2:28-32]:

¹⁷ ’Detta ska ske i de yttersta dagarna, säger Gud:

Jag ska utgjuta (*i överflöd tömma ut*) min Ande över allt kött.

[*Över alla människor utan hänsyn till ålder, kön eller ställning.*]

Era söner och döttrar

ska profetera (*tala inspirerat av Gud*).

Era unga män (*ungdomar*)

ska se syner.

Era gamla män

ska ha drömmar (*gudomligt inspirerade drömmar*).

¹⁸ Ja, över mina tjänare, både män och kvinnor, ska jag i de dagarna utgjuta min Ande, och de ska profetera (*tala inspirerat av Gud*).
[*Tala uppbyggelse, uppmuntran och tröst, se 1 Kor 14:3.*]

¹⁹ Jag ska låta häpnadsväckande under synas uppe i skyn, och tecken (*mirakler vars syfte är att bekräfta vad Gud gör*) nere på jorden – blod, eld och rökmoln.

²⁰ Solen ska vändas i mörker och månen i blod innan Herrens dag kommer, den stora (*magnifika*) och iögonfallande (*när något blir helt uppenbart och synligt*).
[*Dagen då Jesus kommer tillbaka.*]

²¹ Då ska var och en som åkallar (*frågar efter, ropar och vädjar till*) Herrens namn bli frälst (*räddad, bevarad, helad, upprättad*).

²² Israeliter, lyssna på vad jag har att säga: Jesus från Nasaret var en man som blev erkänd av Gud inför er genom kraftgärningar, under och tecken. Genom honom gjorde Gud detta mitt ibland er. Det känner ni själva till. ²³ Genom Guds förutbestämda plan och beslut blev han

utlämnad, och med hjälp av laglösa [*de romerska soldaterna som inte följde Mose lag*] spikade ni upp honom och dödade honom.

²⁴ Men Gud uppväckte honom, efter att ha lossat honom ur dödens smärta (*födslovåndor*), för det var omöjligt för döden att kontrollera (*behålla, binda*) honom [*eftersom han var syndfri*]. ²⁵ För David säger om honom [*Ps 16:8-11*]:

'Jag har alltid haft Herren för mina ögon (*jag tänker ständigt på honom*),

han är på min högra sida för att jag inte ska vackla (*kastas ner*).

²⁶ Därför var mitt hjärta glatt och min tunga jublade,

även min kropp ska vila i det hoppet.

[*Min kropp är som ett tält, en temporär boning här på jorden, medan jag väntar på uppståndelsen.*]

²⁷ För du ska inte överge min själ (*lämna den hjälplös*) i dödsriket (*grekiska Hades, hebreiska Sheol*)

eller låta din heliges kropp förgås (*utsätts för förgängelsen, då kroppen förmultnar efter döden*).

²⁸ Du har visat mig livets vägar,

du ska uppfylla mig med glädje i din närhet (*inför ditt ansikte*).'

[*Inspirerad av den helige Ande ändrade Petrus citatet från 'ska visa' till 'har visat mig livets vägar', eftersom Jesus har uppstått.*]

²⁹ Män och bröder, jag kan väl öppet säga till er att vår stamfar David är död och begravnen, och hans grav finns här än i dag. ³⁰ Eftersom han var en profet visste han att Gud med ed lovat honom att sätta någon av hans ättlingar (*livsfrukt*) på hans tron. ³¹ I förväg såg han den Smordes (*Messias*) uppståndelse och sade [*i Ps 16:10*]: 'Han ska inte lämnas kvar i graven, inte heller ska hans kropp utsättas för förgängelsen (*då kroppen förmultnar efter döden*).' ³² Denne Jesus reste Gud upp, och det är vi alla [*som står här inför er*] vittnen till. ³³ Sedan han genom Guds högra hand (*kraft, makt*) blivit upphöjd och fått den utlovade helige Anden, har han utgjutit (*i överflöd låtit tömma ut*) den [*Anden över oss*], som ni nu både sett och hört.

³⁴ David steg inte upp till himlen, ändå säger han om sig själv:

'Herren sade till min herre:

Sätt dig på min högra sida (*dela min tron*),

³⁵ till dess jag har lagt dina fiender

som en fotpall under dina fötter (*helt reducerat fiendens makt*).' [*Ps 110:1*]

³⁶ Så därför [*eftersom Gud har uppväckt Jesus från döden och upphöjt honom*] må nu hela Israels hus verkligen förstå (*säkert veta, vara medvetna om, inse och greppa*) att denne Jesus som ni har korsfäst, honom har Gud gjort till både Herre och Smord (*Messias, Guds utvalde och smorde Kung, Kristus*)."

³⁷ Nu när de hörde detta, kände de ett stygn i hjärtat (*syndanöd, en djup smärtsam upplevelse av sorg*), och sade till Petrus och de andra apostlarna: ”Män, bröder, vad ska vi göra?”

³⁸ Petrus svarade dem: ”Omvänd er (*vänd helt om, förändra ert sätt att tänka och era värderingar*), och låt var och en av er döpa sig (*nedsinkas i vatten, grekiska ”baptizo”*) i Jesu den Smordes (*Kristi*) namn så att era synder blir förlåtna, och ni ska då få den helige Ande som gåva. ³⁹ För löftet [*om den helige Ande*] gäller er och era barn, och alla de som är långt borta [*hedningarna*] – så många som Gud kallar (*bjuder in*) till sig själv.”

Församlingen växer

⁴⁰ Med många andra ord vittnade Petrus [*personligt, ivrigt och uppriktigt*] och fortsatte att uppmuntra (*förmana, varna*) dem, och sade: ”Rädda er från detta moraliskt förvridna släkte.”

⁴¹ De som tog emot (*med glädje välkomnade*) hans ord döptes, och den dagen ökade deras antal med ungefär 3 000 personer (*själar*). ⁴² De höll troget fast vid (*var hängivna och följde trots motstånd ständigt*):

apostlarnas lära (*undervisning*)
och gemenskapen,

måltiderna [*som även inkluderade nattvarden, se 1 Kor 11:20*]
och bönerna [*i templet och i hemmen, se Apg 3:1; Apg 4:23*].

⁴³ En känsla av djup respekt (*vörndnad*) kom mer och mer över varje själ [*alla invånare i Jerusalem*], och många under (*som väckte förundran*) och tecken (*mirakler som bevisade Guds karaktär*) gjordes genom apostlarna. ⁴⁴ Alla troende var tillsammans (*var som en enhet*) och de hade allt gemensamt. [*Detta var helt frivilligt, se Apg 5:4, och gjordes utifrån äkta kärlek till Gud och syskonen i tron, se 1 Joh 3:17.*] ⁴⁵ De sålde [*när det uppkom behov*] sina egendomar (*hus, åkermark*) och ägodelar, och delade ut åt alla, utefter var och ens behov. [*I Apg 4:32-35 beskrivs hur de som har flera hus och jordstycken säljer, se även Apg 4:36-37; 5:1-3. I Apg 12:12 samlas man fortfarande i "Marias hus".*]

⁴⁶ Dagligen samlades de i tempelförgården (*för att tillbe*) enade (*i ett ackord, med samma sinne*), och i hemmen bröt de bröd och delade måltiden i jublande innerlig glädje (*ordagränt "med hjärtan fria från stenig mark", dvs. i enkelhet, lätthet, generöst*). ⁴⁷ De hade favör hos (*var omtyckta, prisades av*) allt vanligt folk. Herren ökade varje dag antalet av dem som blev frälsta.

[*Det kan till en början ses som en motsägelse att de var omtyckta av alla, när Jesus sagt: "Ve er nær alle berømmer er", Luk 6:26.*

I Apostlagärningarna ser vi hur allt fokus är på vad Gud gör. De prisade Gud och "de hade favör hos allt vanligt folk". Här används grekiska ordet "laos" som beskriver allmänheten till skillnad från överheten, som var de som ville tysta

ner dem och fångsla dem. Ordet för "alla" är "holon" som verkligen beskriver alla. Den stora majoriteten av vanligt folk märkte hur generösa och kärleksfulla de kristna var mot dem, och Gud gav de kristna favör hos dem.

När Jesus däremot sade "Ve er när alla berömmar er" så används ett annat grekiskt ord för alla, "pas". Detta ord beskriver "alla sorter och olika typer". När människor från alla håll, organisationer och inriktningar berömmar de kristna bör man vara vaksam. I detta sammanhang talade Jesus också om falska profeter. Ett av deras kännetecken är just självcentreringen och hur det är viktigare att behaga människor än Gud. En inställning tvärt emot de första kristnas i Jerusalem, som satte Guds ord, gemenskapen och bönen främst, se Apg 2:42.]

3

En lam man helas

¹ Petrus och Johannes var på väg upp till templet till bönen vid den nionde timmen (*klockan tre på eftermiddagen*).

[Det är troligtvis fortfarande högtidsdagar och många människor var i rörelse i Jerusalem. Det var vanligt att be tre gånger under dagen, se Ps 55:17; Dan 6:10; Apg 10:1-6. Två av dessa bönetillfällen sammanföll med morgon- och eftermiddagsoffret i templet: bönen vid tredje och nionde timmen, se Dan 9:21; Josefus, Ant. 14.4.3.]

² Man höll just på att bära dit en man som varit förlamad [*i benen*] från födseln. [*Mannen var drygt 40 år, se 4:22.*] Varje dag sattes han vid den tempelport som kallas Sköna porten för att tiggas av dem som gick in i templet.

[Rabbinerna lärde att det var tre pelare i den judiska tron: lagen, tillbedjan och välgörenheten. Som tiggare var de bästa platserna nära offerkistorna och vid huvudingångarna där många passerade.

Porten som kallas "Sköna porten" kan syfta på den utsmyckade Nikanorporten i templet. Den stod mellan kvinnornas förgård, där offerkistorna fanns, och innergården. Ett annat alternativ är den mest trafikerade södra dubbelporten, som ledde in till själva tempelområdet. Eftersom de "går in i tempelområdet" och sedan befinner sig vid Salomos pelarhall, är det troligt att det är den yttre södra dubbelporten som är den Sköna porten, se vers 8 och 11.]

³ När han nu såg att Petrus och Johannes skulle gå in i templet, bad han om en gåva.

⁴ Då fäste de blicken på honom, och Petrus sade: "Se på oss!" ⁵ Mannen såg uppmärksamt på dem och väntade sig att få något.

⁶ Då sade Petrus: "Silver och guld [*mynt*] har jag inte, men vad jag har det ger jag dig. I Jesu den Smordes (*Kristi*) nasaréns namn, res dig upp och gå (*verbformen är en uppmaning att börja gå och sedan fortsätta att gå*)!" ⁷ Han tog ett stadigt

tag i mannens högra hand och reste honom upp. På en gång fick mannen styrka i fötter och vrister. *[Lukas använder medicinska termer för musklerna i foten, vristerna och speciellt fotlederna. I vers 16 förklarar Petrus att det var genom tron på Jesus som helandet kom.]*

⁸ Mannen flög upp och stod upprätt. *[Ordet "flög upp" kan betyda att han "hoppade upp", men troligare är det en referens på hur snabbt han kom på fötter.]* Sedan började han gå och följde med dem in i templet där han gick runt, hoppade och prisade Gud. ⁹ Allt folket *[som var samlad där för eftermiddagsbönen i tempelområdet]* såg hur han gick omkring och prisade Gud. ¹⁰ När de kände igen honom som mannen som hade brukat sitta och tigga vid Sköna porten vid templet, fylldes de av förundran *(blev de mållösa, stela av en förundran som gränsade till rädsla)*. De tappade fattningen *(var helt utom sig, ordagrant "ekstasias")* över det som hade hänt med honom.

Petrus predikan i Salomos pelarhall

¹¹ Nu medan mannen höll sig nära Petrus och Johannes, kom folk springande och samlades kring dem i den gång som kallas Salomos pelarhall *[som låg längs med den östra sidan av tempelområdet]*. De var helt utom sig av häpnad. ¹² När Petrus såg det sade han till folket:

"Israeliter!

Varför är ni förvånade över det här?

Varför stirrar ni på oss som om vi gjorde det här undret av egen kraft, eller att det var vår egen helighet som fick den här mannen att börja gå?

¹³ Nej [*det var inte vi som gjorde undret*], Abrahams, Isaks och Jakobs Gud – våra fäders Gud, har förhärligat sin tjänare (son) Jesus. [*Det är genom Jesus mannen blivit helad.*] Ni utlämnade och förnekade honom inför Pilatus när han hade bestämt sig för att frige honom. ¹⁴ Men ni förnekade (*vägrade*) den Helige och Rättfärdige och begärde istället att en mördare skulle frigges åt er. ¹⁵ Livets Källa (*furste, författare, pionjär*) dräpte ni, men Gud uppväckte honom från de döda. Vi är själva vittnen till detta faktum. [*Petrus och Johannes hade själva sett den uppståndne Jesus med sina egna ögon.*]

¹⁶ [*Nu kommer svaret på frågan hur mannen blev helad:*]

På grund av tro på hans [*Jesu*] namn, har denne [*före detta lama*] man som ni nu tittar på [*med kritiska, granskande blickar*], och som ni känner, fått styrka av hans namn. Den tro som utövades genom Jesus har mitt framför era ögon gett honom full hälsa (*helt helat honom*).

[*Det är inte tydligt i grekiskan om det är mannens eller Petrus och Johannes tro som gjorde att mannen blev helad. Kanske är det Lukas poäng här, att det viktigaste är tron på Gud, och inte vems tro som utförde undret. Trons under fanns tillgängligt för alla som samlats där i Salomos*

pelargång den dagen.]

¹⁷ *[Avslutande uppmaning till omvändelse:]*

Lyssna, syskon, jag vet att varken ni eller era ledare visste vad ni gjorde *[när ni förnekade och förrådde Jesus]*. *[Det skedde i okunskap, se 4 Mos 15:27-31; 1 Kor 2:8.]* ¹⁸ Men Gud har med detta uppfyllt det som han har förutsagt genom alla sina profeter, att hans Smorde (*Messias, Kristus*) skulle lida.

¹⁹ Så omvänd er (*förändra ert sätt att tänka, era värderingar*) och vänd tillbaka *[till Gud]*, så att era synder blir utplånade, ²⁰ så att tider av återhämtning (*vederkvickelse, ordagrant 'en svalkande frisk vind'*) kan komma från Herrens närvaro (*ansikte*), när han sänder den Smorde (*Messias*) som han utsett åt er, nämligen Jesus. ²¹ Himlen måste ta emot (*välkomna*) honom tills de tider kommer då den fullständiga återupprättelsen av allt sker, som Gud från urminnes tid har förkunnat genom sina heliga profeters mun. ²² Mose har sagt:

'En profet lik mig ska Herren er Gud låta uppstå åt er, bland era bröder. Honom ska ni lyssna till i allt vad han säger er. ²³ Men var och en som inte lyssnar till den profeten ska utrotas ur folket.'

[Citat från 3 Mos 23:29 och 5 Mos 18:15-20.]

²⁴ Alla profeterna, från Samuel och framåt, har talat om och också förkunnat (*profeterat om*)

dessa dagar. *[Samuel var den första profeten efter Mose, se Apg 13:20.]* ²⁵ Ni är barn till profeterna och arvtagare till förbundet som Gud slöt med era fäder, när han sade till Abraham:

’I din avkomma *[singular]* ska alla folk på jorden bli välsignade.’

[Citat från 1 Mos 12:7; 22:18; 26:4. Ordet avkomma är singular, men kan också användas som ett kollektivt substantiv för att beskriva ett helt folk. Abrahams löfte gällde både Isak och hans efterkommande som blev det judiska folket. I sin djupaste mening syftar det på den Messias som skulle komma, vilket Paulus visar i Gal 3:16. Det är ingen skillnad på frälsningen i de båda förbunden. Abraham blev frälst genom att i tro blicka fram mot korset och frälsningen. Efter Jesu död och uppståndelse blir man frälst genom att i tro blicka tillbaka på vad Jesus gjort.]

²⁶ Det var först och främst för er *[judarna som fick välsignelsen först och skulle bli en välsignelse för allt folk]* som Gud lät sin tjänare *[Jesus]* uppstå, och han har sänt honom för att välsigna er genom att vända var och en av er bort från era onda gärningar.”

4

Petrus och Johannes fängslas

¹ Medan Petrus och Johannes talade till folket, konfronterade plötsligt översteprästerna, tempelvaktens befälhavare och saddukéerna dem.

² De var upprörda (*irriterade*) över att de undervisade folket och genom Jesus predikade (*med övertygelse berättade om*) uppståndelsen från de döda. [*Saddukéerna trodde inte på ett liv efter döden, se Apg 23:8.*]

³ Så de arresterade dem (*lade sina händer på dem*) och höll dem fängslade till nästa dag, för det var redan kväll.

⁴ Men många av dem som hade hört budskapet (*ordet*) kom till tro, och antalet män var nu omkring 5 000.

[Från att ha varit en grupp på 120 män och kvinnor, se Apg 1:15, ökade de troende med ungefär 3 000 på pingstdagen, se Apg 2:41. Bland dessa var en del besökare, se Apg 2:9-10. Beroende på hur lång tid som har förflutit mellan pingstdagen och denna händelse, kan några ha rest hem. Samtidigt kom dagligen människor till tro, se Apg 2:47.

Troligtvis syftar siffran 5 000 här i vers 4 på det totala antalet troende män i Jerusalem vid den här tidpunkten. Under några få timmar denna eftermiddag, mellan mannens helande klockan tre och sextiden då Petrus och Johannes blev arresterade, hade då lågt räknat upp till omkring 2 000 kommit till tro. Skaran fortsätter att öka, se Apg 5:14. Även många präster kommer till tro, se Apg 6:7. Omkring 25 år senare refererar Lukas till hur tusentals judar kommit till tro i

Jerusalem, se Apg 21:20. Totalt antal invånare i Jerusalem vid den här tiden på 30-talet e.Kr. är svårt att uppskatta men rör sig om ca 40 000-100 000. Under högtiderna ökar det till mer än det dubbla eller tredubbla.]

Försvarstalet till Sanhedrin

⁵ Nästa dag samlades deras ledare och äldste och skriftlärdade (*lagexperterna*) i Jerusalem.

⁶ Översteprästen Hannas var där liksom Kaifas [*hans svärson*], Johannes och Alexander, och alla andra från översteprästens släkt.

[Sanhedrin var det högsta juridiska beslutsfattande organet bland judarna med 71 medlemmar. I rådet fanns två grupperingar – fariséer och saddukéer. Saddukéerna, som ofta var i majoritet och hade initierat gripandet av Petrus och Johannes, trodde bara på de fem Moseböckerna. Fariséerna bejakade hela den muntliga traditionen och trodde på änglar och ett liv efter döden. Hannas var överstepräst och rådets ordförande 6-15 e.Kr. Vid den här tiden, i början på 30-talet e.Kr., hade hans svärson Kaifas den titeln. Kaifas var överstepräst 18-36 e.Kr. Att Hannas ändå nämns först reflekterade antagligen den verkliga politiska situationen där han fortfarande hade stort inflytande. Fem av hans söner och en svärson blev överstepräster. Det är inte känt vilka Johannes och Alexander är, förutom att de tillhörde översteprästens släkt.]

⁷ När de hade ställt dem [*Petrus och Johannes*]

framför sig (*mitt i samlingsen*) begärde de svar (*började de förhöra dem på ett föraktfullt sätt*): ”Genom vilken kraft (*övernaturlig styrka*) eller i vilket namn (*auktoritet*) har ni [*simpla människor*] gjort detta?” ⁸ Då sade Petrus fylld av den helige Ande till dem:

”Ni folkets rådsherrar och äldste i Israel. ⁹ Om vi i dag förhörs om en god gärning mot en sjuk (*kraftlös, handikappad*) man, och hur han blev helad (*frälst, upprättad, befriad*), ¹⁰ så ska ni alla och hela Israels folk veta, att denne man nu står frisk framför er genom Jesu den Smorde (*Kristi*), nasaréns namn. Ni korsfäste honom, men Gud har uppväckt honom från de döda. ¹¹ Han [*Messias*] är:

’Stenen som föraktades av er, ni byggnadsarbetare,

men som nu har blivit hörnstenen.’

[Citat från Ps 118:22 där Petrus lägger till ”av er, ni” och applicerar versen på sina åhörare. Hörnstenen är den första stenen i bygget som alla andra stenar riktas efter. Jesus är hörnstenen som församlingen, det nya templet, är byggd på!]

¹² Befrielsen (*räddningen*) finns inte hos någon annan [*än Jesus, se vers 10*], och bland människor under himlen finns inte något annat namn som kan frälsa (*rädda, bevara, hela, upprätta och ge evigt liv*).”

[Grekiskan avslutar ordagrant meningen med att det inte finns något annat namn "genom vilket vi måste bli frälsta". Det beskriver helt enkelt det nödvändiga behovet av frälsning genom Jesus – det finns inga andra alternativ. Se även Joh 3:18, 36; 14:6; 1 Tim 2:5; 1 Joh 2:23; 5:12.]

De varnas

¹³ De blev helt förundrade när de såg Petrus och Johannes frimodighet (*deras tydlighet och säkerhet i talet*). Samtidigt började det faktum att de var olärda män sjunka in i deras medvetande. *[Petrus och Johannes hade inte gått under någon rabbin och fått en formell teologisk utbildning.]* Men så klarnade det för dem att de varit med Jesus. ¹⁴ När de också såg mannen som *[tidigare varit lam men nu]* blivit botad stå där tillsammans med dem, hade de inget de kunde säga mot dem. ¹⁵ De befallde dem att lämna rådssalen och överlade sedan med varandra.

¹⁶ De sade: "Vad ska vi göra med dessa människor? Att det har hänt ett märkligt tecken genom dem är uppenbart för alla som bor i Jerusalem, och det kan vi inte förneka. ¹⁷ Men för att det inte ska sprida sig ännu mer bland folket bör vi varna dem så att de aldrig mer talar till någon människa i det namnet."

¹⁸ De *[det religiösa ledarskapet i Jerusalem]* kallade in dem igen *[till Stora rådet]* och befallde dem att under inga omständigheter tala eller undervisa i Jesu namn. ¹⁹ Men Petrus och Johannes svarade dem: "Om det är rätt inför

Gud att lyda er mer än Gud, det får ni själva avgöra (*döma*),²⁰ men för oss är det omöjligt att inte berätta om det vi sett och hört.”

²¹ När de ytterligare hade hotat (*varnat*) dem, lät de dem gå. De kom inte på något sätt att straffa dem så länge hela folket prisade (*ärade*) Gud för det som hade hänt.²² Mannen som genom detta tecken (*mirakel*) hade blivit helad var över 40 år gammal. [*Han hade varit lam sedan födseln, se Apg 3:2. Mannens situation var välkänd bland invånarna i Jerusalem.*]

Bön om frimodighet

²³ När man hade släppt dem [*Petrus och Johannes, de hade blivit fängslade dagen innan, se vers 3*], kom de till sina egna och berättade allt som överstepräster och de äldste hade sagt.²⁴ När de hörde det, ropade de enat (*i ett ackord, med samma sinne*) till Gud och sade:

”Allsmäktig Herre, du som har skapat himmel, jord och hav och allt som är i dem.²⁵ Du som har låtit den helige Ande tala genom vår fader David, din tjänare (*son*) [*Ps 2:1-2*]:

’Varför larmar (*stormar, härjar*) hedningarna, varför tänker folken ut meningslösa planer (*uppfyller sin tanke med meningslöshet, fåfänglighet, det som är fruktlöst*)?

²⁶ Jordens konungar trädde fram på rad [*för att attackera*],

och härskarna samlade sig mot Herren och mot hans Smorde (*Messias, Kristus*).’

27 Ja, det är verkligen vad som har hänt mitt ibland oss [*David's profetia har gått i uppfyllelse*], här i denna stad [*Jerusalem*]. Både Herodes [*Antipas*] och Pontius Pilatus, tillsammans med hedningarna och Israels folk, förenade sig mot din helige tjänare (*son*) Jesus, som du har smört, 28 till att utföra så mycket som din hand och din vilja redan hade bestämt skulle ske.

29 Herre, se nu på deras hot och ge dina tjänare all frimodighet, så att de kan förkunna ditt ord, 30 medan du fortsätter att sträcka ut din hand för att bota de sjuka (*vidröra, hela både andligt och fysiskt*), och låta tecken (*mirakler som bevisar*) och under (*som väcker förundran*) ske genom din helige tjänare (*son*) Jesu namn.”

31 När de slutat be (*bönfallit*) skakade platsen där de var samlade, och alla uppfylldes av den helige Ande, och de fortsatte att tala Guds ord med frimodighet.

[Ordet för be är "deomai" som uttrycker en bön för ett stort behov. Grundordet "deo" betyder att binda och klistra ihop någonting. Det ligger en antydning i ordet att den som ber kopplar ihop sig med bönesvaret för att få se det förverkligat. De fortsatte att tala Guds ord med frimodighet. Det dröjer lite innan den sista delen av bönen om under och tecken blir besvarad, se Apg 5:12. Det sker intressant nog först efter att Ananias och Safiras hyckleri har avslöjats, se Apg 5:1-11.]

Hur de första troende levde

³² Alla de många som trodde var ett hjärta och en själ (*sinne*). Ingen av dem kallade något av det han ägde för [*enbart*] sitt, utan de hade allt gemensamt. ³³ Med stor kraft (*styrka*) frambar apostlarna ständigt vittnesbördet att Herren Jesus hade uppstått, och stor nåd (*favör, tack-samhet, glädje*) vilade över dem alla. ³⁴ Ingen av dem led någon nöd, för alla som ägde åkrar eller hus, sålde dem (*vid behov*) och bar fram det belopp de fått, ³⁵ och lade ner betalningen för apostlarnas fötter. Sedan delade man ut åt var och en efter vad han behövde.

[Givandet var helt frivilligt och skedde efter behov. Man samlas t.ex. i "Marias hus" för att be, se Apg 12:12. Maria var släkt med Barnabas och var Johannes-Markus mor, se Kol 4:10. Nu följer två specifika exempel på personer som sålde egendomar, Barnabas och ett gift par, Ananias och Safira.]

Barnabas ger en gåva

³⁶ Josef, som apostlarna kallade Barnabas – vilket översatt betyder Uppmuntrans (*Tröstens*) son – var en levit [*Levi stam är en av Israels tolv stammar*] född på Cypern. ³⁷ Han sålde en åker som han ägde och bar (*sedan*) fram pengarna och lade dem vid apostlarnas fötter.

[Personers namn, och särskilt smeknamn, speglar en persons karaktär. Josef var en man som hjälpte, uppmuntrade och tröstade andra

människor. Att han fick ett nytt namn av apostlarna, visar på hur de offentligt erkände honom och hans tjänst. Jesus gav t.ex. Simon namnet Petrus som betyder klippta.

Namnet Barnabas kommer troligtvis från arameiska "bar nabya" som betyder "profetians son". Lukas förklarar att ordet betyder uppmuntran och tröst. Samma koppling mellan profetia och uppmuntran görs av Paulus i 1 Kor 14:3. Som profet förmedlade Barnabas uppmuntran och tröst. Han tar hand om Paulus, se Apg 9:27, blir en av ledarna i den första församlingen och reser senare tillsammans med Paulus, se Apg 13:1-3. Barnabas var en god man, fylld av den helige Ande och full av tro, se Apg 11:24.]

5

Ananias och Safira ger också en gåva

¹ *[I kontrast till Barnabas och många andra som i kärlek "lagt ner pengar vid apostlarnas fötter", se Apg 4:35-36, gör ett gift par till synes samma sak. Men det är något som inte stämmer. Det ovanliga grekiska ordet "nospizo" som betyder att "lägga undan för sig själv" används här och i den grekiska översättningen av Gamla testamentet i berättelsen om hur Akan och hans familj försökte stjäla det som tillhörde Gud, se Jos 7:1-26. Berättelserna har många likheter och båda inträffar när Gud just har påbörjat ett nytt skeende för sitt folk.]*

Men en man som hette Ananias sålde tillsammans med sin hustru Safira en egendom [*ett landområde, se vers 3*]. ² I samråd med sin hustru behöll de en del av köpesumman för sig själva. Han tog sedan med sig en del av pengarna och lade ner dem vid apostlarnas fötter. [*Ananias är den grekiska formen av hebreiska Hananja som betyder "Gud är nådefull". Safira betyder "safir" och "vacker" på arameiska.*]

³ Då sade Petrus: "Ananias, varför har Satan fyllt ditt hjärta (*fått kontroll över dina tankar och dina handlingar*) så att du försökte bedra den helige Ande genom att undanhålla en del av pengarna för marken? ⁴ Innan du sålde den, tillhörde inte den dig då? Och när den var såld, var inte pengarna dina då också? [*I grekiskan används en negativ partikel i båda dessa frågor som förväntar sig ett underförstått positivt svar: "ja, både marken och pengarna tillhörde dig".*] Varför bestämde du dig i ditt hjärta för detta? Du har inte ljugit för människor, utan för Gud." [*Synden var inte att de inte gav hela summan, utan att de låtsades göra det. Allt givande i den första församlingen var frivilligt, se vers 4.*]

⁵ När Ananias hörde de orden föll han ner och tappade andan. [*Här används en medicinsk term för att "andas ut" och dö, det används bara här, i vers 10 och i Apg 12:23.*] Stor fruktan kom över alla som hörde om vad som hänt. ⁶ De yngre männen [*i församlingen*] kom och svepte honom, bar bort och begravde honom.

[*Som seden var då begravdes kroppen i en*

klippgrav utanför staden. Sedan efter något år flyttades benresterna till en permanent grav. Ceremonin gick fort; männen var tillbaka inom tre timmar, se vers 9.]

⁷ Omkring tre timmar senare kom hans hustru in [till samlingen där apostlarna var] utan att veta vad som hade hänt. ⁸ Petrus frågade henne: ”Säg mig, sålde ni marken för det beloppet?” [Det är troligt att Petrus pekar på pengarna som antagligen ligger där.]

Hon svarade: ”Ja, för det beloppet.”

⁹ Petrus sade till henne: ”Varför har ni kommit överens om att fresta Herrens Ande? Se, de män som har begravt din man står vid dörren, och de ska bära bort dig också.” ¹⁰ På en gång föll hon ner vid hans fötter och hon tappade andan (*dog*). När de unga männen kom in fann de henne död, och de bar bort och begravde henne bredvid hennes man.

¹¹ Stor fruktan kom över hela församlingen (*kyrkan, grekiska "ekklesia"*) och över alla andra som hörde detta.

[Gud hatar religiöst hyckleri. Falskhet och helighet kan inte existera samtidigt. Var det uppmärksamheten kring Barnabas som väckte avundsjuka? Vi vet att där det finns avund och rivalitet, där finns också oordning och all slags ondskas, se Jak 3:16. Texten väcker frågor och det är viktigt att se vad texten säger och inte säger:

- Var Ananias och Safira verkligen avgjort kristna? De rörde sig i de kristna kretsarna

och var kända av Petrus, men bara Gud känner människans hjärta, se 1 Kor 2:11. Ett liknande exempel är trollkarlen Simon i staden Samarien som kom till tro och lät döpa sig, men vars hjärta fortfarande var fast i pengar, se Apg 8:13; 8:18-23. På domens dag får alla människor en rättvis dom, se Apg 17:31.

- Kan en troende bli fylld av Satan? Petrus själv hade tidigare blivit förledd att tala djävulens ord och Jesus fördömde honom kraftigt för det, dock utan att han dog, se Matt 16:23.

- Var det Gud som dödade dem? Petrus blev förmodligen förvånad när Ananias föll död ner; det enda han gjorde var att exponera synd. Det kan vara så att de dog av fruktan. Vad vi vet är att syndens lön alltid är död, se Rom 6:23.

Denna vers är första gången församlingen nämns i Apostlagärningarna. Det är inte en perfekt församling, men den är generös, fruktar Gud och får se stora under och tecken.]

Under och tecken

¹² [Nu sker bönesvaret från bönen i Apg 4:29-30:] Genom apostlarnas händer skedde många tecken och under bland folket, och de var alla tillsammans i Salomos pelarhall [som låg längs med den östra sidan av tempelområdet]. ¹³ Ingen av de andra [som ännu inte kommit till tro, se vers 14] vågade ansluta sig till dem [där i templet eller komma med sjuka dit av rädsla för saddukéerna], men folket talade väl om dem.

¹⁴ Fler och fler kom till tro på Herren, stora skaror av både män och kvinnor. ¹⁵ Man bar till och med ut de sjuka på gatorna och lade dem

på bäddar och bårar för att åtminstone Petrus skugga skulle falla på någon av dem när han gick förbi.

[I den antika kulturen representerade skuggan personen. Folket agerade utifrån sin tro. Även om texten inte säger att de blev helade på detta sätt, antyder nästa vers det. Det var inte metoden och skuggan som helade, utan tron på Jesus! Genom Bibeln finns många exempel där något fysiskt har representerat tron: en stav, 2 Mos 4:17; en kopparorm, 4 Mos 21:9; salt, 2 Kung 2:19-21; en pinne, 2 Kung 6:4-7; kläder, Apg 19:11-12. Det finns alltid en risk att fokus skiftar från Gud till det redskap han använder. Ett exempel är kopparormen som var en välsignelse men blev en avgud i senare generationer, se 2 Kung 18:4.]

¹⁶ Även en stor skara folk från städerna runt omkring Jerusalem kom och förde med sig sjuka och sådana som plågades av orena andar, och alla blev botade.

Inkallade till förhör igen

¹⁷ *[De kristnas popularitet gick inte obemärkt förbi det religiösa ledarskapet. Man hade tidigare gripit Petrus och Johannes, se Apg 4:1-4, nu arresteras alla de tolv apostlarna.]*

Översteprästen *[antagligen Hannas, se Apg 4:6]* tillsammans med alla hans anhängare, det vill säga saddukéernas parti, uppfylldes av avundsjuka. *[Ordet "zelos" beskriver starka känslor*

och ett hat motiverat av fanatisk iver. Man ville försöka stoppa denna nya rörelse som nu började hota deras åsikter och position.] ¹⁸ De arresterade apostlarna (*lade sina händer på dem*) och satte dem i allmänt häkte. [*Termen kan antingen beskriva "allmänt häkte", eller att de "öppet", inför allt folket, häktades.*]

Mirakulöst befriade

¹⁹ Men en Herrens ängel öppnade på natten fängelsets portar [*om det var i samma fängelse som Petrus senare fängslas öppnades både de inre och yttre portarna, se Apg 12:10*]. Ängeln förde ut dem och sade: ²⁰ "Gå och ställ er i tempelområdet och låt folket få höra hela budskapet om detta [*nya*] liv." [*Livet i Jesus!*]

²¹ När de hörde det, gick de tidigt på morgonen (*vid gryningen, sextiden på morgonen*) till templet och började undervisa.

När översteprästen och hans anhängare kom dit, kallade de samman Stora rådet, Israels folks hela äldsteråd [*Sanhedrin*], och skickade bud till fängelset att apostlarna skulle hämtas. ²² Men när tjänarna kom fram, fann de dem inte i fängelset. De vände tillbaka och rapporterade: ²³ "Vi såg att häktet var ordentligt låst och vakterna stod vid portarna, men när vi öppnade fann vi ingen därinne."

²⁴ När tempelvaktens ledare och översteprästerna fick höra deras rapport blev de häpnade (*förvånade, visste de inte vad de skulle tro*) och undrade vad som kunde ha hänt (*vad allt detta skulle ta vägen, leda till*). [*Om*

fångar flytt fick det allvarliga konsekvenser för de ansvariga, se Apg 12:18-19; 16:27-28.]

²⁵ Då kom någon och berättade för dem: ”Männen som ni satte i fängelse står i templet och undervisar folket!” ²⁶ Ledaren för tempelvakten gick då ut med tjänarna [*till Salomos pellarhall på tempelområdet*] och hämtade dem utan att bruka våld, eftersom de var rädda att folket skulle stena dem.

[Sanhedrin var helt hjälplösa och deras agerande hade blivit ett totalt fiasko. Apostlarna kom till sist till förhöret, men av egen fri vilja. Händelserna natten innan hade övertygat dem än mer att de var i Guds hand. Ingen människa kan stoppa Guds planer!]

Vi måste lyda Gud mer än människor

²⁷ När de hade hämtat dem dit, förde man dem fram inför Stora rådet [*Sanhedrin, det högsta juridiska beslutsfattande organet bland judarna med 71 medlemmar där översteprästen var ordförande*]. Översteprästen började förhöra dem, ²⁸ och sade: ”Vi gav er strikta order att inte undervisa i det namnet. Trots det har ni fyllt Jerusalem med er undervisning (*doktrin, lära*), och nu tänker ni dra denne mannens blod över oss (*göra oss skyldiga till hans död*).”

²⁹ Då svarade Petrus och de andra apostlarna: ”Vi måste lyda Gud mer än människor. ³⁰ Våra fäders Gud har uppväckt Jesus, som ni hängde upp på trä (*ett kors*) och dödade. ³¹ Honom har Gud upphöjt till sin högra sida som furste

och frälsare för att ge Israel omvändelse och syndernas förlåtelse. ³² Vi är vittnen till detta, vi och den helige Ande som Gud har gett till dem som lyder honom.”

³³ När de hörde detta blev de rasande (*ordagrant beskriver det en smärta som om deras hjärtan skulle sågas itu*) och ville döda dem.

³⁴ Men då reste sig en farisé i Stora rådet [*Sanhedrin*] som hette Gamaliel, en laglärare som var aktad av hela folket. [*Gamaliel var son eller barnbarn till den kände rabbinen Hillel. Gamaliel var verksam i Jerusalem 22-55 e.Kr. och den rabbin som Paulus hade blivit undervisad av, se Apg 22:3.*] Gamaliel befallde att man skulle föra ut apostlarna en stund. [*Han hade stort inflytande och var säker på att han snabbt kunde övertyga rådet att inte förhastat döda apostlarna.*] ³⁵ Sedan sade han till dem [*det samlade rådet*]:

”Israeliter, tänk er för vad ni gör med dessa män. [*Gamaliel tar nu två exempel på judiska rörelser som haft sin storhetstid 30 år tidigare, och nu inte längre fanns kvar.*]

³⁶ [*Exempel 1:*]

För en tid sedan kom Teudas [*en man som ledde ett väpnat judiskt uppror mot romarna*] och menade sig vara något. Han fick med sig omkring 400 män, men han blev avrättad, och alla som trodde på honom skingrades och försvann.

[Det var stora oroligheter efter Herodes den stores död 4 f.Kr. Teudas var ett vanligt grekiskt namn och han var troligen en av ledarna för detta uppror.]

³⁷ *[Exempel 2:]*

Efter honom kom Judas från Galileen, vid tiden för skattskrivningen. Han fick folk att göra uppror och följa honom, men även han gick under, och alla som trodde på honom skingrades.

[Detta syftar på en senare skattskrivning efter den som skedde kring Jesu födelse, se Luk 2:2. Den judiska historieskrivaren Josefus omnämner en skattskrivning i Judéen 6-7 e.Kr. som provocerade seloterna i Galileen till ett uppror som brutalt slogs ner av romarna.]

³⁸ Så nu i detta fall *[med apostlarna och den här nya rörelsen]* säger jag *[Gamaliel]* er: Håll er borta från dessa män. Släpp dem fria! För om detta bara är mänskligt påhitt och aktivitet (*entusiasm*) blir det inget av det, ³⁹ men är det av Gud, kan ni inte slå ner dem. Det skulle kunna visa sig att ni kämpar mot Gud.”

De blev övertygade av honom. ⁴⁰ När de kallat in apostlarna igen, lät de piska dem *[med trettionio rapp på ryggen, se 2 Kor 11:24]* och förbjöd dem att tala i Jesu namn. Sedan släpptes de fria. ⁴¹ När apostlarna gick ut från Stora rådet var de *[inte nedstämda, tvärtom, de var]* glada att de

ansetts värdiga att bli vanärade för hans namns skull. [*På grund av Jesu namn, se 3 Joh 1:7.*]

⁴² Både [*öppet*] i tempelområdet

och [*enskilt*] i hemmen (*från hus till hus*)

undervisade

och förkunnade (*evangeliserade*) de dagligen (*dag efter dag*) att Jesus är den Smorde (*Messias*).

[Den kiastiska formen i denna vers kopplar ihop undervisningen med hemmen, och evangeliseringen med tempelområdet.]

6

De första sju diakonerna utses

¹ [*Den kristna församlingen i Jerusalem bestod fortfarande enbart av judar som börjat tro på Jesus som Messias. Den största gruppen var hebreisktalande judar, födda i Jerusalem och Judéen. Den andra gruppen var inflyttade grekisktalande judar. Det fanns även proselyter, icke-judar som konverterat till judendomen vid vuxen ålder. Ett sådant exempel var Nikolaus, se vers 5. Som det ofta blir vid snabb tillväxt uppstod praktiska problem.*]

Vid den tiden, när antalet lärjungar (*efterföljare*) växte, började de [*utlandsfödda inflyttade*] grekisktalande judarna lågmält klaga på de hebreisktalande [*infödda judarna*]. De grekisktalande änkorna blev bortglömda vid den dagliga matutdelningen (*ordagrant "diakonia", den dagliga hjälpverksamheten*).

[Det var vanligt att grekisktalande judar runt om Medelhavet flyttade till Jerusalem för att leva sina sista år i den heliga staden. De hade sina egna synagogor, se vers 9, och var språkligt och kulturellt skilda från de hebreisktalade judarna. Då som nu dog ofta mannen före kvinnan. De grekisktalande änkor var extra utsatta eftersom man ofta lämnat familj och släkt när man flyttat. Det är inte otroligt att många av dessa grekisktalande kvinnor hade blivit frälsta och gått med i den nya rörelsen. Dorkas var en av dem, se Apg 9:39.]

Distributionen av medel verkade till en början skett av apostlarna, se Apg 4:35. Som texten indikerar hade uppgiften lämnats över till den hebreisktalande gruppen som var i majoritet. Det är inte otroligt att man följde de judiska sederna för att hjälpa de fattiga med två typer av hjälpinsatser. Fattiga judiska invånare fick veckovis hjälp som kallades "guppah". Den gavs varje fredag och räckte till fjorton måltider. Det fanns också en daglig hjälp som kallades "tamhuy" som riktade sig till andra inflyttade. Mat och dryck levererades till dem som hade behov. Det är inte svårt att se hur man på grund av språkskillnader, antagligen omedvetet, förbisåg en del grekisktalande änkor i den dagliga matutdelningen.]

² Då kallade de tolv [apostlarna] samman alla lärjungarna och sade: "Det är inte rätt (*bra*) om vi försummar Guds ord för att göra tjänst vid borden [och dela ut mat]. ³ Nej, bröder, utse

sju män bland er som har gott anseende och är fyllda av Ande och vishet, så ger vi dem den uppgiften. ⁴ Själva ska vi ägna oss åt bönen och åt ordets tjänst.” ⁵ Det förslaget tyckte alla var bra (*det behagade alla samlade*). [*Apostlarna ger ett förslag som hela församlingen, både de grekisktalande och de hebreisktalande judarna, godkänner.*] De valde:

Stefanos [*som betyder ”krönt”*],

en man full av tro och den helige Ande.

Filippus [*som betyder ”en som älskar hästar”*].

Prokorus [*som ordagrant betyder ”framför kören”, dvs. en körledare, kan ha varit titeln ”körledaren” snarare än hans riktiga namn*].

Nikanor [*som betyder ”segrare”*].

Timon [*som betyder ”ärbar”*].

Parmenas [*som betyder ”en som står fast”*].

Nikolaus [*som betyder ”folkets segrare”*],

en proselyt från Antiokia. [*Eftersom han var en proselyt hade han först konverterat till judendomen från en hednisk tro. Sedan hade han blivit frälst och konverterat från judendomen för att bli en kristen.*]

[*Samtliga sju förslag på män hade grekiska namn och tillhörde antagligen den grekisktalande judiska gruppen. Att ta hand om de faderlösa och änkorna är en viktig uppgift, se 2 Mos 22:22; Jak 1:27. Dessa sju män tjänade även på andra områden. I nästa stycke läser vi hur Stefanos ber för sjuka. När han dödas och en kraftig*

förföljelse bryter ut rör sig Filippus norrut till Samarien. Där verkar han som en evangelist och många kommer till tro, se Apg 8:5-8. Han kallas ofta evangelisten Filippus för att inte blandas ihop med aposteln med samma namn som var en av de tolv, se Luk 3:1; 6:14.]

⁶ Man förde fram dem inför apostlarna som bad och lade händerna på dem [*bekräftade och välsignade deras tjänst*]. ⁷ Guds ord fortsatte att spridas och antalet lärjungar i Jerusalem ökade kraftigt. Även ett stort antal präster började lyda tron [*på Jesus som Messias*]. [*Tro och lydnad hör ihop, se Apg 5:32; Rom 1:5.*]

[Vid den här tiden tjänstgjorde totalt närmare 20 000 präster och leviter i templet. De var indelade i 24 avdelningar. Varje avdelning utförde tempelsysslorna under en veckas tid, fem gånger under året. Tre av dessa tillfällen var under de stora högtiderna då alla präster tjänstgjorde tillsammans. De flesta präster och leviter bodde inte i Jerusalem, se Luk 1:39-40; 10:30-32. Många av dessa var fattiga och försörjde sig på egen hand och hade lite gemensamt med den religiösa överklassen som saddukéerna representerade. Det stora antal präster som kom till tro kom antagligen från denna fattiga grupp. Antalet måste ha varit hundratals, om inte tusentals och detta måste ha väckt de judiska ledarnas avund.]

Stefanos arresteras

⁸ *[Nu sker en vändpunkt i Apostlagärningarna. Detta är tredje gången Stora rådet tar in kristna till förhör. Det första slutade i en varning, se Apg 4:21, det andra i trettionio piskslag, se Apg 5:40. Stefanos, som är en av de sju medarbetarna i vers 5, blir den första martyren som dödas för sin tro. Stora rådet, som också kallas Sanhedrin, var det högsta judiska beslutande organet med 71 medlemmar från fariséerna och saddukéerna. Man sammanträdde i en sal i norra delen av templet.]*

Stefanos, full av nåd (*gudomlig välsignelse, favör*) och kraft (*styrka*), utförde ständigt under (*som väckte förundran*) och tecken (*mirakler som bevisar Guds existens och hans karaktär*) bland folket. ⁹ Då gick några emot Stefanos för att ifrågasätta (*argumentera med*) honom. De kom från:

Synagogan som kallades "De frigivnas synagoga" [*dessa judar hade troligtvis varit slavar i Rom men blivit frigivna*],

och från Kyrene och Alexandria [*synagogan med judar från dessa två afrikanska städer*],

och från Kilikien och provinsen Asien [*synagogan med judar från dessa två landskap i nuvarande Turkiet*].

[I Jerusalem fanns enligt rabbiniska traditionen 480 olika synagogor ordnade efter olika nation-

aliteter. Det krävdes tio män för att starta en synagoga. En del hade egna byggnader, men de flesta samlades i hemmen. Det är inte konstigt att det var dessa inflyttade judar som blev de främsta motståndarna till Stefanos. Den judiska tro som de hade bekänt och fått lida för i världen var nu hotad av hans undervisning här i judarnas huvudstad Jerusalem.]

¹⁰ Dock kunde de inte stå emot den vishet och den Ande som han talade med. ¹¹ Då lejde de i hemlighet några män och instruerade dem att säga att de hade hört honom tala hädiska (*aggressiva*) ord mot Mose och Gud. ¹² På det sättet lyckades de jaga upp folket, så väl som de äldste och de skriftlärda, och överföll (*ar-resterade, fängslade*) honom och förde honom inför Stora rådet. ¹³ Där förde de fram falska vittnen som sade: ”Den här mannen slutar inte att göra anklagelser mot denna heliga plats och lagen [*Mose lag*]. ¹⁴ Vi har hört att han har sagt att den där Jesus från Nasaret ska riva ner och förstöra denna plats, och ändra de stadgar som Mose har gett oss.”

[Anledningen till att man förde fram falska vittnen var att Stora rådet inte hade mandat att anklaga någon på eget initiativ. Det krävdes att vittnen begärde att få sin sak prövad för att fallet skulle tas upp.]

¹⁵ Alla som satt i rådet fäste sina ögon på honom, och såg att hans ansikte var som en ängels

ansikte.

7

Stefanos tal till Sanhedrin

¹ Översteprästen [*antagligen Hannas*] frågade [*Stefanos*]: ”Stämmer dessa anklagelser [*att du sagt att Jesus ska riva ner templet och ändra Mose lag, se Apg 6:13-14*]?”

² Då svarade Stefanos: ”Bröder [*åhörare där i salen*] och fäder [*en respektfull titel på de äldste i Sanhedrin*], lyssna på mig.

[Till en början kan Stefanos ganska långa tal ses som en irrelevant genomgång av Gamla Testamentes historia från Abraham till David, men två huvudteman framträder. Det första är att Gud inte är bunden till ett speciellt land. Det religiösa ledarskapet var så fokuserat vid templet, men Stefanos visar hur Gud genom historien har verkat även utanför Israel. Det andra är att israeliterna tidigare har motarbetat de ledare Gud gett dem. Josef och Mose är två exempel som också är förebilder på Jesus. Rubrikerna följer de fem stycken man kan dela in försvarstalet i.]

1) Gud ger löftet till Abraham utanför Israel

Härlighetens Gud uppenbarade sig för vår fader Abraham i Mesopotamien [*långt från löfteslandet Israel, staden Jerusalem och det heliga templet*], innan han bosatte sig i Haran [*som också är långt från Israel*]. ³ Gud sade till Abraham:

'Lämna ditt land och din släkt
och bege dig till det land som jag ska visa dig.'
[1 Mos 12:1]

⁴ Då lämnade Abraham kaldéernas land och bosatte sig i Haran. När hans far hade dött, förde Gud honom därifrån till det land där ni nu bor. ⁵ Han gav honom ingen arvedel i landet, inte ens så mycket att han kunde sätta ner sin fot, men han lovade att ge det som egendom åt honom och hans efterkommande, trots att han var barnlös. ⁶ Detta är vad Gud sade:

'Hans efterkommande ska bo som främlingar
i ett land som inte är deras,
man ska göra dem till slavar
och förtrycka dem – *[totalt] 400 år.*
[Tidsperioden 400 år syftar inte på tiden i slaveri i Egypten, utan på totala tiden i främlingskap utanför Israels land.]

⁷ Men det folk vars slavar de blir ska jag döma, sade Gud,
och sedan ska de dra ut och tjäna mig på denna plats.'
[Med 'denna plats' syftar Stefanos antagligen på templet där han talade dessa ord.]

[1 Mos 15:13-14; 2 Mos 3:12]

⁸ Han gav honom omskärelsens förbund. Så blev Abraham far till Isak och omskar honom på

åttonde dagen, och Isak blev far till Jakob, och Jakob till de tolv stamfäderna.

[Omskärelsen av judiska pojkar är ett tecken på Guds eviga förbund med Abraham, se 1 Mos 17:10-12. Redan på Mose tid gjorde Gud klart att det inte räckte med det fysiska tecknet. Hjärtat behövde också omskäras, se 5 Mos 10:16; 30:6; Jer 4:4. Ceremonin utförs på den åttonde dagen och kallas 'Brit mila'.]

2) Josef - en förebild på Messias

⁹ Våra stamfäder blev avundsjuka på Josef och sålde honom till Egypten. Men Gud var med honom ¹⁰ och räddade honom [*gång på gång*] ur alla hans lidanden (*problem, svåra situationer*). Han gav honom nåd (*favör*) och vishet inför farao, kungen i Egypten, som satte honom till styresman över Egypten och hela sitt hus.

¹¹ En svår hungersnöd spred sig över hela området, från Egypten [*ända upp*] till Kanaan, och alla led. Våra förfäder [*som bodde här i Kanaans land*] kunde inte få tag på mat [*till sina familjer och boskap*]. ¹² När Jakob fick höra att det fanns säd i Egypten, sände han våra fäder dit en första gång. ¹³ Den andra gången gav sig Josef till känna för sina bröder, och farao fick höra om Josefs släkt. ¹⁴ Josef skickade då bud och lät hämta sin far Jakob och hela sin släkt, sjuttiofem personer. [*Som grekisktalande jude använder Stefanos den grekiska översättningen av 1 Mos 46:26 som inkluderar Jakobs barnbarn*

och har antalet sjuttiofem. Den hebreiska texten har sjuttio utan Josefs barnbarn.]

¹⁵ Jakob drog ner till Egypten, och där dog han och våra fäder. ¹⁶ Deras kroppar fördes till Sikem och lades i den grav som Abraham hade köpt [*för sin hustru Sara*] för en summa i silver av Hamors barn i Sikem [*som ligger i Samarien på 'ohelig' mark*].

[I sitt korta och pressade tal verkar Stefanos sammanfatta två händelser för att få fram sin poäng att Gud verkar utanför Jerusalem, och då särskilt Samarien som klingade illa för Stora rådets anhängare. Graven som Abraham köpte var i Hebron, inte Sikem 1 Mos 23:16-20. Josef var begravd i Sikem och Jakob i Hebron. Abraham köpte grottan från hettiterna, se 1 Mos 23:10, och det var Jakob som köpte fältet från Hamor, se 1 Mos 33:18-20.]

3) Befrielsen genom Mose

¹⁷ Tiden närmade sig då löftet som Gud hade gett till Abraham skulle gå i uppfyllelse. [*Tiden i slaveri var på väg mot sitt slut, se 1 Mos 15:13.*] Folket [*israeliterna*] växte (*i status, respekt*) och deras antal ökade i Egypten,

¹⁸ fram tills en annan kung (*med en annan karaktär*)

som inte kände till Josef kom till makten.

[Citat från 2 Mos 1:8. I den egyptiska historien skedde ett tydligt skifte mellan den sjuttonde och artonde dynastin. Hyksosfolket som regerat

Egypten under 100 år besegrades. Den nya kungen skulle i så fall vara farao Amoses som kom till makten i det nya riket någon gång omkring 1550 f.Kr.]

¹⁹ Det var han [*denne nya farao*] som exploaterade vårt folk (*utnyttjade dem med inställsamt prat*) och förtryckte våra förfäder och tvingade dem att överge sina spädbarn för att de inte skulle överleva.

²⁰ Vid den tiden (*tidsepoken*) föddes Mose, och han var fantastiskt vacker i Guds ögon [*hade både inre och yttre skönhet, ordagrant 'från en stad', dvs. från en himmelsk stad ovan*]. Under tre månader växte han upp [*och hölls gömd*] i sin faders hus. ²¹ När han sedan blev övergiven [*utplacerad i Nilen*] adopterade faraos dotter honom och uppfostrade honom som sin egen son. ²² Mose blev undervisad i all egyptisk visdom (*filosofi*) och han var mäktig (*kraftfull*) i sitt tal och gärningar.

²³ När han var fyrtio år fick han tanken att besöka sina bröder, Israels barn. ²⁴ Han fick då se hur en av dem blev misshandlad, och han tog honom i försvar och hämnades genom att slå ihjäl egyptiern. ²⁵ Mose trodde att hans bröder skulle förstå att Gud ville rädda dem genom hans hand, men det gjorde de inte.

²⁶ Nästa dag vandrade han omkring igen bland israeliterna när han plötsligt såg två av dem i ett slagsmål. Han försökte få dem att bli sams och sade: Ni män är ju bröder! Varför gör

ni varandra illa? ²⁷ Men den som hade gjort orätt mot sin landsman stötte undan Mose och svarade:

Vem har satt dig till ledare och domare över oss? ²⁸ Tänker du döda mig så som du dödade egyptiern i går? [2 Mos 2:14]

²⁹ När han hörde de orden flydde han. Sedan levde Mose som främling i Midjans land där han [gifte sig och] fick två söner.

³⁰ När fyrtio år hade gått visade sig en ängel för honom i öknen vid berget Sinai, i lågan från en brinnande törnbuske. ³¹ Mose var förundrad över synen han såg, och när han gick närmare för att se efter vad det var, hördes Herrens röst:

³² 'Jag är dina fäders Gud,
Abrahams, Isaks och Jakobs Gud.' [2 Mos 3:6]

Då darrade Mose av fruktan och vågade inte se dit.

³³ Men Herren sade till honom:
Ta av sandalerna från dina fötter,
för platsen där du står är helig mark.

³⁴ Jag har själv sett hur mitt folk förtrycks i Egypten och hört hur de suckar,
och jag har stigit ner för att befria dem.

Gå nu! Jag sänder dig till Egypten [som min budbärare].
[2 Mos 3:7-8, 10]

4) Israeliterna vill inte lyda

³⁵ Denne Mose som de avvisade när de sade:

Vem har satt dig till ledare och domare? [2 Mos 2:14]

– honom sände Gud som ledare och befriare genom ängeln som uppenbarade sig för honom i törnbusken. ³⁶ Det var han som förde dem ut och gjorde under och tecken i Egypten och i Röda havet och i öknen under fyrtio år. ³⁷ Det var denne Mose som sade till Israels barn:

En profet lik mig ska Gud låta uppstå åt er,
ur era bröders krets.

[5 Mos 18:15. *Jesus är denna profet som är lik Mose, se Apg 3:22; Luk 9:35.*]

³⁸ Det var han som i församlingen i öknen var tillsammans både med ängeln som talade till honom på berget Sinai och med våra förfäder, och han tog emot levande ord för att ge till oss.

³⁹ Men våra förfäder ville inte lyda honom. De avvisade honom och vände i sina hjärtan tillbaka till Egypten. ⁴⁰ De sade till Aron: Gör oss gudar som kan gå framför oss! Vad som hänt med den där Mose som förde oss ut ur Egypten, det vet vi inte. [2 Mos 32:1] ⁴¹ De gjorde även en kalv vid den tiden och de bar fram offer åt avguden och glädde sig över sina händers verk.

⁴² Men Gud vände sig bort från dem och utlämnade dem till att dyrka himlens här, som det står skrivet i profeternas bok [Amos]:

’Var det åt mig ni bar fram slaktoffer och matoffer

under de fyrtio åren i öknen, ni av Israels hus?
⁴³ [Nej!] Ni bar med er tältet [*tabernaklet, på hebreiska 'sackut'*] för att tillbe Molok [*den kananeiska guden över solen och himlen*]

och era avbilder av gudastjärnan Refan [*grekisk direktöversättning av hebreiska 'Kevan', ett annat namn för planeten Saturnus som också tillbads av egyptierna*].

Därför ska jag föra bort er i fångenskap bortom Babylon.' [*Amos 5:25-27*]

⁴⁴ Våra förfäder hade vittnesbördets tält [*tabernaklet, med arken*] i öknen, utformat så som Gud hade bestämt. Han hade befallt Mose att göra det efter den förebild (*modell, exempel*) Gud visat honom. ⁴⁵ Det tältet fick våra fäder i arv, och de förde det hit under Josuas ledning när de tog över landet efter folken som Gud drev undan för dem. Här stod det fram till Davids tid. ⁴⁶ Han fann nåd inför Gud och bad att få finna en boning åt Jakobs Gud. ⁴⁷ Men det blev Salomo som byggde ett hus åt honom. [*1 Kung 8:1-21*]

⁴⁸ Den Högste bor dock inte i hus som är byggda av människohand. Profeten [*Jesaja*] säger [*ju*]:

⁴⁹ Himlen är min tron

och jorden är min fotpall.

Vad för ett hus kan ni bygga åt mig, säger Herren,

eller vad för en plats där jag kan vila?

⁵⁰ Har inte min hand gjort allt detta?

[Jes 66:1-2. Den retoriska frågan är hur en byggnad skulle kunna rymma Gud som har skapat universum.]

5) Ni har förkastat Jesus

⁵¹ *[Fram till nu har Stefanos återberättat den judiska historien, men nu riktar han sig till Stora rådet, Sanhedrin. Hittills har han inkluderat sig själv när han sagt ' våra förfäder', se vers 19, 38, 39, 44. Nu säger han 'era förfäder'. Det är lätt att hålla med om att avgudadyrkan var fel förr, men svårare att erkänna att det kan vara på samma sätt i dag i mitt liv.]*

Hårdnackade (*obstinata, envisa*) är ni
[Mose använde liknande språkbruk, se 2 Mos 32:9.]

och oomskurna till hjärta och öron!

[På utsidan är ni judar, men i hjärtat är det ingen skillnad mellan er och andra hednafolk!]

Ständigt *[ända sedan Mose tid]* gör ni motstånd mot den helige Ande, ni som era förfäder.

⁵² Finns det någon profet som era fäder inte har förföljt? De dödade dem som förutsade den Rättfärdiges ankomst, och nu har ni förrått och mördat honom, ⁵³ ni som fått lagen förmedlad av änglar men inte hållit den.”

[Här avbryts Stefanos. Det är troligt att han skulle fortsatt och uppmanat till omvändelse, precis som Petrus tidigare gjort i sitt tal, se Apg 3:19-21.]

Stefanos dödas

⁵⁴ När de hörde detta blev de rasande (*ordagrant beskriver det en smärta som om deras hjärtan skulle sågas itu*) och gnisslade tänder mot Stefanos. ⁵⁵ Men Stefanos, fylld av den helige Ande, lyfte blicken mot himlen och såg Guds härlighet (*prakt, ära, glans*), och Jesus som stod på Guds högra sida. [*Vanligtvis porträtteras Jesus sittandes vid Faderns högra sida, men här står han upp för att beskydda och ta emot dem som dör martyrdöden.*]

⁵⁶ Han sade: ”Se! Jag ser himlarna öppnade, och Människosonen stå på Guds högra sida.” [*Stefanos ser upp igenom alla himlar ända till den högsta, där Guds tron är.*] ⁵⁷ Men då vrålade de med hög röst och höll för sina öron [*för att inte höra det Stefanos sade som de ansåg vara hädelse*] och stormade alla på en gång emot honom. ⁵⁸ När de hade drivit (*kastat, släpat*) honom ut ur staden [*Jerusalem*], började de att stena honom, och vittnena lade ner sina mantlar vid en ung man som hette Saulus.

[*Ordet ”ung man” beskriver oftast en ogift man under 40 års ålder. En judisk ledare behövde godkänna en stening. Den som gjorde det var den som höll de andras mantlar medan de utförde steningen. Det var alltså Saulus som var den som gav sitt bifall och var den judiska auktoritet som bar ansvaret för Stefanos död. Saulus var fullt medveten om vad han gjorde, se Apg 8:1; 22:20.*]

⁵⁹ Medan de stenade Stefanos bad han: ”Herre Jesus, ta emot min ande.” [*Han citerar från*

samma Psalm som Jesus bad på korset, se Ps 31:6; Luk 23:46.] ⁶⁰ Sedan föll han ner på sina knän och ropade ut med hög röst: ”Herre, håll inte denna synd mot dem.” När han hade sagt detta somnade han in.

8

EVANGELIET SPRIDS TILL JUDÉEN OCH SAMARIEN (8:1-9:31)

¹ Saulus var helt med på att döda Stefanos (*han applåderade, var glad över det*).

[Samtidigt som berättelsen om Stefanos avslutas introduceras Saulus. Han var från Tarsus i Kilikien, nuvarande södra Turkiet. Han var liksom Stefanos en grekisktalande jude, se Apg 22:3. Enligt tradition är han född 8 e.Kr., men det kan vara någon gång mellan 5 f.Kr. och 10 e.Kr. Det var troligt att Saulus var en av dem som argumenterat mot Stefanos i den kilikiska synagogan, se Apg 6:9.

Lukas introducerade aposteln Paulus med hans första namn Saulus, som var ett vanligt namn som härstammar från Israels första kung. Namnet betyder ”efterfrågad i bön”. Namnet Saulus är den grekiska formen av det hebreiska namnet Saul. Vid några tillfällen används den mer hebreiska formen ”Saul” när citat återges på arameiska, se 9:4 och 17. Från och med Apg 13:9 används namnet Paulus. Orsaken till ändringen ges inte, men Paulus är ett renodlat romerskt namn som betyder ”den lille”. Det beskriver

fint hedningarnas apostel och hans med åren växande ödmjukhet.]

Samma dag bröt en stor förföljelse ut mot församlingen i Jerusalem, och de alla förutom apostlarna skingrades [*tvingades fly*] till områdena i Judéen och Samarien. ² Några fromma [*judiska*] män hjälptes åt att bära ut och begrava Stefanos och höll en stor dödsklagan över honom. ³ Saulus försökte med våld att förgöra församlingen (*han löpte amok, smutskastade, skymfade den*), han gick in i hus efter hus och släpade ut män och kvinnor [*genom att hålla fast deras fötter och släpa ut dem på gatorna fram till fångelset*] och lät fångsla dem.

Väckelsen i Samarien

⁴ De som hade blivit förskingrade [*på grund av förföljelsen i Jerusalem*] vandrade omkring [*från plats till plats*] och predikade ordet [*berättade det glada budskapet om frälsningen genom Jesus*].

Filippus till Samarien

⁵ Filippus [*den andre av de sju församlingstjänarna i Jerusalem, se Apg 6:5*] kom ner till huvudstaden i Samarien och predikade den Smorde (*Messias, Kristus*) för dem.

[Jerusalem ligger högt beläget på berget Sion, även om man går norrut till Samarien så säger man att man går ner. På Gamla testamentets tid

hette huvudstaden i regionen Samarien Samaria. När Herodes den store byggde upp den igen 25 f.Kr. fick den namnet Sebaste. Det kan vara den staden som det refereras till, men troligare är att det är staden Sykar som låg nära det religiösa centrumet på berget Gerizim. På Gamla testamentets tid hette den Shekem. Ett annat alternativ är Gitta, Simon trollkarlens hemstad, se vers 9-10.]

⁶ Stora skaror var enade (i ett ackord, med samma sinne) och lyssnade uppmärksamt på vad Filippus sade, de hörde honom tala och såg de tecken han gjorde (mirakler som bevisar och bekräftar vem Gud är). ⁷ Från många människor for nämligen orena andar ut under höga rop, och många förlamade (paralyserade, människor som led av nervsjukdomar) och lama (halta, lytta, ofärdiga) blev botade (en process av gradvis förbättring som leder till fullständigt helande). ⁸ Det blev stor glädje i den staden. [Överallt där evangeliet tas emot blir resultatet glädje, se även vers 39.]

Trollkarlen Simon

⁹ I staden [se vers 5] fanns sedan tidigare en man som hette Simon. [Han kallas ofta "Simon trollkarlen", på latin "Simon Magus".] Han utövade [ockult] magi och hade slagit folket i [hela regionen] Samarien med häpnad. Han sade sig vara något stort. ¹⁰ Alla folk, från den minste till den högste, lyssnade till honom och sade: "Denne man är Guds stora kraft!"

[Gud avskyr all ockult verksamhet, se 5 Mos 18:9-13. Justinus Martyren skriver ca 150 e.Kr. att Simon kom från staden Gitta och ansågs vara som en Gud bland sina landsmän. Senare texter från fornkyrkans tid beskriver hur han blir en stark motståndare till den kristna tron.]

¹¹ De hade lyssnat till honom därför att han länge slagit dem med häpnad (*fascinerat dem*) med sina magiska konster. ¹² Men när de nu trodde på Filippus, som förkunnade evangeliet om Guds rike och Jesu den Smordes (*Kristi*) namn, lät de döpa sig (*nedsänkas i vatten, grekiska "baptizo"*), både män och kvinnor. ¹³ Simon kom också till tro, och sedan han blivit döpt höll han sig hela tiden nära Filippus. När han såg de stora tecken och under som skedde var han utom sig av häpnad. *[Simon som tidigare fascinerat andra med sin ockulta magi, blev själv helt betagen när han såg undren som skedde i Jesu namn.]*

Petrus och Johannes till Samarien

¹⁴ Nu när apostlarna i Jerusalem hörde att *[regionen]* Samarien hade tagit emot Guds ord, sände de dit Petrus och Johannes. ¹⁵ När de kom dit ner, bad de för dem att de skulle få den helige Ande, ¹⁶ för han *[Anden]* hade ännu inte fallit på (*kommit över*) någon av dem, utan de hade bara blivit döpta i Herren Jesu namn. ¹⁷ Då lade de händerna på var och en av dem, och de tog emot den helige Ande.

[Tidigare hade Johannes tillsammans med sin bror Jakob varit beredd att kalla ner eld från himlen och förgöra folket i en samarisk by, se Luk 9:54. Nu får han i stället vara med och kalla ner den helige Andes eld över de nyfrälsta samarierna.]

Trollkarlen Simon köpslår med Guds kraft

¹⁸ Men när Simon såg att Anden gavs genom apostlarnas handpåläggning, kom han till dem med pengar ¹⁹ och sade: ”Ge den kraften till mig också, så att den jag lägger händerna på får den helige Ande.”

²⁰ Petrus sade till honom: ”Till fördärvet med dig och dina pengar, om du tror att Guds gåva kan köpas för pengar! ²¹ Du har ingen del eller lott i den här saken, för ditt hjärta är inte uppriktigt inför Gud. ²² Omvänd dig därför från din ondska och be till (*bönfall*) Herren så att han, om möjligt, förlåter dig vad du tänker i ditt hjärta. ²³ Jag ser att du är full av bitter galla och fast i orättfärdighetens band.”

²⁴ Simon svarade: ”Be ni för mig (*bönfall*) till Herren, så att inget av det ni sagt drabbar mig.” *[Det starkaste ordet för bön ”deomai” används här och i vers 22. Det beskriver en bön för ett stort behov.]*

²⁵ Sedan de vittnat och predikat Herrens ord vände de [*Petrus och Johannes*] tillbaka till Jerusalem. På vägen [*hem till Jerusalem*] förkunnade de evangeliet i många byar i Samarien.

[Denna evangelisationssatsning som startades av den grekisktalande juden Filippus, fortsatte nu av två hebreisktalande judar!]

Filippus och den etiopiske hovmannen

²⁶ *[Mitt i ett intensivt väckelseskeende kallas nu Filippus från de stora skarorna för att betjäna en människa.]*

En Herrens ängel talade till Filippus och sade: ”Stå upp och gå söderut (*vid middagstiden då solen är i söderläge*) på den vägen som går från Jerusalem ner till Gaza – ökenvägen (*genom obebyggda områden*).”

[Gaza låg omkring åtta mil sydväst om Jerusalem. Det var den sista vattenposten före öknen på vägen mot Egypten. Detta budskap kan tyckas lite märkligt rent mänskligt sett. Vad skulle Filippus göra där?]

²⁷ Han stod upp och gick. Plötsligt kom den etiopiske finansministern (*som ansvarade för skattkammaren*) förbi denna väg. Han var en mäktig hoveunuck hos Kandace, drottningen i Etiopien. Han hade rest till Jerusalem för att tillbe, ²⁸ men var nu på väg hem, och satt i sin vagn och läste profeten Jesaja.

[En eunuck var en frivilligt eller påtvingat kastrerad man. Det var inte ovanligt att eunucker hade höga positioner eftersom de var lojala och

pålitliga. Inom judendomen fanns dock restriktioner. En eunuck hade bara tillträde till den yttre tempelplatsen, se 5 Mos 23:1. Denne högt uppsatte etiopier var en hedning som trodde på Israels Gud. Detta var antagligen hans enda pilgrimsvandring till Jerusalem. Att han nu när vagnen långsamt rullar fram läser profeten Jesaja är nog ingen slump. Här finns de starkaste löftena till just eunucker. När Messias upprättar sitt rike ska de få tillträde att be till Gud och få ett namn som är bättre än söner och döttrar, se Jes 56:3-8. Vad han inte visste var att snart skulle hans ögon öppnas för dessa Skrifter genom tron på Jesus!]

29 Då sade Anden till Filippus: "Gå fram till vagnen och håll dig nära den." *[Den helige Ande uppmanar Filippus att "hålla sig nära". Ordet kan också översättas "klistra sig fast vid" eller "förenas med", se Apg 5:13; Luk 10:11; 15:15. Filippus rusar inte bara fram, i stället inväntar han rätt tid och hinner känna in situationen.]*

30 Så Filippus sprang fram *[och höll sig nära vagnen]*. Han hörde mannen läsa från profeten Jesaja. *[I antiken var det vanligt att läsa högt.]* Då frågade han: "Förstår du vad du läser?"

[På grekiska är frågan också en fyndig ordlek. Det grekiska ordet för att förstå är "ginosko" och "läsa" är "anaginosko" som ordagrant är "att förstå igen". Det beskriver processen för hur det går till när vi läser. Vi känner igen bokstäverna

som bygger upp meningen. Bokstäverna förstås igen på ett nytt sätt.]

³¹ Han sade: ”Nej, hur ska jag kunna förstå om ingen vägleder mig?” Han bad Filippus stiga upp och sätta sig bredvid honom. ³² Det sammanhang han läste i Skriften var [*från Jesaja*]:

Som ett får fördes han bort för att slaktas,
och som ett lamm är tyst inför den som klipper det,
så öppnade han inte sin mun.

³³ I sin förnedring (*låga status, genom att ödmjuka sig*) blev hans dom borttagen,
och vem kan beskriva [*ondskan hos*] hans släkte (*generation, de som levde i hans samtid*)?
För hans liv togs bort från jorden.
[*Jes 53:7-8*]

³⁴ Hoveunucken sade till Filippus: ”Jag bönfaller dig, berätta vem profeten talar om, är det om sig själv eller någon annan?” ³⁵ Då öppnade Filippus sin mun, och började med utgångspunkt från denna passage i Skriften att berätta evangeliet (*det glada budskapet*) om Jesus för honom.

³⁶ Medan de fortsatte längs med vägen kom de till ett ställe med vatten och hoveunucken sade: ”Här finns vatten. Är det något som hindrar att jag blir döpt?” ³⁷ Då sade Filippus: ”Om du tror av hela ditt hjärta, så kan det ske.” Han svarade och sade: ”Jag tror att Jesus den Smorde (*Messias, Kristus*) är Guds Son.” [*Denna vers finns inte med i de tidigaste manuskripten, och är*

troligen tillagd. Den visar hur viktig bekännelsen och dopet var i den tidiga församlingen.] ³⁸ Han befallde att vagnen skulle stanna, och både Filippus och hoveunucken gick ned i vattnet, och Filippus döpte honom. ³⁹ När de stigit upp ur vattnet, ryckte Herrens Ande plötsligt bort Filippus, och hoveunucken såg honom inte mer, men fortsatte glad (*upprymd, fylld av glädje*) sin färd.

⁴⁰ Filippus kom till Ashdod, och han vandrade omkring [*upp längs med medelhavskusten*] och förkunnade evangeliet i alla städerna tills han nådde Caesarea.

9

Saulus omvändelse

Mötet med Jesus på vägen till Damaskus

¹ Men Saulus andades fortfarande hot och mordlust mot Herrens lärjungar. [*Meningen börjar med ordet "men" och beskriver kontrasten som introducerades i föregående kapitel mellan Filippus och Saulus. Filippus fortsätter att utbreda församlingen medan Saulus fortsätter att förfölja den, se Apg 8:40; 8:3.*] Saulus gick till översteprästen [*i Jerusalem, antagligen Hannas, se Apg 4:6*] ² och bad att få med sig brev [*med häktningstillstånd*] till synagogorna i Damaskus. Planen var att fångsla alla som tillhörde Vägen [*samtidens namn på de första kristna, se Joh 14:6*], män eller kvinnor, och föra dem tillbaka till Jerusalem.

[Damaskus ligger sex dagsresor norr om Jerusalem. Staden var en av de största i Dekapolis, området som bestod av tio städer. Efter Stefanos död då förföljelsen bröt ut, flydde många kristna till närliggande områden, se Apg 8:1. Att Saulus nu beger sig så långt som till Damaskus tyder på att han redan rensat många städer närmare Jerusalem på troende. I Apg 26:11 citerar Lukas hur Saulus, då känd som Paulus, knappt trettio år senare beskriver den här perioden i sitt liv: "Överallt i synagogorna straffade jag dem gång på gång och tvingade dem att häda. I mitt vilda raseri förföljde jag dem ända till utländska städer."]

³ Men när han på sin resa närmade sig Damaskus, strålade plötsligt ett ljus från himlen omkring honom. *[Händelsen inträffar mitt på dagen, se Apg 22:6. Det måste varit ett kraftigt övernaturligt sken, starkare än solen.]* ⁴ Han *[och även de med honom, se Apg 26:14]* föll till marken. Sedan hörde han en röst som sade till honom *[på arameiska, se Apg 26:14]: "Saul! Saul! Varför förföljer du mig?" [Saulus tilltalas med den hebreiska formen av sitt namn som är "Saul", se även Apg 8:1.]*

⁵ Då frågade han: "Vem är du, Herre?" Rösten svarade: "Jag är Jesus, den du förföljer."
⁶ Men res dig upp och gå in till staden, så ska du få veta vad du måste göra." *[Detta verkar vara allt som Jesus kan säga till Saul just nu, se Joh 16:12.]*

⁷ [*Saulus ligger kvar på marken.*] Männena som var med honom på resan [*som nu hade ställt sig upp*] bara stod där förstummade (*de var som förstelnade, så förskräckta var de*). De hörde ljudet men såg ingen. ⁸ Saulus reste sig [*till sist*] upp från marken, men när han öppnade sina ögon kunde han inte se. Då tog de honom i handen och ledde honom in i Damaskus. ⁹ Under tre dagar såg han ingenting, och han varken åt eller drack.

[Saulus har mycket att bearbeta, hela hans värld har förändrats. Han behövde omvärdera sin tolkning av Gamla testamentet, frälsning, sitt förhållande till människorna på Vägen, hans uppdrag, osv.]

Ananias ber för Saulus

¹⁰ I Damaskus fanns en lärjunge som hette Ananias. I en syn sade Herren till honom: "Ananias!"

Han svarade: "Här är jag, Herre." [*Påminner om Abrahams och Samuels svar, se 1 Mos 22:1; 1 Sam 3:4.*]

¹¹ Då sade Herren till honom: "Res dig och gå till den gata som kallas 'Raka gatan' och fråga i Judas hus efter en som heter Saulus från Tarsus, för han ber [*till mig där just nu*]." ¹² I en syn har han sett hur en man som heter Ananias kommer in och lägger händerna på honom så att han kan se igen."

[I romersk stadsplanering kallades gatorna som gick i nord-sydlig riktning för "cardo", och de

korsande öst-västliga gatorna för "decumanus". Huvudgatan fick tillägget "maximus", som betyder störst på latin. I mitten, där huvudgatorna korsades, låg stadens centrum som kallades forum. Utgrävningar har visat att "Raka gatan" var Damaskus "decumanus maximus", huvudgatan som gick centralt från öst till väst. Den var omkring 25 meter bred och 1 570 meter lång, kantad med pelare och täckt av tak där det fanns affärer.]

¹³ Ananias svarade: "Herre, jag har hört av många hur mycket ont den mannen har gjort mot dina heliga i Jerusalem. ¹⁴ Nu är han här med fullmakt från översteprästerna att gripa alla som åkallar ditt namn."

¹⁵ Men Herren sade till honom: "Gå, för han är mitt utvalda redskap för att bära fram mitt namn inför hedningar och kungar och Israels barn. ¹⁶ För jag ska själv visa honom hur mycket han måste lida för mitt namns skull."

¹⁷ Så Ananias gav sig i väg och kom in i huset [där Saulus suttit i mörker utan mat och dryck i tre dagar]. Där lade han händerna på honom och sade: "Saul, min broder [i tron]! Herren Jesus, som visade sig för dig på vägen hit, har sänt mig för att du ska kunna se igen och bli uppfylld av den helige Ande." [Saulus blir påmind om att det var den uppståndne Jesus som talade med honom på vägen till Damaskus. Lukas använder passiv form på verben som betonar att det inte är Ananias utan Gud som fyller Saulus med den helige Ande.] ¹⁸ Genast var det som om

fjäll föll från hans ögon. Han fick tillbaka sin syn, och han reste sig och blev döpt. ¹⁹ Sedan åt han och fick nya krafter.

Saulus predikar i synagogan

Saulus stannade några dagar hos lärjungarna i Damaskus, ²⁰ och på en gång började han predika i synagogorna att Jesus är Guds Son. ²¹ Alla som hörde honom häpnade (*tappade fattningen*) och sade: ”[*Har han bytt sida?*] Var det inte han som ville förgöra alla i Jerusalem som åkallar det Namnet? Var det inte därför han kom hit, just för att gripa dem [*som tror på Jesus som Messias*] och ställa dem inför överstepräster?”

²² Men Saulus uppträdde med allt större kraft [*han utvecklades mer och mer och blev skickligare*] och gjorde judarna i Damaskus svarslösa när han bevisade (*lade fram skriftställe efter skriftställe, jämförde och undersökte för att bevisa*) att Jesus är Messias.

Tre års förberedelse i öknen

[*Utifrån Paulus mer detaljerade berättelse i Galaterbrevet 1:17-18 var han tre år i Arabia innan han begav sig till Jerusalem. Arabia är den stora öknen öster och söder om Damaskus. Det motsvarar dagens Saudiarabien. De flesta bibelforskare lägger in denna händelse mellan vers 22 och 23, och att Saulus återvänder till Damaskus efter sin tid i ensamhet.*]

Saulus återvänder till Jerusalem

²³ Efter att en längre tid hade passerat (*fullgjorts*) [*antagligen tre år, se Gal 1:18*], rådslog judarna [*ledarskapet i Damaskus*] om att röja Saulus ur vägen (*döda honom*), ²⁴ men Saulus fick reda på deras plan. De höll vakt vid stadens portar [*Damaskus sju portar*] dag och natt för att döda honom. ²⁵ Men en natt tog hans lärjungar och firade ner honom över muren i en korg [*genom ett fönster, se 2 Kor 11:33*].

²⁶ När Saulus kom till Jerusalem försökte han ansluta sig till lärjungarna. Men alla var rädda för honom, eftersom de inte trodde att han var en lärjunge. ²⁷ Då tog Barnabas hand om honom. Han förde honom till apostlarna och berättade för dem hur Saulus hade sett Herren på vägen, att Herren hade talat till honom och att han i Damaskus hade predikat frimodigt i Jesu namn.

²⁸ Sedan stannade Saulus hos dem [*15 dagar och träffar Petrus och Jakob, se Gal 1:18-19*], och han gick in och ut i Jerusalem och predikade frimodigt i Herrens namn. ²⁹ Han talade och diskuterade med de grekisktalande judarna, men de försökte röja honom ur vägen. ³⁰ När syskonen (*bröderna och systrarna i tron*) fick veta det, tog de med honom ner till Caesarea (*Maritima, vid havet*) och sände honom sedan vidare till Tarsus.

[Saulus stannar 8-14 år i sin hemort Tarsus i landskapet Kilikien, nuvarande södra Turkiet, se Gal 1:21-2:1. Det är hit Barnabas så småningom kommer och tar med sig Saulus till Antiokia, se Apg 11:25.]

³¹ Församlingen hade nu lugn och ro i hela Judéen, Galileen och Samarien. Den blev uppbyggd och levde i vördnad för Herren, och växte genom den helige Andes uppmuntran (*förmaning, tröst*).

Petrus verkar vid medelhavskusten (9:32-10:48)

³² [Saulus är nu i Tarsus. Berättelsen återgår nu till Petrus som senast var tillsammans med Johannes och Filippus i Samarien, se 8:14-25.]

Petrus reste runt i hela området [*kring Jerusalem*] och kom även ner till de heliga (*de troende*) som bodde i Lydda.

[Staden Lydda hette på Gamla testamentes tid Lod, vilket också är dess moderna namn i dag. Den ligger alldeles intill Israels internationella flygplats Ben Gurion. På Nya testamentets tid var den en gränsstad mellan Judéen och Samarien. Det är troligt att Filippus passerade förbi här och evangeliserade på sin vandring från Ashdod norrut mot Caesarea, se 8:40.]

En lam man helas i Lydda

³³ Där träffade han en man vid namn Aineas. [*Ett grekiskt namn som betyder "prisad" och "lovordad".*] Han var förlamad och sängliggande sedan åtta år tillbaka. [*Den grekiska texten kan också översättas "från åtta års ålder."*] ³⁴ Petrus sade till honom: "Aineas, Jesus den Smorde (*Messias, Kristus*) botar dig nu. Stå upp och bädda din säng!" Genast steg han upp. ³⁵ Alla

som bodde i [*staden*] Lydda och [*i den fem mil långa kustregionen mellan Joppe och Caesarea som kallades*] Saron såg honom, och vände om (*återvänd*) till Herren.

En kvinna dör men uppväcks igen

³⁶ I Joppe [*nuvarande Jaffa vid Medelhavets kust*] bodde en lärjunge som [*på arameiska*] hette Tabita, översatt [*på grekiska*] är det Dorkas [*som betyder gasell, ett djur som har vackra ögon och står för skönhet när det används som namn på människor*]. Hon var ständigt engagerad i att göra goda gärningar och var mycket generös (*gav frikostigt för att hjälpa de fattiga*). ³⁷ Vid den här tiden blev hon sjuk (*svag, livlös*) och dog. När de hade tvättat hennes kropp, bar de upp den till ett rum på övervåningen.

³⁸ Eftersom Lydda låg nära Joppe [*knappt två mil in i landet*] och lärjungarna hade hört att Petrus var där, sände de två män som bad honom komma till dem så fort som möjligt.

³⁹ Petrus stod upp och gick genast med dem. När han kom fram förde de upp honom på övervåningen. Alla änkorna stod runt omkring honom och visade gråtande alla de skjortor (*tunikor*) och andra kläder som Dorkas hade gjort medan hon ännu var bland dem. ⁴⁰ Petrus körde ut alla (*drev ut dem*) från rummet och föll ned på sina knän och bad. Sedan vände han sig till den döda och sade: "Tabita, stå upp."

Då öppnade hon sina ögon, och när hon fick se Petrus, satte hon sig upp. ⁴¹ Han räckte ut sin hand och hjälpte henne upp. Sedan kallade

han in de heliga (*de troende*) och änkorna och presenterade henne livs levande framför dem.

⁴² Detta blev välkänt i hela Joppe, och många kom till tro på Herren. ⁴³ Petrus stannade en längre tid i Joppe hos Simon som var en lädermakare.

[Att arbeta med att ta fram läder ansågs vara orent bland judarna, eftersom man handskades med döda djur. Att Petrus bor hos lädermakaren Simon, visar att han tar ställning för hedningarna.]

10

Petrus och Cornelius

[Följande händelse är avgörande för att evangeliet ska spridas "till jordens yttersta gräns", se Apg 1:8. De judiska kosherlagarna begränsade umgänget mellan judar och hedningar. En jude kunde inte äta en måltid tillsammans med en icke-jude utan att bryta mot Guds bud, se 3 Mos 11.]

Cornelius ber och får se en syn

¹ I Caesarea [*Maritima, vid medelhavskusten*] bodde en man som hette Cornelius, en officer (*centurion*) vid den bataljon (*kohort*) som kallades den italienska bataljonen. ² Han var from och fruktade (*vördade, respekterade*) Gud och det gjorde även alla i hans hus. [*Cornelius, hans familj och de tjänare som bodde hos honom trodde på och tillbad Israels Gud, följde vissa judiska traditioner, men hade inte konverterat till judendomen.*] Han gav frikostigt med gåvor till

[det judiska] folket och bad alltid (regelbundet) till Gud.

[Caesarea Maritima, som betyder Caesarea vid havet, var den romerska huvudstaden i Judéen och en viktig militär bas. Cornelius var en centurion i den romerska armén och ledde en centuria på 100 män. Ett sådant kompani bestod av 80 soldater plus ett tjugotal icke-stridande underhållspersonal. Till skillnad från andra högre grader i armén var centurioner tidigare soldater som blivit befördrade. De var därför ofta omtyckta och hade goda ledaregenskaper. En annan gudfruktig centurion nämns tidigare i Luk 7:5. Cornelius och hans kompani ingick i en kohort som bestod av sex centuriae.

Antalet soldater i den romerska armén varierade över tid. Vid en stor förlust i Tyskland 9 e.Kr. förintades tre legioner och stormaktens 28 legioner minskade till 25 st. På nya Testamentets tid, efter Augustus besparingar 15 f.Kr., var de olika enheterna:

- Contubernium, 8 soldater som tältade/bodde ihop.

- Centuria, 100 män (80 soldater + 20 underhållspersonal).

- Kohort, 500 – 800 soldater.

- Legion, 4 800 – 5 500 fotsoldater + 120 kavalleri (10 x Kohort).

Till legionen hörde också förstärknings- och understödsförband som kunde bestå av vara flera tusen män och kvinnor.

Vid den här tiden var fem kohorter stationerade i Caesarea och en i Jerusalem. Flera inskriptioner

visar att ett italienskt regemente "Kohors II Italica" fanns stationerat i den romerska provinsen Syrien 69-157 e.Kr. Även om detta datum är senare än händelserna i Apg 10, vilka inträffade omkring 40 e.Kr., bekräftar fynden att italienska förband fanns i området.]

³ En dag omkring nionde timmen (vid tretiden en eftermiddag) [då han var i bön hemma i sitt hus, se vers 30] såg han tydligt i en syn, hur en Guds ängel kom in till honom och sade: "Cornelius!"

⁴ Han stirrade förskräckt på ängeln och frågade: "Vad är det, herre?"

Ängeln sade: "Dina böner och dina gåvor har stigit upp till Gud som ett [väldoftande] offer han kommer ihåg. [Generösa gåvor givna av rätt motiv och innerlig bön noteras av Gud.] ⁵ Sänd nu några män till Joppe och skicka efter en viss Simon som kallas Petrus. ⁶ Han bor som gäst hos garvaren Simon som har ett hus vid havet."

[Ängelns instruktioner är precisa. Dubbelnamnet Simon Petrus anges eftersom båda människors namn var Simon. Att arbeta med läder var ett föraktat yrke bland judarna, eftersom hanteringen med döda djur gjorde att man blev rituellt oren. Hantverket spred också en obehaglig stank och det behövdes rikligt med vatten, vilket var en orsak till att Simons hus låg vid havet. Att Petrus bor här, gjorde även honom oren. Redan här har vi en antydning om att Petrus inställning till de judiska föreskrifterna om vad som är rent

och orent höll på att ändras.]

⁷ När ängeln som talat med honom var borta, kallade Cornelius till sig två av sina tjänare [*speciellt ord för slav som tjänade i hemmen*] och en soldat, som var en from man och alltid stod till hans tjänst. ⁸ Han förklarade alltsammans för dem och sände dem till Joppe.

[Hamnstaden Joppe, som också benämns Jaffa, har på senare tid vuxit samman med Tel Aviv. Den ligger fem mil söder om Caesarea Maritima. En dagsmarsch var 25-30 km, så det tog två dagar att gå ner från Caesarea Maritima till Joppe. Namnet Jaffa/Joppe kommer från hebreiskans Yafo och betyder "vacker, skön". Namnet är logiskt om man dels tänker på att det ligger vackert vid havet och dels att detta under många tusen år varit hamnen in till Israel. Platsen är intimt förknippad med profeten Jona som reste via Jaffa när han försökte att fly bort ifrån Herrens ansikte. Nu omkring 800 år senare befinner sig Petrus på samma plats och får ett liknande uppdrag att gå till hedningarna.]

Petrus ber i Joppe och får också en syn

⁹ Nästa dag, medan de ännu var på väg och närmade sig staden [*Joppe*], gick Petrus upp på taket [*hos Simon*] för att be vid sjätte timmen (*mitt på dagen*). ¹⁰ Han blev då hungrig [*vilket var ovanligt*] och ville ha något att äta. [*På vardagar åt man två gånger, ett morgonmål och ett större mål mat på sen eftermiddag.*]

Medan man gjorde i ordning maten, kom han i hänryckning (*ordagrant "ekstasias"*). ¹¹ Han såg himlen öppen och något som liknade en stor linneduk komma ner. Den var fäst i sina fyra hörn och sänktes långsamt ner till jorden, ¹² och i den fanns alla slag av jordens fyrfotadjur och kräldjur och himlens fåglar.

[Dessa motsvarar djuren som tas med i Noas ark, se 1 Mos 6:20. Enligt kosherlagarna i 3 Mos 11 förklarades vissa djur rena och andra orena. Nu såg Petrus dessa blandade. Rena djur som får och kor tillsammans med orena djur som svin, fladdermöss, ödlor, ormar, grodor, paddor, och gamar.]

¹³ En röst kom till honom: "Stå upp, Petrus, slakta och ät!"

¹⁴ Petrus svarade: "Nej, verkligen inte, Herre! Jag har aldrig ätit något oheligt eller orent."

¹⁵ Då sade en röst för andra gången till honom: "Vad Gud har förklarat rent ska du inte kalla orent." ¹⁶ Detta hände tre gånger, och sedan togs duken på en gång upp till himlen.

[Petrus var välbekant med talet tre under himmelska samtal. Han förnekade Jesus tre gånger och bekände honom tre gånger när han blev upprättad, se Luk 22:61; Joh 21. Denna syn bekräftade vad Jesus tidigare hade sagt när han upphävt renhetslagarna och förklarade all mat ren, se Mark 7:19. Även om synen handlade om mat, verkar huvudbetydelsen röra relationen

mellan jude och hedning som Gud öppnar upp, se vers 28.]

Petrus får besök

¹⁷ Medan Petrus undrade inom sig vad synen kunde betyda (*han visste inte vad han skulle tro*), kom männen som Cornelius hade sänt fram till porten. De hade frågat sig fram till Simons hus, ¹⁸ och nu ropade de och frågade om Simon som kallas Petrus var där som gäst. ¹⁹ Medan Petrus funderade (*resonerade fram och tillbaka*) över synen, sade [*den helige*] Anden till honom: ”Se, tre män söker dig. ²⁰ Gå ner och följ med dem utan att tveka, för det är jag som har sänt dem.”

²¹ Petrus [*reser sig upp, tar trappan på husets yttersida som leder ner till innergården och*] gick ner till männen och sade: ”Jag är den ni söker. Av vilken orsak har ni kommit hit?”

²² De svarade: ”Officeren Cornelius är en rättfärdig man som fruktar (*vördar, respekterar*) Gud och har gott anseende hos hela det judiska folket. Han har fått en uppenbarelse av en helig ängel att han ska skicka efter dig och höra vad du har att säga.” ²³ Då bad Petrus dem stiga in och tog emot dem som gäster.

Petrus hos Cornelius

Nästa dag gav han sig av i sällskap med dem, och några av [*de judiska*] bröderna [*sex stycken, se Apg 10:45; 11:12*] från Joppe följde med honom. ²⁴ Dagen därpå kom de till Caesarea [*efter två dagars vandring*]. Cornelius väntade på dem och hade samlat sina släktingar och närmaste vänner. ²⁵ När Petrus skulle gå in, kom Cornelius

och mötte honom och föll ner för hans fötter och tillbad. ²⁶ Men Petrus reste upp honom och sade: ”Stå upp! Jag är också en människa.” *[Det är bara Gud som ska tillbes. För en jude var detta en självklarhet till skillnad från Cornelius som levde i den romerska kulturen där t.ex. kejsaren tillbads som en gud.]*

²⁷ Medan han samtalande med Cornelius gick han in och fann många samlade där. ²⁸ Han sade till dem: ”Ni vet att det är förbjudet för en judisk man att umgås med eller besöka en hedning. *[Mose lag förbjöd uttryckligen inte detta, men det var den allmänna tolkningen och uppfattningen. Ett exempel finns i Joh 18:28 där man inte ville orena sig och gå in i Herodes palats under processen mot Jesus, se även Joh 4:9.]* Men Gud har visat mig att man inte ska kalla någon människa ohelig eller oren. ²⁹ Därför tvekade jag inte heller att komma när ni sände bud efter mig. Så nu undrar jag av vilken orsak ni har bett mig komma?”

³⁰ Cornelius svarade: ”För fyra dagar sedan just vid den här tiden, den nionde timmen (*vid tretiden på eftermiddagen*), var jag här hemma och bad. Då stod plötsligt en man i skinande kläder framför mig ³¹ och sade: ’Cornelius, Gud har hört din bön och kommit ihåg dina gåvor. ³² Skicka nu bud till Joppe och be Simon som kallas Petrus att komma hit. Han är gäst i garvaren Simons hus vid havet.’ ³³ Då skickade jag genast bud efter dig, och det är storslaget att du kom. *[Jag är så tacksam att du kom hit till mig*

som inte är jude.] Nu är vi alla här inför Gud för att höra allt som Herren har befallt dig att säga.”

Petrus tal i Cornelius hus

³⁴ Då öppnade Petrus sin mun och sade: ”Nu börjar jag verkligen förstå att Gud inte gör skillnad på människor (*inte favoriserar någon*),
³⁵ utan välkomnar var och en som fruktar (*respekterar; böjer sig inför*) honom och gör det som är rätt (*lever rättfärdigt*), vilket folk han än tillhör.

³⁶ Ni känner till ordet (*innehållet i budskapet*) som Gud sände till israeliterna, när han förkunnade de glada nyheterna (*evangeliet*) om frid (*harmoni, lycka, välgång*) genom Jesus den Smorde (*Messias, Kristus*), som är Herre över allt. ³⁷ Ni känner själva till (*har med egna ögon sett*) vad som har hänt i hela Judéen. Det började i Galileen efter [*omvändelse-*]dopet som Johannes [*Döparen*] predikade.

³⁸ [*Ni känner till vad som sedan hände, hur*] Gud smorde Jesus från Nasaret [*betonar Jesu mänskliga sida*] med helig Ande och kraft (*förmåga, styrka*). Han vandrade omkring och gjorde gott (*hjälpte människor utan krav på någon gentjänst*) och framför allt botade (*befriade*) han alla som var under djävulens våld, för Gud var med honom.

[Ordet 'våld' på grekiska är också en benämning på den slavmarknad där slavar såldes och köptes till olika herrar. Innan Jesus köpte oss fria var vi också bildligt talat på denna slavmarknad där

olika demoniska krafter kunde utöva sitt våld över oss, och vi var slavar under olika herrar.]

³⁹ Vi kan själva vittna om allt han gjorde (*berätta vad vi sett och hört honom göra*) både på den judiska landsbygden och i Jerusalem. De avrättade honom genom att hänga upp honom på trä (*ett kors*), ⁴⁰ men Gud uppväckte honom på tredje dagen och lät honom bli uppenbarad (*öppet synlig och identifierad*), ⁴¹ inte för hela folket, men för oss, som Gud redan hade valt ut att bli vittnen, vi som åt och drack med honom efter hans uppståndelse från de döda. ⁴² Han [*Jesus*] befällde oss (*en order som inte bara är en personlig åsikt, utan en order från högre ort*) att predika (*öppet berätta, förkunna*) för folket och vittna om (*framhålla, varna dem*) att han [*Jesus*] är den som Gud har bestämt till att döma levande och döda. ⁴³ Om honom vittnar alla profeterna att var och en som tror på honom får syndernas förlåtelse genom hans namn.”

Hedningarna tar emot den helige Ande

⁴⁴ Medan Petrus fortfarande talade föll den helige Ande över alla som hörde ordet. ⁴⁵ De omvända judar (*de omskurna*) som hade följt med Petrus häpnade (*tappade helt fattningen*) över att den helige Andens fria gåva blev utgjuten också över hedningarna, ⁴⁶ när de hörde dem tala med tungor och prisa (*upphöja, förhärliga*) Gud.

[Händelsen kallas ibland ”hedningarnas pingst”

och liknar det som skedde bland judarna på pingstdagen, se Apg 2:1-4. Petrus gör den kopplingen när han senare återberättar händelsen i Jerusalem, se Apg 11:15. Det är naturligt att detta sker i Caesarea Maritima, den romerska huvudorten, på samma sätt som Anden kom på pingstdagen i Jerusalem, judarnas huvudort.]

Då frågade Petrus: ⁴⁷ ”Inte kan väl någon vägra dem vattnet så att de kan bli döpta, när de på samma sätt som vi har tagit emot den helige Ande?” ⁴⁸ Han beordrade dem att de skulle döpas i Jesu den Smordes (*Kristi*) namn. Sedan bad de honom stanna några dagar.

11

Petrus försvarar att han umgåtts med hedningar

¹ Apostlarna och bröderna runt om i Judéen fick höra att även hedningarna hade tagit emot Guds ord. [*Petrus stannade några dagar i Caesarea, se Apg 10:48. Under tiden spred sig ryktet om vad som hänt snabbt.*]

² När Petrus kom upp till Jerusalem började de omskurna [*den gruppen av messiastroende judar som ansåg att hedningar först var tvungna att bli proselyter, och männen även omskära sig, innan de kunde bli kristna*] att strida mot (*tog avstånd, separerade sig från, angrep*) Petrus. ³ De sade: ”Du har varit inne hos omskurna män och [*till och med*] ätit med dem!”

⁴ Petrus förklarade då steg för steg vad som hade hänt [*han återger kortfattat händelserna i föregående kapitel*]:

⁵ ”Jag var i staden Joppe, och medan jag bad kom jag i hänryckning och fick se en syn. Det kom ner något som liknade en stor linneduk. Fäst i sina fyra hörn sänktes den ner från himlen och kom till mig. ⁶ När jag såg efter och studerade den närmare, fick jag se jordens fyrfotadjur, både vilda och tama, och kräldjur och himlens fåglar. [*Sådana djur som hade förklarats orena, se Apg 10:12; 3 Mos 11.*]

⁷ Jag hörde också en röst som sade till mig: ’Res dig upp, Petrus, slakta och ät!’

⁸ Jag svarade: ’Nej, verkligen inte, Herre! Det har aldrig kommit något [*ceremoniellt*] oheligt eller orent i min mun.’

⁹ För andra gången talade en röst från himlen: ’Vad Gud har förklarat rent ska inte du kalla orent.’ ¹⁰ Detta hände tre gånger, och sedan drogs alltsammans upp till himlen.

¹¹ Samtidigt stod tre män utanför huset där vi var. De hade skickats till mig från Caesarea [*Maritima, som låg fem mil norr om Joppe längs med kusten*]. ¹² Anden [*den helige Ande*] sade till mig att jag skulle gå med dem utan att tveka. Dessa sex [*judiska*] bröder [*som är med mig här som vittnen*] följde också med mig [*till Caesarea*], och vi kom in i mannens [*Cornelius*] hus. [*Att det var totalt sju vittnen, sex män plus Petrus, kan ha betydelse. Sju sigill beseglade ofta viktiga romerska dokument.*] ¹³ Han berättade för oss hur han hade sett ängeln stå i hans hus och säga:

'Skicka bud till Joppe och hämta hit Simon som kallas Petrus. ¹⁴ Han ska tala till dig, och genom de orden ska du bli frälst, du och hela din familj.'

¹⁵ När jag började tala föll den helige Ande över dem, så som han föll över oss under den första tiden. [*Apg 2:1-4*] ¹⁶ Då kom jag ihåg vad Herren hade sagt [*innan han for upp till himlen, se Apg 1:5*]: 'Johannes döpte med vatten, men ni ska bli döpta i den helige Ande.' ¹⁷ Om nu Gud gav dem samma gåva som han gav oss när vi kom till tro på Herren Jesus den Smorde (*Messias, Kristus*), vem var då jag att kunna hindra Gud?"

¹⁸ När de hörde detta lugnade de sig, och de prisade Gud och sade: "Till och med åt hedningarna har Gud alltså skänkt omvändelsen som ger liv."

EVANGELIET SPRIDS TILL JORDENS YTTERSTA GRÄNS (11:19-28:31)

¹⁹ [*Berättelsen går nu tillbaka till tiden just efter Stefanos martyrdöd, se Apg 8:4. Det har gått några år efter Jesu död och uppståndelse, och händelserna dateras till omkring 32-35 e.Kr.*]

De [*grekisktalande judarna i Judéen*] som hade skingrats under den förföljelse som började med Stefanos, kom ända till:

[*området*] Fenikien,

[Benämning på den smala kustremsan norr om berget Karmel som var en del av den romerska provinsen Syrien. Här låg städerna Ptolemais, Tyros, Sarefat och Sidon, se Apg 21:3-7; 27:3.]

[ön] Cypern

och [staden] Antiokia [i Syrien].

[Staden låg i den romerska provinsen Syrien och hade en halv miljon invånare och var den tredje största staden i riket, bara Rom och Alexandria var större. Här fanns också en stor judisk befolkning.]

De som hade flytt till dessa platser predikade ordet bara för judar.

Församlingen i Antiokia

²⁰ Men bland dem som kommit till Antiokia fanns det några män [som flytt från Jerusalem och som ursprungligen var] från Cypern och Kyrene [vid Nordafrikas kust]. De talade också till grekerna [i staden] och predikade evangeliet (det glada budskapet) om Herren Jesus. ²¹ Herrens hand var med dem (Guds närvaro var påtaglig runt dem), och ett stort antal kom till tro och vände om (kapitulerade, överlämnade sig) till Herren. [Antiokia var en mångkulturell stad. Många icke-judar lämnade nu sin tro på hedniska avgudar som Apollo, Artemis, Zeus och Baal.]

Barnabas till Antiokia

²² Ryktet om detta kom till församlingen i Jerusalem, och de skickade då Barnabas till Antiokia. *[Barnabas var en lämplig kandidat, han kände till området väl eftersom han var född på Cypern, se Apg 4:36.]* ²³ När han kom dit och fick se Guds nåd över dem *[Guds favör, andens frukt, och de andliga gåvorna i tjänst]*, blev han glad och uppmuntrade (förmanade) dem alla att helhjärtat hålla sig till Herren, ²⁴ för han var en god man *(hade ett generöst och öppet hjärta)*, och var fylld av den helige Ande och full av tro. En stor skara människor fördes till Herren.

Saulus till Antiokia

²⁵ *[Barnabas kommer nu att tänka på Saulus som finns inte så långt ifrån Antiokia i sin hemort Tarsus, se Apg 9:30; Gal 1:21. Landvägen dit tar fem dagar, sjövägen tolv timmar.]*

Barnabas for sedan till Tarsus för att försöka söka upp (leta efter) Saulus. *[Ordet indikerar att det var en viss ansträngning involverad i sökandet.]* ²⁶ När han hade hittat honom, tog han med sig honom till Antiokia. Under ett års tid var de tillsammans med församlingen och undervisade ett stort antal människor. Det var i Antiokia som lärjungarna för första gången började kallas kristna (*kristusanhängare*).

[Tidigare hade de troende kallats "Vägen", se Apg 9:2. Ett annat namn var anhängare till "nasaréernas sekt", eftersom Jesus var från Nasaret och kallades nasaré, se Apg 24:5; Matt 2:23. Här i Antiokia började man kalla dem

”kristna”, antagligen i en nedsättande ton. Det grekiska ordet ”christianous” betyder ordagrant ”anhängare till den Smorde” eller transkribererat ”kristusanhängare” och återfinns bara tre gånger i NT, här och i Apg 26:28; 1 Pet 4:16. Denna typ av nya sammansatta ord var inte ovanliga, i Matt 22:16 kallas de som stödde kung Herodes för ”herodianer”.]

Hjälpinsamling inför den kommande hungersnöden

²⁷ [Det har gått några år, se vers 26, och det är omkring 40 e.Kr.]

Vid den tiden [när Barnabas och Saulus var i Antiokia] kom några profeter från Jerusalem ner till Antiokia. [Nya testamentet använder sig av det hebreiska topografiska sättet att ange alla riktningar ”ned från Jerusalem”, eftersom staden ligger på högre höjd.] ²⁸ En av dem som hette Agabos steg fram och förutsade genom Anden att en svår svält skulle drabba hela världen [det romerska riket] – den kom också under Claudius regering. ²⁹ Då beslöt lärjungarna att var och en skulle skicka så mycket han kunde för att hjälpa bröderna som bodde i Judéen. ³⁰ De gjorde så och sände hjälpen med Barnabas och Saulus till de äldste [församlingsledarna i Jerusalem].

[Claudius var den fjärde kejsaren över Romarriket och regerade 41-54 e.Kr. Flera utombibliska källor bekräftar att det var flera år av dåliga skördar i Romarriket under hans regeringstid. I

Judéen var det hungersnöd 46 e.Kr. Egyptiska dokument bekräftar också en stor svält kring Nilen, på grund av översvämningar 45-46 e.Kr. Agabos nämns även i Apg 21:10-11, där han profeterar att Paulus kommer att fängslas i Jerusalem.]

12

Herodes Agrippa I går hårt åt församlingen i Jerusalem

¹ Vid den tiden [som insamlingen pågick i Antiokia, se Apg 11:27-30] lät kung Herodes [Agrippa I] gripa och tortera några av dem som tillhörde församlingen [i Jerusalem].

[Parallellt med händelserna i Antiokia startar en ny våg av förföljelse i Jerusalem. Det är vår, se vers 3. Agrippa dör 44 e.Kr. så dessa händelser utspelar sig inte senare än våren 44 e.Kr.

Herodes Agrippa I regerade i Judéen från 41 e.Kr. fram till sin död 44 e.Kr. Han följde den judiska lagen och firade högtiderna i Jerusalem. Han var barnbarn till Herodes den store, och brorson till Herodes Antipas som nämns i Luk 23:7 och Apg 4:27. Hans syster var Herodias, som låg bakom Johannes Döparens död. Bara tre år gammal förlorade Agrippa sin far Aristobulus på ett tragiskt sätt. Det var hans farfar, Herodes den store, känd för sin misstänksamhet även mot sina närmaste som dödade honom 7 f.Kr. Hans mor flyttade då till Rom där han växte upp tillsammans med de blivande kejsarna Gaius och

Claudius. Deras vänskap gjorde att Agrippa 34 e.Kr. blev tetrark över småstaterna norr om Galileen, och 38 e.Kr. även över Galileen och Dekapolis för att 41 e.Kr. också få makten över Judéen och Samarien.]

Jakob avrättas

² Herodes [Agrippa I] avrättade Jakob, Johannes broder [Sebedeus son, en av de tolv lärjungarna], med svärd.

[Jakob tillhörde den innersta kretsen av Jesu lärjungar. Han hade varit med Jesus på förklaringsberget tillsammans med sin bror Johannes och Petrus, se Mark 9:2-3. I detta kapitel beskrivs hur Jakob dödas medan Petrus får änglabesök och befrias, se vers 7. Varför räddas Petrus men inte Jakob? Bibeln svarar inte på frågan, men säger att vi alltid måste vara redo för uppbrott. Förföljelsen gjorde även att bönen intensifierades i församlingen. Jesu ord till Jakob besannades, se Mark 10:39. Även Jesu ord till Petrus att han skulle bli gammal måste gå i uppfyllelse, se Joh 21:18]

Petrus fängslas

³ När han såg att detta behagade judarna, fortsatte han och lät fängsla Petrus också. Detta skedde under det osyrade brödets högtid.

[Om det väckte avsky bland de messiastroende judarna att även hedningar kunde bli kristna, se Apg 11:1-4, är det lätt att förstå att den romerska förföljelsen mot de kristna mottogs väl bland det

judiska ledarskapet i Jerusalem. Under våren firas endags-högtiden Pesach, påskhögtiden, direkt följt av den sju dagar långa osyrade brödets högtid, totalt alltså åtta helgdagar. Det är troligt att Petrus grips innan, eller i början på, denna period.]

⁴ Efter gripandet satte han honom i fängelse [troligtvis i Antoniaborgen] och lät honom bevakas av fyra vaktskift med fyra man var. När påsken var över tänkte han ställa honom inför folket.

[Petrus hade häktats två gånger tidigare, se Apg 4:3; 5:18. Den andra gången hade apostlarna befriats av en ängel. För att förhindra något liknande tilldelas totalt sexton romerska soldater detta uppdrag.]

Församlingen ber för Petrus

⁵ Petrus hölls fängslad, men församlingen bad enträget (*medicinsk term för en arm som sträcks till det yttersta*) till Gud för honom.

[Ordet "enträget" är grekiska ordet "ektenos" som är en medicinsk term för en arm som sträcks till det yttersta. Det är troligt att bönen blev mer och mer intensiv för att kulminera med bön hela natten den sista högtidsdagen. Detta ord används bara om bön en gång tidigare och det är när Jesus ber i Getsemane, se Luk 22:43-44. I båda dessa fall gör bönen att änglar sätts i rörelse. Ordet används totalt tre gånger i NT.]

Petrus som fick erfara hur de troende sträckte sig till det yttersta i bön för honom, väljer att använda samma uttryck för hur vi ska sträcka oss till det yttersta för att älska varandra, se 1 Pet 1:22. Adjektivet "ektenes" används en gång i NT, se 1 Pet 4:8]

⁶ Natten innan Herodes skulle ställa honom inför rätta låg Petrus och sov mellan två soldater, bunden med två kedjor [*en till varje soldat*], och utanför dörren stod vakter som bevakade fängelset.

⁷ Plötsligt stod där en Herrens ängel och ett ljussken strålade i fängelsecellen. Han stötte till Petrus i sidan och väckte honom och sade: "Ställ dig upp på en gång!" Kedjorna föll av från Petrus händer (*handleder*). ⁸ Ängeln sade till honom: "Spänn fast bältet och ta på dig dina sandaler." Petrus gjorde det, sedan sade ängeln till honom: "Ta på dig din mantel (*dina ytterkläder*) och följ mig." ⁹ Petrus gick ut och följde honom; han förstod inte att det som skedde genom ängeln var verkligt utan trodde han såg en syn (*sov och drömde*).

¹⁰ När de hade passerat den första och andra vakten kom de till järnporten som ledde ut till staden [*Jerusalem*]. Porten öppnades för dem av sig själv, och de gick ut och gick längs en smal gata och plötsligt försvann ängeln från honom. ¹¹ När Petrus väl hade blivit sig själv igen [*vaknat upp*] sade han: "Nu vet jag verkligen att Herren har skickat sin ängel och räddat mig ur Herodes

händer, undan allt som det judiska folket väntat sig (*trodde skulle ske*).”

¹² När han hade funderat på vad han skulle göra [*insåg att han verkligen var frigiven, stod där själv på gatan och måste gå någonstans*], gick han till Marias hus, hon var mor till den Johannes som kallades Markus. Där var många samlade och bad.

[Maria var Barnabas släkting, se Kol 4:10. Hennes son Markus följde med Barnabas och Paulus på den första missionsresan, se Apg 12:25; 13:5, 13. Enligt tidig tradition är Markus också författaren till Markusevangeliet.]

¹³ När Petrus knackade på den yttre porten, kom en tjänsteflicka som hette Rhode för att höra vem det var. ¹⁴ När hon kände igen Petrus röst blev hon så glad att hon i stället för att öppna porten sprang tillbaka in och berättade att Petrus stod utanför porten.

¹⁵ De sade till henne: ”Du är från vettet.” Men hon vidhöll att det var Petrus, och de fortsatte säga: ”Det är hans ängel.” ¹⁶ Under tiden fortsatte Petrus att knacka.

När de till sist öppnade porten och såg honom blev de helt förvånade. ¹⁷ Han gav dem tecken med handen att vara tysta och berättade för dem hur Herren hade fört honom ut ur fängelset. Han sade: ”Tala om detta för Jakob [*Jesu halvbror som ledde församlingen i Jerusalem*] och för bröderna.” [*De var inte där just då.*] Sedan gav han sig av till en annan plats.

[Petrus håller sig gömd någonstans utanför Jerusalem en tid. Drygt ett år senare är han i Antiokia, se Gal 2:11, och kommer sedan till Jerusalemsmötet 49 e.Kr.]

Tumult bland soldaterna

¹⁸ På morgonen blev det stor förvirring bland soldaterna över vad som hade hänt med Petrus. *[Petrus befrielse måste ha skett under den fjärde och sista nattvakten mellan klockan tre och sex, eftersom han annars skulle ha saknats vid det sista vaktbytet.]* ¹⁹ När Herodes *[Agrippa I sänt soldater och]* låtit söka efter honom och inte fick tag i honom, förhörde han *[de sexton ansvariga]* vakterna och befallde att de skulle föras bort *[för att avrättas]*. Därefter reste han ner från Judéen till Caesarea och stannade där.

Herodes Agrippas död

²⁰ *[Det var politiskt oroliga tider och]* Herodes låg i bitter strid med *[det närliggande]* folket i *[de feniciska kuststäderna]* Tyros och Sidon. Gemensamt kom de *[deras representanter]* till kungen *[Herodes Agrippa I, som nu var tillbaka i sitt residens i Caesarea]*. När de hade fått över hans kammarherre *(närmaste rådgivare)* Blastus på sin sida bad de om fred. De var nämligen beroende av kungens område för sin försörjning. *[Fenikien var beroende av spannmålsleveranser från de inre områdena som Herodes Agrippa I styrde över. De kom till sist överens och Agrippa anordnade festligheter för att fira detta.]* ²¹ På utsatt dag satte sig Herodes

på tronen, klädd i kunglig skrud, och höll ett tal till dem.

[Den judiske historieskrivaren Josefus beskriver händelserna med fler detaljer. Han skriver hur Agrippa anordnade teaterföreställningar för att ära kejsaren, Claudius. Många höga officerare och andra män var inbjudna. På den andra dagen med dessa spel framträdde Herodes Agrippa iklädd en glänsande silvermantel. När morgonsolens strålar reflekterades i hans kläder glänste och glimmade han som en gud.]

22 Folket började då ropa (*upprepade gånger*): ”Det är en guds röst, inte en människas!” ²³ *[I stället för att säga emot dem, njöt han av deras beundran.]* På en gång slog en Herrens ängel ner honom *[med en sjukdom]*, eftersom han inte gav Gud äran, och han blev uppäten av maskar och dog.

[Herodes Agrippa I dog 44 e.Kr., 54 år gammal. Enligt Josefus ropade folket att han var en gud och odödlig. Han varken dementerade eller bekräftade uttalandet. Han drabbades av plötsliga magsmärtor och fick föras till sitt palats där han dog efter fem dagar. Det var en otäck sjukdom som verkade ha gjort att hans kropp ruttnade.]

Guds ord fortsätter att spridas

24 Guds ord hade framgång och spred sig alltmer.

25 När Barnabas och Saulus hade fullgjort sitt

uppdrag i Jerusalem [överlämnat de finansiella gåvorna, se Apg 11:29-30], vände de tillbaka [till Antiokia] och tog då med sig Johannes som kallades Markus.

13

Barnabas och Paulus avskiljs på ett bönemöte i Antiokia

¹ [Barnabas och Saulus hade kommit tillbaka till Antiokia sedan de lämnat de insamlade medlen i Jerusalem, se Apg 11:29-30. Med sig har de också Barnabas kusin, Johannes Markus, se Apg 12:25; Kol 4:10. Apostlagärningarna skiftar nu fokus från Petrus och församlingen i Jerusalem till Saulus, som snart kommer att kallas Paulus, och hans missionsresor till hedningarna.

Ungefär tio år tidigare hade de första kristna kommit till Antiokia på grund av den svåra förföljelsen i Jerusalem, se Apg 11:19. Under de sista åren hade nu många kommit till tro och Barnabas har skickats dit för att hjälpa till, se Apg 11:22-24. På grund av den snabba tillväxten behövdes många lärare så Barnabas sökte upp Saulus i Tarsus, se Apg 11:24-26. Det är ungefär åtta år sedan Saulus omvändelse på väg till Damaskus. Det är i den här stora församlingen som man nu samlas till bön och fasta.]

I församlingen i Antiokia fanns det profeter och lärare:

Barnabas

[Han hade kommit från Jerusalem för att hjälpa den nya församlingen, se Apg 11:22-30.]

och Symeon,

som kallades Niger,

[Betyder färgad på latin. Troligtvis var han från Nordafrika. Det kan vara samma Symeon som bar Jesu kors, se Mark 15:21.]

och Lucius,

från Kyrene, [Han var antagligen en av de första som kom till Antiokia, se Apg 11:20.]

Manaen,

som var barndomsvän (fosterbror) med landsfurstens Herodes,

[Herodes Antipas var den som halshöggh Johannes Döparen och regerade över Galileen 4-39 e.Kr.]

och Saulus.

[Aposteln's hebreiska namn var Saul som betyder "efterfrågad i bön", men från och med Apg 13:9 och i övriga Nya testamentet omnämns han vid det grekiska namnet Paulus som betyder "den lille".]

[Grammatiken i den här versen, ordet "och" mellan de tre första och två sista namnen, antyder att de tre första var profeter och de två sista var lärare. Dessa fem personer från mycket skilda bakgrunder utgjorde ett delat ledarskap i församlingen.]

² De var i helig tjänst inför Herren och fastade. *[Grundtextens "leitourgounton" har översatts "helig tjänst". Vårt ord "liturgi" härstammar från*

detta grekiska ord som är sammansatt av två ord: "offentlig" och "tjänst". Ordet används för att beskriva de gammaltestamentliga prästernas tempeltjänst, se Luk 1:23. Här används ordet om den kristna gudstjänsten och verkar betyda att de fem tillbad Gud i bön och lovsång, men också att de använde sina gåvor och profeterade och undervisade.]

Då sade den helige Ande [*genom någon av profeterna*]: "Avskilj nu åt mig Barnabas och Saulus till det arbete som jag har kallat dem till."

³ När de hade fastat och bätt [*ännu mer vid samma tillfälle, eller vid en ny sammankomst*], lade de händerna på dem och skickade i väg dem.

[Det profetiska tilltalet bekräftar den kallelse till att missionera bland hedningar som Paulus redan fått, se Apg 9:15.]

PAULUS FÖRSTA MISSIONSRESA (13:4-14:28)

⁴ [*Den första av Paulus tre missionsresor i Apostlagärningarna gick till Cypern och Mindre Asien, nuvarande södra Turkiet. Paulus och Barnabas reste 250 mil över hav och land. Den totala restiden var omkring 50 dagar. Antagligen var de borta 1-2 år. Resan påbörjas någon gång omkring år 46-47. Det fanns inte speciella passagerarfartyg på den tiden, men lastfartyg tog med sig passagerare. Den totala kostnaden för båtresorna var omkring 200-300 denarer*

per person. En denar motsvarade en arbetares dagslön.]

Utsända av den helige Ande gick de [Barnabas, Saulus och Johannes Markus] ner till [hamn-staden] Seleukia. Därifrån seglade de till Cypern.

[Seleukia var Antiokias hamnstad som låg en dagsmarsch sydväst om Antiokia. Här finns många välbevarade fornlämningar från den här tiden. Helt intakta är t.ex. de två gamla hamnpirerna, som senare fick namn efter Paulus och Barnabas och än i dag bär deras namn.]

På Cypern

Salamis på östra kusten

⁵ När de kom fram till Salamis [öns handelscentrum längs med den sydöstra kusten] började de predika Guds ord i de judiska synagogorna. De hade också med sig Johannes [Markus] som hjälpreda (medhjälpare).

[Båtfärden mellan Seleukia och Salamis tog två dagar. Barnabas var född på Cypern, vilket kan ha bidragit till att ön blev resans första mål, se Apg 4:36. Fram till Apg 13:13 nämns hans namn före Saulus, och han verkar vara den som initialt är den ledande. Det var antagligen också Barnabas idé att ta med hans kusin, Johannes Markus, se Kol 4:10. Han hade följt med Barnabas och Saulus från Jerusalem, se Apg 12:12, 25. Denne Markus blir senare också Markusevangeliets författare.]

⁶ De vandrade *[västerut från stad till stad]* över hela ön *[längs med sydkusten]* ända till Pafos *[öns huvudort på den västra sidan]*. *[En sträcka på omkring 20 mil. Vandringsen tar minst en vecka men det är troligt att man stannar till i städerna längs med vägen.]*

Pafos på västra kusten

I Pafos träffade de på en jude som utövade magi, en falsk profet som hette Barjesus *[ett hebreiskt namn som betyder "son till Josua"]*.
⁷ Han fanns nära *[var associerad med]* Cyperns prokonsul Sergius Paulus som var en förständig *(intelligent)* man.

[Sergius Paulus hade den högsta romerska befattningen på ön. Lukas använder de exakta romerska termerna som varierade från plats till plats och årtionde från årtionde. Cypern hade blivit en prokonsulär provins med en prokonsul under den fjärde romerske kejsaren Claudius regeringstid, år 41-54 e.Kr. Tidigare hade ön varit styrd av en propraetor.]

Sergius Paulus kallade till sig Barnabas och Saulus och ville höra Guds ord. ⁸ Men *[Barjesus som också kallade sig]* Elymas, trollkarlen – som namnet betyder – gick emot dem och försökte hindra prokonsulen från att komma till tro.

[Elymas härstammar från arabiskans "vis man" eller arameiskans ord för "drömtydare" – -båda orden beskriver någon som kan se in i framtiden.]

Han sysslade med ockult spiritism. Ett liknande exempel är trollkarlen Simon i Samarien, se Apg 8:9-13, 18-24.]

⁹ Saulus, som även kallades Paulus [*vilket var hans romerska namn som användes i de grekisk-talande områdena*], uppfylldes då av den helige Ande och spände ögonen i honom ¹⁰ och sade: ”Du djävulens son, full av allt svek och bedrägeri och fiende till allt som är rätt! Ska du aldrig sluta att förvränga Herrens raka vägar? ¹¹ Nu kommer Herrens hand över dig, och du ska bli blind en tid och inte kunna se solen.” [*Denne falske profet hette ”Barjesus”. Etymologiskt betydde det ”frålsarens son”, men han var raka motsatsen.*] I samma ögonblick föll töcken och mörker över honom, och han irrade omkring och sökte efter någon som kunde ta hans hand och leda honom. ¹² När prokonsulen såg det som hände kom han till tro, överväldigad av Herrens lära (*undervisning*).

Pamfylien - nuvarande södra Turkiet

Perge

¹³ Paulus [*som nu nämns först*] och hans följeslagare [*Barnabas och Johannes Markus*] seglade från Pafos [*på Cypern*] till Perge i [*den romerska provinsen*] Pamfylien.

[*Resan tog 3-4 dagar. Perge var provinsen Pamfyliens huvudort och låg några kilometer in i landet. Antingen lade de till vid hamnstaden Attaleia, dagens Antalya på Turkiets sydkust, och*

gick landvägen 15 km upp till Perge. Hade båten last till Perge seglade de hela vägen längs med floden Kestros. De verkar bara göra ett kort uppehåll i Perge, däremot stannar de till och predikar både i Perge och Attaleia under tillbakaresan, se Apg 14:25.]

Där lämnade Johannes [Markus] dem och återvände till Jerusalem.

[Något inträffar som gör att Johannes Markus lämnar dem och återvänder till Jerusalem. Paulus skriver att han under sina resor stötte på många hinder och faror, se 2 Kor 11:26. Det kan ha varit de kommande strapatserna, malaria, oenighet i ledarskapsfrågan där Paulus nu tar ledningen som fick Markus att vilja åka hem – vi vet inte. Händelsen gör dock att Paulus vid nästa resa inte litar på Markus och vägrar låta honom följa med, se Apg 15:39. Men efter några år ändrades denna inställning. Han kallar Markus för "medarbetare" i Kol 4:10 och "en god hjälp i min tjänst" i 2 Tim 4:11.]

Södra Galatien - nuvarande centrala Turkiet

Antiokia i Pisidien

¹⁴ Själva for de vidare [norrut] från Perge och kom till Antiokia i Pisidien.

[Varför beger de sig av norrut på en gång utan att predika i Perge? Förklaringen kan finnas i Gal 4:13 där Paulus skriver att hans dåliga hälsa var orsaken till att han kom till Galatien

första gången. Han berömmar dem för att de tog emot honom och frälsningsbudskapet, trots hans bedrövliga fysiska tillstånd. Kanske hade Paulus drabbats av malaria och behövde komma upp på högre höjd med torrare och svalare klimat. Apostlagärningarnas författare, läkaren Lukas, ger ingen diagnos och Paulus själv skriver bara att det var en kroppslig prövning. En annan förklaring till Paulus ohälsa kan vara att i Lystra blev Paulus stenad och släpad ut ur staden men överlevde, se Apg 14:19. Full med blåmärken kunde han väckt "förakt och avsky", se Gal 4:14. I så fall kom hans kroppsliga svaghet från förföljelse, inte sjukdom.

Det finns även en koppling mellan Sergius Paulus, Cyperns prokonsul som nyligen kommit till tro, och södra Galatien. Arkeologiska fynd har visat att hans familj hade sina rötter i Antiokia i Pisidien och att hans son bodde där.

Det fanns sexton städer som alla hette Antiokia. De hade grundats 300 f.Kr. av Seleukos Nikator för att hedra hans far Antiokia. Antiokia i Pisidien, i centrala nuvarande Turkiet, var belägen 1 100 meter över havet och hade omkring 100 000 invånare. Från Perge tog det en dryg vecka att vandra de 16 milen i bergig terräng över Taurusbergen till Antiokia i Pisidien. Området var okänt för rånare.]

På sabbaten gick de till synagogan och satte sig där.

[Paulus och Barnabas hade redan varit några

dagar och bekantat sig med staden och några av invånarna. Gudstjänsten i synagogan började med bön. Sedan läste man veckans texter från lagen, följt av profeterna. Fanns någon lärd besökare kunde synagogföreståndaren be den personen läsa profettexten, se Luk 4:16. Den sista delen i gudstjänsten var en utläggning av texten eller predikan. Jesus predikade sittande, se Luk 4:20. Här står Paulus, se vers 16.]

¹⁵ Efter [den vanliga] läsningen av lagen och profeterna [som inledde samlingsen i synagogan] skickade synagogföreståndarna ett meddelande [en förfrågan] till dem: ”Män och bröder, om någon av er har ett uppmuntrande (uppbbyggande) ord till folket, så säg det.” ¹⁶ Då stod Paulus upp [ett sorl verkar uppstå bland de närvarande i synagogan], han gav tecken med handen [för att tysta dem] och sade:

”Israelitiska män [judar] och ni [icke-judar] som fruktar (vördar, tillber) Gud, lyssna på mig.

¹⁷ [Löftet till Israel:]

Detta folks Gud, Israels Gud, utvalde [från alla andra folk] våra fäder. Han gjorde sitt folk stort (upphöjde dem) när de bodde som främlingar i Egypten. Med upplyft arm förde han ut dem därifrån. [Uttrycket ’upplyft arm’ beskriver hur Guds kraft och makt blir helt synlig och uppenbar för alla. Uttåget ur Egypten var ett tydligt tecken på Guds ingripande.]

¹⁸ Under en period på omkring fyrtio år tog han hand om dem i öknen (*som ett nyfött barn vårdas av sin förälder*). [*Vissa manuskript har en annan bokstav i ordet för 'tog hand om', och då kan det betyda 'stå ut med' och 'ha överseende med' någon. Även om det också stämmer så refererade Paulus ofta till Gamla testamentet, och i 5 Mos 1:31 liknas Gud vid en far som bär sin son Israel igenom öknen.*]

¹⁹ När han hade förgjort sju folk i Kanaan [*Jos 3:10*] gav han Israels folk deras land som ett arv.

²⁰ Efter detta gav han dem domare under omkring 450 år fram till profeten Samuels tid. [*De 450 åren kan syfta på tiden som slavar eller tiden med domare.*]

²¹ De frågade efter en kung och Gud gav dem Saul, Kish son, en man av Benjamins stam, för en tid av fyrtio år. ²² När han hade avsatt honom, reste Gud upp David som deras kung. Han vittnade om honom: 'Jag har funnit David, Jishajs son, en man efter mitt hjärta som ska utföra all min vilja' [*Citat från Ps 89:21 och 1 Sam 13:14.*]

²³ Av hans efterkommande (*säd*) har Gud enligt sitt löfte fört fram Jesus som Frälsare för Israel.

²⁴ Innan han kom, hade Johannes [*Döparen*] redan predikat omvändelse-dopet för hela Israels folk. ²⁵ När Johannes stod vid slutet av sitt lopp [*som en löpare som närmar sig mållinjen på det korta sprinterloppet*], sade han: 'Jag är inte den ni tror att jag är [*jag är inte Messias*]. Men se,

efter mig kommer en som jag inte ens är värdig att knyta upp sandalerna på.' [Luk 3:16]

²⁶ [Löftet är uppfyllt i Jesus:]

Män och bröder, söner av Abrahams släkt [judar] och ni andra [icke-judar] som fruktar (vördar) Gud! Till oss har ordet (budskapet) om denna frälsning blivit sänt. ²⁷ Jerusalems invånare och deras ledare förstod nämligen inte vem han var. De uppfyllde profeternas ord, som man läser varje sabbat, när de dömde honom. [De borde ha vetat bättre eftersom de läste berättelserna om Messias varje vecka.]

²⁸ Trots att de inte fann honom skyldig till något som förtjänade dödsstraff, krävde de att Pilatus skulle avrätta honom.

²⁹ När de hade fullbordat allt som var skrivet om honom, tog de ner honom från träet och lade honom i en grav. ³⁰ Men Gud uppväckte honom från de döda, ³¹ och han visade sig under många dagar för dem som hade följt honom från Galileen upp till Jerusalem och som nu är hans vittnen inför folket.

³² [Paulus går nu till Skriften för att visa att Jesus uppfyllde de messianska profetiorna:]

Vi förkunnar alltså för er evangeliet (de glada nyheterna) som Gud lovade våra förfäder. ³³ Det har Gud låtit gå helt och fullt i fullbordan för oss, deras barn, genom att låta Jesus uppstå, precis som det står i den andra psalmen:

'Du [Jesus] är min son,

i dag har jag fött dig.’
[Ps 2:7]

³⁴ För Gud hade lovat att han skulle uppstå från de döda, och att han aldrig mer skulle förgås (*utsättas för förgängelsen, då kroppen förmultnar efter döden*). Gud har talat på detta sätt:

’Jag ska ge er de heliga och tillförlitliga (*trofasta*) löften

jag lovade David.’
[Jes 55:3]

³⁵ Därför säger han också i en annan psalm:

’Du ska inte låta din Helige se förgängelsen (*då kroppen förmultnar efter döden*).’
[Ps 16:10]

³⁶ För när David hade tjänat Guds vilja i sin generation (*tid*), avsomnade han och blev begravd bland sina fäder och hans kropp förmultnade (*såg förgängelsen*), ³⁷ men den som Gud har uppväckt, såg inte förgängelsen (*hans kropp förmultnade inte i graven*).

³⁸ [Avslutande uppmaning att ta emot löftet:]
Därför ska ni veta, män och bröder, att det är genom denne man [*den uppståndne Jesus*] som syndernas förlåtelse förkunnas för er. ³⁹ Var och en som tror förklaras rättfärdig i honom och fri

från allt som ni inte kunde frias från genom Mose lag.

⁴⁰ Se därför till att det som är sagt hos profeterna inte drabbar er [*här är ett exempel från Habackuk 1:5*]:

⁴¹ 'Se, ni föraktare,
härna och gå under:
jag gör en gärning i era dagar,
en gärning ni aldrig kommer att tro
när den berättas för er.' ”

[När Stefanos höll en liknande predikan i Jerusalem var Paulus en av dem som avbröt honom innan han fick avsluta sitt tal, se Apg 7:53-54.]

⁴² När Paulus och Barnabas var på väg ut [*från synagogan*] bad folket att få höra [*mer om*] samma budskap nästa sabbat. ⁴³ När man bröt upp från synagogan följde många judar och gudfruktiga proselyter [*de som konverterat till judendomen*] med Paulus och Barnabas. De talade till dem och uppmanade dem att förbli i Guds nåd (*kraft*).

⁴⁴ Nästa sabbat samlades nästan hela staden för att lyssna till Herrens ord. ⁴⁵ Men när judarna fick se allt folket fylldes de av avund och argumenterade emot det Paulus sade [*hur de gammaltestamentliga profetiorna talar om Jesus*] och hädade [*talade nedsättande och föraktfullt om Jesus*].

⁴⁶ Då svarade Paulus och Barnabas frimodigt: ”Det var nödvändigt att Guds ord [*om frälsning*]

genom Jesus] först skulle talas till er. Men eftersom ni avvisar det och inte anser er själva värdiga det eviga livet så vänder vi oss till hednafolken. ⁴⁷ För så har Herren befallt oss [Jes 42:6, 49:6]:

Jag har satt dig

till ett ljus för hednafolken,
för att du ska bli

till frälsning överallt på jorden.”

⁴⁸ När hedningarna hörde detta blev de glada och prisade (*tackade*) Herrens ord. [*Kanske speciellt över orden från Jesaja som talade om hedningarnas frälsning.*] Alla som var bestämda till evigt liv kom till tro.

[Vad menas med att ”att vara bestämd till att tro”? Bibeln är tydlig med att Gud vill att alla ska bli frälsta, se 1 Tim 2:4. Gud är inte partisk, se Rom 2:11. Två verser innan, i vers 46, står det att några ”avvisade” tron, och här i vers 48 tar hedningar emot ordet. En människa måste acceptera frälsningen och vilja tro, se Heb 4:2. Samtidigt kan ingen bli frälst om inte Gud drar honom till sig, se Joh 6:44. Det finns en fin balans mellan den mänskliga viljan och Guds allmakt genom hela Bibeln. All frälsning sker i slutändan endast genom Guds nåd. Ser man denna vers i det större sammanhanget i Apostlagärningarna, så är Lukas poäng här att visa att även hedningar är ”utvalda” att ta del av frälsningen.]

49 Herrens ord spreds [*genom dessa nya troende*] ut över hela området. [*Staden Antiokia i Pisidien blev ett kristet centrum och evangeliet spreds härifrån till städer och byar i södra Galatien.*]

50 Men judarna hetsade upp ansedda gudfruktiga kvinnor och de ledande männen i staden. De startade en förföljelse mot Paulus och Barnabas och drev bort dem från sitt område. 51 De skakade då dammet av sina fötter mot dem och begav sig till Ikonium [*femton mil österut*].

52 [*De som kommit till tro i Antiokia i Pisidien blev inte skrämde av förföljelsen.*] Lärjungarna [*i staden och områdena runt omkring*] fylldes ständigt av glädje och den helige Ande.

14

Ikonium

1 [*Ikonium var en grekisk stad, den blev inte en romersk koloni förrän under kejsar Hadrianus tid en bit in på 100-talet e.Kr. Från Antiokia i Pisidien vandrade Paulus och Barnabas längs med huvudvägen "Via Sebaste" som hade färdigställts 6 f.Kr.*]

I Ikonium hände samma sak. De [*Paulus och Barnabas*] gick till judarnas synagoga och predikade så att många, både judar och greker, kom till tro. 2 Men de judar som vägrade tro [*att Jesus var Messias*] hetsade upp hedningarna och förgiftade deras sinnen (*fick dem att tänka onda tankar*) mot syskonen [*bröder och systrar i tron, både judar och hedningar*]. 3 Paulus

och Barnabas stannade där en längre tid och talade frimodigt i förtröstan på Herren, som bekräftade sitt nåderika ord genom att låta tecken och under ske genom deras händer.

⁴ Men folket i staden delade [*mer och mer*] sig så att vissa höll med [*de icke-troende*] judarna och andra med apostlarna (*sändebuden*). ⁵ När både hedningarna och [*de icke-troende*] judarna med sina ledare gjorde upp en plan att misshandla och stena dem, ⁶ fick apostlarna reda på det och flydde [*sydost*] till städerna Lystra och Derbe i Lykaonien och trakten däromkring. ⁷ Där fortsatte de att förkunna evangeliet.

[Inskriptioner bekräftar att Ikonium senare blev ett centrum för den kristna tron i Mindre Asien.]

Lystra

⁸ [*Lystra var en handelsstad i Lakonien. Paulus och Barnabas vandrade vidare längs med huvudvägen Via Sebaste som sträckte sig söderut från Ikonium fyra mil ner till Lystra. I Lystra fanns antagligen ingen synagoga. Det var ett hedniskt område där varken judendom eller grekisk filosofi hade vunnit någon mark. Orten var en militärkoloni och befolkningen bestod av många pensionerade romerska soldater.*]

I Lystra satt en man som inte kunde använda sina fötter. Han var förlamad i benen från födseln och hade aldrig kunnat gå. ⁹ Han lyssnade när Paulus predikade [*antagligen ute på stadens torg*]. Paulus fäste sin blick på honom,

och när han såg att mannen hade tro så att han kunde bli botad ¹⁰ sade han med hög röst: ”Res dig upp och stå på dina ben!” Då hoppade han upp och började gå omkring.

¹¹ När folket såg vad Paulus hade gjort, ropade de på lykaoniska: ”Gudarna har kommit ner till oss i mänsklig gestalt!” ¹² De kallade Barnabas för Zeus och Paulus för Hermes, eftersom det var han som förde ordet. *[Paulus och Barnabas hade ännu inte förstått vad folket sagt eftersom de talade på sitt eget folkmål.]* ¹³ Prästen i Zeustemplet utanför staden förde fram tjurar och kransar till portarna och ville offra tillsammans med folket. *[Arkeologiska fynd av skulpturarbeten från Antiokia i Pisidien avbildar offertjurar med hornen smyckade med blommor.]*

[Hermes var enligt grekisk mytologi gudarnas budbärare. Han var son till Zeus och var talarnas, köpmännens och tjuvarnas gud. Hans bild finns i Handelshögskolans logotyp och hans namn ingår i ordet hermeneutik, som handlar om hur man tolkar en text. Eftersom Paulus var den som talade trodde man att han var Hermes, och då måste Barnabas vara den högsta guden Zeus. Kanske var det på grund av en gammal legend, där Zeus och Hermes hade nedstigit till jorden i mänsklig skepnad, som man gjorde detta antagande. När Zeusprästen började förbereda ett offer frågade Paulus och Barnabas vad som var på gång.]

Det lykaoniska språket var en lokal bergsbygds-

dialekt, och endast några få texter har hittats på detta språk. Området hade dock stått under hellenistiskt inflytande i flera århundraden vilket gjorde att de inte hade några svårigheter att förstå Paulus grekiska.]

¹⁴ När apostlarna (sändebuden) Barnabas och Paulus fick höra detta rev de sönder sina kläder [*för att visa sorg och fasa, se Matt 26:65, de tog tag i halslinningen med sina händer och rev upp sina tunikor någon decimeter*] och sprang ut bland folkskaran och ropade:

¹⁵ ”Ni män, vad håller ni på med? [*Invånarna i staden Lystra ville offra till Barnabas och Paulus när de genom Guds kraft hade botat en lam man, se vers 8-13.*] Vi är människor av samma natur som ni [*vi är inga gudar*]. Vi förkunnar evangelium för er, för att ni ska vända er bort från dessa meningslösa ting [*avgudar*] till den levande Guden, han som har skapat himmel och jord och hav och allt vad de rymmer.

¹⁶ Under tidigare generationer har han tillåtit hednafolken att gå sina egna vägar. ¹⁷ Ändå gav han vittnesbörd om att han fanns, genom allt gott han gjorde. Han gav er regn från himlen, och fruktbara tider, han har fyllt era hjärtan med mat och glädje.”

[När Paulus predikade för människor som var obekanta med Skrifterna och Gud, använde han sig av exempel från naturen för att visa att det är Gud som står bakom ”regn från himlen”, ”mat”

osv.]

¹⁸ Med dessa ord kunde de nätt och jämnt lugna folket och hindra dem från att offra till dem. ¹⁹ Från Antiokia [*i Pisidien*] och Ikonium [*städerna där Paulus och Barnabas nyligen varit i*] kom det nu några judar. De lyckades få med sig folket, och man stenade Paulus och släpade [*efter det*] ut honom ur staden i tron att han var död. ²⁰ Men när lärjungarna samlades omkring honom, reste han sig och gick in i staden.

[Man skulle kunna tro att folket i Lystra var vidöppna för evangeliet eftersom de tagit emot apostlarna som gudar; men folksamlingar är nyckfulla. Kanske uppfyllde inte kristendomen deras förväntningar. Dock var besöket inte helt fruktlöst. Timoteus, som senare kommer att resa med Paulus och har två brev adresserade till sig, var från den här staden. Hans mor var judinna och hans far grek, se Apg 16:1.]

Derbe

[Efter att ha blivit stenad men överlevt går Paulus och Barnabas vidare österut från Lystra till Derbe, en sträcka på tio mil. Staden blev en del av den romerska provinsen Galatien 25 f.Kr. Stadens namn kan komma från det lokala ordet för träarten "en".]

Nästa dag gick Paulus och Barnabas vidare till Derbe. ²¹ De förkunnade evangeliet i staden och vann många lärjungar.

[En av dessa lärjungar är Gaius som senare blir Paulus medarbetare, se Apg 19:29; 20:4. Här i Derbe verkar Paulus och Barnabas bestämma sig för att återvända hem. I stället för att fortsätta landvägen österut, via provinsen Kilikien, där också Paulus hemstad Tarsus låg, vände de tillbaka samma väg de kom.

Paulus skriver senare om förföljelser och lidandet just i städerna Lystra, Ikonium och Antiokia i Pisidien, se 2 Tim 3:10-11. Derbe nämns inte och verkar vara en stad som välkomnade evangeliet utan förföljelser. Den helige Ande ledde dem trots dessa faror tillbaka för att styrka och uppmuntra de nyvunna troende i dessa städer.]

Återresan

Lystra, Ikonium och Antiokia i Pisidien

Sedan återvände de till Lystra, Ikonium och Antiokia *[i Pisidien]* ²² och styrkte lärjungarnas själar och uppmuntrade (*uppmanade*) dem att stå fasta i tron. De sade: ”Vi måste gå igenom många lidanden för att komma in i Guds rike.” ²³ I varje församling utsåg de äldste (*ledare*) åt dem, och efter bön och fasta överlämnade de dem åt Herren som de hade kommit till tro på.

[Att utse äldste är inte det första som Paulus och Barnabas gör. Paulus undervisar om att inte ”lägga händerna på någon” för snabbt i 1 Tim 5:22. När Paulus och Barnabas nu kommer tillbaka, efter ett par veckor eller månader, är det tydligt vilka som bara hade en kortvarig

entusiasm och vilka som verkligen hade beslutat att följa Jesus.]

Perge och Attaleia

²⁴ Sedan tog apostlarna vägen genom Pisidien och kom till Pamfylien. ²⁵ De predikade ordet i Perge och gick ner till [*hamnstaden*] Attaleia [*dagens Antalya på Turkiets sydkust*]. ²⁶ Därifrån seglade de tillbaka mot Antiokia, där de hade blivit överlämnade åt Guds nåd (*kraft*) för det uppdrag som de nu hade fullgjort.

Antiokia i Syrien

²⁷ När de [*Paulus och Barnabas*] hade kommit fram, samlade de församlingen och berättade om allt som Gud hade gjort genom dem och hur han hade öppnat trons dörr för hedningarna. ²⁸ Där stannade de en längre tid hos lärjungarna.

15

MÖTET I JERUSALEM (15:1-35)

[Följande "kristna" grupperingar finns omnämnda i Apostlagärningarna:

- Hebreisktalande judar, ofta födda och uppvuxna i Jerusalem och Judéen.*
- Grekisktalande judar, ofta födda utanför Israel.*
- Proselyter, icke-judar som konverterat till judendomen vid vuxen ålder.*
- Gudfruktiga, icke-judar som följde många av de judiska sederna men inte konverterat till judendomen.*

- Hedningar, icke-judar helt utan judisk bakgrund.

Det var i Antiokia som lärjungarna först började kallas kristna, se Apg 11:26. Ordet Kristus kommer från grekiskan och betyder "den Smorde". På samma sätt som man kallar icke-judar för "hednakristna", kallas grekisktalande judar för "judekristna". Däremot är det mer naturligt att kalla troende hebreisktalande judar för "messias-troende judar", eftersom det hebreiska ordet för "den Smorde" är Messias.

I Apg 6 löstes en konflikt mellan hebreisktalande och grekisktalande judar. Här i kapitel 15 handlar det om hur hedningarna, helt utan judisk bakgrund, ska förhålla sig till sina judiska troende bröder och systrar. Vilka av Mose lagar ska de följa?]

Ökad spänning mellan messiasstroende judar och hednakristna

¹ Men några män hade kommit ner från Judéen [till församlingen i Antiokia i Syrien]. De hade börjat undervisa bröderna (och vidhöll ihärdigt sin åsikt): "Ni kan inte bli frälsta om ni inte låter er omskäras, som Mose lärde oss."

[Meningen börjar med "Men" och hör ihop med Paulus och Barnabas vittnesbörd om hur trons dörr öppnats för hedningarna, se Apg 14:27. Enligt 1 Mos 17:9-14 ska alla judiska män omskäras. Att de som undervisade detta kom från Judéen syftar på att de kom från detta område med huvudorten Jerusalem, men också att de hade ett strikt judiskt tänkesätt. Medan Paulus

och Barnabas varit borta på sin missionsresa hade dessa judiska män börjat undervisa att alla måste följa de judiska sederna, även den stora hednakristna delen av församlingen utan judisk bakgrund. Paulus beskriver samma ämne i Galaterbrevet. Även om det finns olikheter och bibelforskare är delade om tidpunkten för brevet, så är det samma konflikt som berörs där även Petrus och Barnabas hade dragits med av fruktan för dem som höll fast vid att hedningarna också skulle omskäras, se Gal 2:11-14.]

² Detta ledde till att Paulus och Barnabas kom i en inte så liten tvist med dem och ämnet debatterades livligt (*intensivt utan att leda till någon lösning*). Man bestämde därför att Paulus och Barnabas och några till bland dem [*i församlingen i Antiokia*] skulle resa upp till apostlarna och de äldste (*församlingsledarna*) i Jerusalem med denna fråga. ³ Församlingen gav dem vad de behövde (*utrustade dem*) för resan. De tog vägen genom Fenikien och Samarien och berättade utförligt om hedningarnas omvändelse vilket spred stor glädje bland alla syskonen (*bröderna och systrarna i tron*).

[Det tar två veckor att gå de 40 milen från Antiokia i Syrien till Jerusalem. Eftersom man stannar till i församlingarna längs med vägen är det troligt att resan tar längre tid.]

Inledande diskussioner i Jerusalem

⁴ När de kom till Jerusalem blev de mottagna av församlingen och apostlarna och de äldste (*församlingsledarna*), och de berättade om allt som Gud hade gjort genom dem. [*Fokus är inte på vad de gjorde, utan vad Gud gjorde genom dem!*] ⁵ Men några från fariséernas parti som hade kommit till tro steg fram och sade: ”Det är helt nödvändigt (*det är ett Guds påbud*) att omskära hedningarna och befalla dem att hålla Mose lag.” ⁶ Apostlarna och de äldste samlades då för att behandla frågan.

[De messiastroende judarna omskar pojkarna, följde sabbatsvilan och åt koshermat. Det i sig var inget problem, Jesus och alla lärjungarna var ju judar som följde dessa regler. Frågan var hur man skulle göra nu när också kristna utan judisk bakgrund fanns med i gemenskapen. Hur skulle församlingen kunna vara enad om man inte ens kunde äta tillsammans?]

Petrus vittnar om hur Gud ledde honom till Cornelius

⁷ Efter en lång livlig diskussion (*debatt med låsta positioner*) [*många hade talat, mycket hade sagts och en lång tid hade gått*], reste sig Petrus och sade till dem: ”Bröder, ni vet att Gud tidigare hade bestämt att hedningarna skulle få höra evangeliets ord genom min mun och komma till tro.

[De första icke-judar som Petrus fick dela evangeliet med var Cornelius och hans familj i Caesarea, se Apg 10. Församlingen i Jerusalem

måste ha kommit ihåg denna händelse som skett drygt tio år tidigare, eftersom Petrus på en gång då kom till dem och berättade om vad som hänt, se Apg 11:1-18. Ordet 'tidigare bestämt' kan både syfta på urminnes tider eller en kortare tid.]

⁸ Gud, som känner hjärtat [*varje människas hjärta och inre*], har vittnat för dem genom att ge den helige Ande till dem på samma sätt som han gjorde till oss. ⁹ Han gjorde ingen skillnad mellan oss och dem när han väl renat deras hjärtan genom tron. [*Det är tron, inte omskärelse eller genom att följa andra påbud i GT, som renar från synd.*] ¹⁰ Varför vill ni då utmana Gud och lägga ett ok på lärjungarnas axlar som varken våra fäder eller vi själva har kunnat bära? ¹¹ Nej, vi tror att det är genom Herren Jesu nåd (*oförtjänt favör, kraft*) vi blir frälsta, vi på samma sätt som de.”

Barnabas och Paulus vittnar om sin missionsresa till hedningarna

¹² Hela den samlade gruppen satt tysta. [*Till skillnad från den livliga debatten som inledde mötet, se vers 7. Barnabas och Paulus hade redan delat sina erfarenheter från sin missionsresa med ledarna i Jerusalem, se vers 4. Nu reser de sig upp och delar detta för alla samlade.*] Man lyssnade noga på Barnabas och Paulus när de berättade om hur stora tecken och under Gud hade gjort genom dem bland hedningarna.

Jakob avslutar genom att hänvisa till Skriften

13 [Nu reser sig Jakob upp. Han omnämns först bland de tre pelarna i församlingen, se Gal 2:9. Han var ledaren i Jerusalem, se Apg 12:17, fram tills han på begäran av översteprästen stenades till döds 62 e.Kr. Jakob var halvbror till Jesus, se Gal 1:19, och blev en troende först efter Jesu uppståndelse, se 1 Kor 15:7.]

När de hade talat färdigt, sade Jakob: ”Bröder, hör på mig. ¹⁴ Simeon [*Petrus*] har [*just*] berättat om hur Gud först såg till att han vann ett folk åt sitt namn bland hedningarna. [*Simeon är Simon Petrus hebreiska namn.*] ¹⁵ Det stämmer överens med profeternas ord, där det står skrivet:

¹⁶ ’Därefter ska jag vända tillbaka

och åter bygga upp Davids fallna hydda.

Jag ska bygga upp dess ruiner

och upprätta den igen,

¹⁷ för att alla andra människor ska söka Herren, alla hedningar över vilka mitt namn har nämnts.

Så säger Herren som gör detta,

¹⁸ det som är känt från evighet.’

[Amos 9:11-12]

¹⁹ Därför [*utifrån vad Skriften säger*] anser jag att vi inte ska göra det svårt för de hedningar som vänder sig till Gud, ²⁰ utan bara skriva ett brev till dem att hålla sig borta (*undvika, ta avstånd*):

från sådant som orenats av avgudar,

[I vers 29 förklaras att detta gäller kött offrat till avgudar. Om en hednakristen fortsatte att köpa sådant kött som såldes på marknaden, skulle deras judiska syskon i församlingen undra om de verkligen gett upp sin avgudadyrkan. Även om hednakristna har frihet att äta allt kött, blir det en synd om en kristen broder kommer på fall, se 1 Kor 10:25-28.]

från sexuell omoral (otukt, grekiska ordet 'pornea'),

[Renhet på det sexuella området är något som hela Bibeln talar om och det gäller både judar och hedningar. I 3 Mos 18 definieras vad sexuell omoral är. Det är förbjudet att ha sexuella relationer med nära släktingar, utanför äktenskapet, med någon av samma kön eller med djur.]

från [att äta] kött av kvävda djur

[Kött som inte slaktats enligt lagens föreskrift att blodet måste rinna ur det slaktade djuret, se 1 Mos 9:4; 3 Mos 17:13.]

och från [att äta] blod.

[De två sista förbudena gavs till Noa redan före lagen, se 1 Mos 9:4. Mose upprepar dem, se 3 Mos 17:10-16. Anledningen till att inte äta blod är i respekt för livet, eftersom livet finns i blodet, se 5 Mos 12:23. De två första buden nämns också i

Upp 2:14. Alla dessa fyra restriktioner återfinns centralt i 3 Mosebok, kapitel 17-18.

Ordet 'hålla sig borta från' har huvudbetydelsen att hålla avstånd till något, som t.ex. en båt som har ett avstånd till land, se Matt 14:24. Verbet är i formen 'medium' som är en verbform som inte finns varken i det svenska eller engelska språket. Vi är vana att använda verbformerna 'aktiv' – jag gör något, och 'passiv' – något görs åt mig. Grekiskan har däremot ytterligare en form mellan dessa två som just därför kallas 'middle' på engelska, 'medium' på svenska. Denna form är en kombination av den aktiva och passiva formen. Det jag 'aktivt' gör är viktigt eftersom jag 'passivt' kommer att påverkas. Att just den formen används här förstärker hur Jakob uppmanar de hednakristna att avhålla sig från vissa saker, inte bara som en regel, utan något som också ligger i deras eget intresse att göra. Att t.ex. avhålla sig från lösa sexuella relationer är inte bara en föreskrift, utan också något som positivt kommer att påverka den som gör det.]

²¹ [Anledningen till dessa fyra förhållningsregler är att] Mose har ju sedan urminnes tider haft sina förkunnare i alla städer, och man läser [ju högt från] honom i synagogorna varje sabbat." [I synagogorna runt om i världen läste man igenom Moseböckerna varje år. Reglerna i 3 Mos 17-18 var välkända.]

Beslutet

22 Då beslöt apostlarna, de äldste och hela församlingen att utse några män bland sig och sända dem till Antiokia tillsammans med Paulus och Barnabas. De valde två ledande män bland bröderna: Judas, som kallades Barsabbas, och Silas [*Silvanus*].

[Detta är enda gången Judas Barsabbas omnämns. Han kan vara Josef Barsabbas bror; se Apg 1:23. Namnet "Bar-sabbas" betyder ordagrant "född på en sabbat". Silas är också känd som Silvanus, vilket är den längre latinska formen av hans namn, se 1 Pet 5:12. Han följer senare med Paulus på hans andra resa, se Apg 15:32, 41; 16:25. Judas var en jude från Judéen och Silas var grek. Man valde en från varje sida i konflikten som skulle följa med Paulus och Barnabas och bekräfta beslutet.]

23 Man skickade med dem följande brev:

*[Avsändare:]
Apostlarna och de äldste (församlingsledarna),
era syskon (bröder och systrar i tron) [i
Jerusalem].*

*[Mottagare:]
Syskonen (bröderna och systrarna) som inte är
av judisk börd i [staden] Antiokia, Syrien och Ki-
likien. [Dessa tre namn utgör själva adressen till
brevet. De två områdena, Syrien och Kilikien, var
administrativt en romersk provins som styrdes
från staden Antiokia.]*

Hälsningar (*var glada!*)

²⁴ Vi har hört att några som kommit från oss har oroat er (*ordagrant "plundrat och rivit ner"*) med sin undervisning och skakat om era själar. Men vi har inte gett dem något uppdrag [*att undervisa att ni måste hålla hela den judiska lagen och att männen måste omskära sig*].

²⁵ Därför har vi enhälligt beslutat att utse några män och sända dem till er tillsammans med våra kära bröder Barnabas och Paulus, ²⁶ som har vågat (*riskerat*) sina liv för vår Herre Jesu den Smordes (*Kristi*) namn. ²⁷ Vi sänder alltså Judas och Silas, och de kommer muntligen att meddela samma sak. ²⁸ Den helige Ande och vi har beslutat att inte lägga på er någon mer börda förutom följande nödvändiga regler:

²⁹ att ni håller er borta

från [*att äta*] kött offrat till avgudar [*3 Mos 17:1-9*],

från [*att äta*] blod [*3 Mos 17:10-12*],

från [*att äta*] kött av kvävda djur [*3 Mos 17:13-16*]

och från sexuell omoral (*otukt, grekiska ordet "pornea"*) [*3 Mos 18:1-23*].

[Här i det formella brevet ändras ordningen i Jakobs muntliga framställning från vers 20, så de fyra områdena exakt följer rubrikerna i 3 Mos 17-18. Reglerna i dessa två kapitel har universell karaktär. De gäller både judar och icke-judar; se 3 Mos 17:8, 10, 12, 13, 15; 18:24, 26, 30.]

De gällde även folket som bodde i landet före Israel, se 3 Mos 18:24-25. I 3 Mos 18 definieras vad sexuell omoral är. Det är förbjudet att ha sexuella relationer med nära släktingar, utanför äktenskapet, med någon av samma kön eller med djur.]

Ni gör rätt om ni undviker sådant.

Allt gott!

Brevet överlämnas

³⁰ De [Paulus, Barnabas, Judas och Silas] skickades nu i väg och kom ner till Antiokia [i Syrien], där de sammankallade församlingen och överlämnade brevet. ³¹ När de läste det [högt i församlingen] blev man glada över denna uppmuntran (den tröst och uppbyggelse det gav dem). ³² Judas och Silas, som själva var profeter, uppmuntrade (tröstade, hjälpte, formade) och styrkte syskonen (bröderna och systrarna i tron) med många ord. ³³ När de hade varit där en tid [och uppdraget var avslutat] sändes de tillbaka med fridshälsningar till dem som hade sänt ut dem. [Judas och Silas

återvänder till Jerusalem.] 34 * 35 Men Paulus och Barnabas stannade i Antiokia, där de undervisade och predikade Herrens ord tillsammans med många andra.

PAULUS ANDRA MISSIONSRESA (15:36-18:22)
36 [Detta är den andra av Paulus tre missionsresor i Apostlagärningarna. Till en början är det inte en missionsresa utan mer ett uppföljningsarbete för att besöka de församlingar som startats under den första resan i Mindre Asien, nuvarande södra Turkiet. Men den helige Ande leder dem vidare västerut till Makedonien och Achaia, nuvarande Grekland, och på så vis når evangeliet Europa! Resan täcker en sträcka över hav och land på 500 mil. Restiden var omkring 100 dagar.

* **15:34** De tidigaste manuskripten har inte med vers 34: "Silas beslöt däremot att stanna där. Bara Judas lämnade dem." Detta är ett exempel på hur en kommentar har råkat komma med när texten kopierades. Eftersom kommentarer var skrivna med samma stil och bläck fanns det risk att de kom med när texten kopierades. Ofta är originaltexten den kortare versionen, men varje skillnad måste granskas och jämföras mellan olika manuskript. Det ska nämnas att Bibeln, i jämförelse med annan antik litteratur, har oerhört få skillnader i manuskript och de som finns är ofta kommentarer som kommit med. Den som lade till kommentaren här ville lösa problemet att Silas nämns i Antiokia på nytt i vers 40. Genom antagandet att Silas stannade kvar skapas dock en ännu större konflikt med vers 33 där det tydligt står hur "de", både Judas och Silas, återvänder till Jerusalem. Det finns egentligen inget problem med vers 40 till att börja med. I vers 36 står det "efter en tid". Händelserna i vers 40 sker några månader senare och det finns gott om tid för Silas att återvända till Antiokia från Jerusalem, en sträcka på ca 70 mil.

Resan påbörjas omkring 49 e.Kr. och varar runt tre år. Den totala kostnaden för båtresorna var omkring 300-350 denarer per person. En denar motsvarade en arbetares dagslön.]

Efter en tid sade Paulus till Barnabas: ”Vi borde resa tillbaka och besöka syskonen (*bröderna och systrarna i tron*) i alla städerna där vi predikat Herrens ord och se hur de har det.”

Johannes Markus lämplighet ifrågasätts

³⁷ Barnabas ville då ta med [*sin kusin*] Johannes som [*också*] kallades Markus. ³⁸ Men Paulus tyckte inte det var lämpligt att ta med sig den som hade övergett dem i Pamfylien och inte följt med dem i arbetet. ³⁹ Konflikten blev så skarp att de skildes åt. Barnabas tog med sig Markus och seglade till Cypern.

[Frågan gällde Johannes Markus karaktär. På den första resan hade han ganska tidigt lämnat Paulus och Barnabas och rest hem, se Apg 13:13. Paulus hade troligen en mer rationell syn än Barnabas. Paulus såg allvaret och farorna på resan och ville kunna lita på sina medarbetare. Barnabas däremot ville ge sin kusin en ny chans, se Kol 4:10. Barnabas personlighet verkar alltid vara uppmuntrande och hjälpande. Han tog sig an Paulus när han var nyomvänd, se Apg 9:27. Det var också han som hämtade Paulus till Antiokia, se Apg 11:25. Händelserna i Gal 2:11-21, där Paulus kritiserar Barnabas och Petrus, kan också ha spelat in i konflikten.]

Johannes Markus visade sig senare vara trofast. Han omnämns av Petrus, se 1 Pet 5:13, och även sedan av Paulus, se Kol 4:10; 2 Tim 4:11. Även om Paulus och Barnabas hade olika åsikter hur arbetet skulle utföras står det inte att de skildes åt som ovänner. Paulus nämner Barnabas i 1 Kor 9:6 som en apostel som arbetar för Herren. I stället för en missionsresa, blir det nu två!]

Paulus väljer Silas som följeslagare

⁴⁰ Paulus däremot valde Silas och gav sig i väg, sedan syskonen (*bröderna och systrarna i tron*) överlämnat honom åt Herrens nåd. ⁴¹ Han reste genom Syrien och Kilikien och styrkte församlingarna.

[Silas var en av ledarna i Jerusalem som blivit vald att följa med till församlingen i Antiokia och bekräfta brevet, se vers 22. Han gick tillbaka till Jerusalem, se vers 33, men hade kommit tillbaka på nytt till Antiokia. Till skillnad från Barnabas var Silas romersk medborgare, vilket kom väl till pass, se Apg 16:37.]

16

Södra Galatien - nuvarande centrala Turkiet

Timoteus följer med Paulus och Silas

¹ Paulus kom också till Derbe och Lystra. Där fanns en lärjunge som hette Timoteus. Han var son till en troende judinna [*hennes namn var Eunice, se 2 Tim 1:5; 3:15*], men hans far var grek.

[Timoteus var alltså jude till födseln, men hade inte blivit omskuren.]

² De troende (*bröderna och systrarna*) i Lystra och Ikonium talade väl om Timoteus. ³ Paulus ville ha med honom på resan, och av hänsyn till judarna i de trakterna tog han och omskar honom eftersom alla visste att hans far var grek.

Församlingarna stärks i tron

⁴ När de reste genom städerna överlämnade de besluten som apostlarna och de äldste (*församlingsledarna*) i Jerusalem hade fastställt. ⁵ Församlingarna stärktes i tron och växte i antal för varje dag.

Vidare västerut till Troas

Hindrade att gå till Asien

⁶ Sedan tog de [*Paulus, Silas och Timoteus*] vägen genom Frygien och Galatien [*norrut*], eftersom de blev hindrade av den helige Ande från att [*gå rakt västerut och*] förkunna ordet i Asien.

Hindrade att gå till Bitynien

⁷ När de närmade sig Mysien försökte de ta sig till Bithynien [*nordost om Mysien*], men det tillät inte Jesu Ande. [*Sedan de blivit hindrade två gånger på ett gudomligt sätt, fanns det nu bara en möjlighet kvar – att fortsätta västerut längs med sydkusten av Marmarasjön.*]

⁸ Så de reste genom Mysien ner till Troas.

[En kuststad vid Egeiska havet, i nuvarande nordvästra Turkiet. Staden hade fått sitt namn

från Alexander den store och hette egentligen Alexandria, men för att inte förväxlas med de femton andra städer med samma namn kom den att kallas Alexandria Troas, eller bara Troas. Anledningen till namnet var att den låg nära staden Troja som Homeros skrev om i Iliaden och Odysseen.]

En syn visar vägen

⁹ På natten såg Paulus en syn där en makedonier stod och vädjade till honom (*uppmånade, sade välkomnande*): ”Kom över till Makedonien och hjälp oss!”

[Hur kunde Paulus känna igen att det var en makedonier? Det fanns skillnader i kläder och stil mellan olika folkslag. Till skillnad från romarna var makedonierna lättare klädda, männen hade ofta bar överkropp och det var även vanligt att män flätade håret. Den mest kände makedoniern var nog Alexander den store som levde 356-323 f.Kr. Allt i synen – mannens utseende, frisyr, kläder och tal – gjorde det helt uppenbart för Paulus att det var en makedonier.]

¹⁰ När han sett denna syn försökte vi genast ta oss vidare till Makedonien [*i nuvarande norra Grekland*], eftersom vi förstod att Gud hade kallat oss att förkunna evangeliet för dem.

[Här skiftar berättelsen från ”de” till ”vi” för första gången i Apostlagärningarna. Det är troligt att författaren Lukas sluter upp här i

Troas. Tillsammans med Paulus, Silas och Timoteus förstår de att det är Guds vilja att de ska fortsätta västerut över Egeiska havet. De hade blivit hindrade på ett övernaturligt sätt och ledda hit, så denna syn var ett tydligt tecken att de skulle vidare västerut!]

Evangeliet når dagens Europa

¹¹ Vi [Paulus, Silas, Timoteus och Lukas, som skriver detta] lade ut från Troas och seglade med rak kurs (hade medvind och behövde inte kryssa) till [ön] Samothrake, och nästa dag till Neapolis [Filippis hamnstad].

[Staden Neapolis, som betyder "den nya staden", låg på Makedoniens södra kust. Därifrån var det en tre timmars vandring inåt land till Filippi. På grund av medvinden hade den tjugo mil långa båtresan bara tagit två dagar – ännu en bekräftelse på att den helige Ande, som ibland liknas vid en vind, var med dem! I Apg 20:6 tog samma sträcka i motsatta riktningen fem dagar.]

Filippi - i nuvarande Grekland

¹² Därifrån fortsatte vi till Filippi, en stad som ligger i det första makedoniska distriktet [eller är den ledande staden i distriktet] och är en [romersk] koloni.

[Staden har fått sitt namn efter Filip II, far till Alexander den store som 356 f.Kr. annekterade den till sitt rike. Romarna invaderade staden 167 f.Kr. och orten blev sedan en militärkoloni

och befolkningen bestod av många pensionerade romerska soldater.]

Där stannade vi några dagar. [De vilade ut några dagar efter resan innan de påbörjade missionsarbetet. En liten vers i förbifarten, men dock viktig notering att vila också behövs.]

[Det är troligt att Lukas, Apostlagärningarnas författare, har en speciell anknytning till Filippi. Det bekräftas av den detaljerade beskrivningen av staden och från "vi sektionerna" som börjar och slutar i trakten kring Filippi, se Apg 16:9, 40. Lukas stannar också kvar här och ansluter till Paulus när han i sin tredje resa kommer till Filippi igen, se Apg 20:6.]

Lydia och hennes familj döps

¹³ *[Det fanns tydligen inte tillräckligt många judar i Filippi för att ha en egen synagoga. Enligt judisk tradition krävdes det minst tio män för detta. Var man färre hade man en böneplats, en s.k. "proseucha", som ofta låg utanför staden i närhet till vatten så man kunde rituellt tvätta sina händer före bönen.]*

På sabbatsdagarna [plural, det var antagligen någon av de judiska högtiderna] gick vi ut genom stadsporten och ner till en flod, där vi trodde att det skulle finnas ett [judiskt] böneställe. Vi satte oss där och talade till de kvinnor som hade samlats. ¹⁴ En av dem som lyssnade på oss var en kvinna som hette Lydia. Hon var [ursprungligen] från staden Thyatira

och handlade med purpurtyger. *[Hon var i en lukrativ bransch. Staden Thyatira, på andra sidan Egeiska havet, var känd för sin textilindustri, se Upp 2:18-29.]* Hon var *[redan]* en troende, och Herren öppnade hennes hjärta så att hon tog till sig *(lyssnade koncentrerat på, höll fast vid)* det Paulus sade. ¹⁵ När hon och alla i hennes hus hade låtit döpa sig, sade hon: ”Om ni anser att jag tror på *(är trogen)* Herren, så kom och stanna i mitt hus.” Hon övertygade oss *[de fyra missionärerna]* att stanna *(hon gav sig inte)*.

En slavflicka blir befriad från en ond ande

¹⁶ En dag, när vi var på väg till böneplatsen, möttes vi av en slavflicka. Hon hade *[under inflytande av]* en spådomsande *(grekiska ”python”)* och hennes ägare tjänade stora pengar på hennes förmåga att spå.

[Denna unga flicka hade ordagrant ”en python-ande”. Inom grekiska mytologin var Python den drake som vaktade Apollos tempel. Det var samma ande som talade till oraklet i Delfi, vars unga flickor som var prästinnor kallades just för Pythia. Inga greker vågade ta några avgörande beslut utan att först ha rådfrågat ett orakel, vilket gjorde att den här flickan gav goda inkomster åt sina herrar.]

¹⁷ Hon följde efter Paulus och oss andra och skrek: ”De här människorna är den högste gudens tjänare! De förkunnar för er en väg till frälsning!”

[Även om dessa ord stämde så var de generella. Uttrycket "den högste guden" var i den här delen av världen Zeus. Även "en väg till frälsning" var inte tillräckligt tydligt. Den grekisk-romerska världen var full av "frälsare". Kejsaren kallade sig själv t.ex. för folkets frälsare.]

¹⁸ Så höll hon på i flera dagar. Men Paulus blev upprörd och vände sig om och sade till anden: "Jag befaller dig i Jesu den Smordes (*Kristi*) namn att lämna henne!" I samma ögonblick for anden ut.

Paulus och Silas fängslas

¹⁹ När hennes herrar såg att deras hopp om inkomst var ute, grep de Paulus och Silas och släpade med dem till torget (*marknadsplatsen, grekiska "agora"*) inför myndigheterna. ²⁰ De förde fram dem till domarna och sade: "De här människorna stör ordningen i vår stad. De är judar ²¹ och förkunnar seder som vi romare inte får anta eller följa." *[Det är anmärkningsvärt att skälet för att de fängslas är att de är judar. Lukas och Timoteus verkar inte bli fängslade.]* ²² Även folket gick till angrepp mot dem, och domarna slet av dem kläderna och befallde att de skulle piskas. ²³ De fick många rapp och kastades i fängelse, och fångvaktaren fick befallning att bevaka dem noga. ²⁴ När han nu fick en sådan befallning, satte han dem i den innersta cellen och låste fast deras fötter i stocken.

[Paulus och Silas kastas i fängelsehållorna –

custodia publica. Stocken användes både för fastlåsning och tortyr. Benen kunde sträckas ut i smärtsamma positioner. Paulus glömde aldrig dessa händelser. Han skriver om dem i 2 Kor 11:23, 25.]

Lovsånger i natten

²⁵ Vid midnatt var Paulus och Silas i bön, samtidigt sjöng de lovsånger till Gud. De andra fångarna lyssnade (*uppmärksamt, med glädje*) på dem. ²⁶ Plötsligt kom ett kraftigt jordskalv så att fängelset skakades i sina grundvalar. I samma ögonblick öppnades alla dörrar, och allas bojar lossnade och föll av. ²⁷ Fångvaktaren vaknade, och när han fick se att fängelsedörrarna stod öppna drog han sitt svärd och skulle just ta sitt liv, eftersom han trodde att fångarna hade flytt. [*Straffet för att ha låtit fångar fly var avrättning genom tortyr, se Apg 12:18-19. Fångvaktaren tog hellre sitt eget liv.*] ²⁸ Men Paulus ropade högt: ”Gör dig inte illa! Vi är här allesammans.”

[*Tidigare hade apostlarna befriats från fängelse, se Apg 5:19-26; 12:5-19. På samma sätt som apostlarna överlämnar Paulus och Silas sig själva frivilligt igen. Det verkar som om detta mirakel snarare tjänade till att befria fångvaktaren och hans familj, än de två gudsmännen!*]

Fångvaktaren blir frälst

²⁹ Då bad han om ljus (*flera facklor*) och rusade in och föll skräckslagen ner inför Paulus och Silas. ³⁰ Sedan förde han ut dem och frågade: ”Herrar,

vad ska jag göra för att bli frälst?”³¹ De svarade: ”Tro på Herren Jesus så blir du frälst, du och din familj.”

³² De förkunnade Herrens ord för honom och för alla i hans familj. ³³ Redan vid samma timme på natten tog fångvaktaren med dem och tvättade deras [*blodiga*] sår, och han döptes genast tillsammans med hela sin familj. ³⁴ Sedan förde han dem upp till sitt hus. [*Hans bostad var antagligen på övervåningen ovanför fängelset.*] Han dukade ett bord, jublande glad över att han med hela sin familj hade kommit till tro på Gud.

[Fångvaktaren hade fått möta Jesu kärlek. Dagen innan hade han varit med och torterat Paulus och Silas, nu hade han bjudit hem dem och tvättat deras sår. Den förvandling som skett hos denne råbarkade fångvaktare lämnade inte hans fru, barn och tjänare oberörda. De kom också till tro.]

De ombeds lämna Filippi

³⁵ När det blev dag skickade domarna sina rättstjänare [*till fängelset*]. De sade: ”Frige de där människorna.” ³⁶ Fångvaktaren framförde detta till Paulus och sade: ”Domarna har sänt bud att ni ska frigas. Så kom nu ut och gå i frid!”

³⁷ Men Paulus sade till dem: ”De har piskat oss offentligt utan rättegång – trots att vi är romerska medborgare – och [*dessutom*] kastat oss i fängelse. Nu vill de skicka i väg oss i hemlighet! Nej, de får komma hit själva och hämta ut oss.” [*Paulus och Silas hade troligen med sig en ”testatio”, som var ett officiellt intyg*

att de var romerska medborgare. Födelseort och medborgarskap var inskrivet på en diptyk, föregångaren till vår bok, som bestod av två hopfällbara skivor av trä överdragna av ett vaxskikt som man skrev på.]

³⁸ Rättstjänarna framförde dessa ord till domarna, som blev förskräckta när de fick höra att de var romerska medborgare. *[Det var straffbart att fängsla en romersk medborgare utan rättegång, och att också ha piskat dem var ännu värre. Detta var allvarliga brott och domarna blev nu rädda för sina egna liv.]* ³⁹ De kom och talade vänligt till dem och förde ut dem och bad dem lämna staden.

Avskedsmöte hemma hos Lydia

⁴⁰ Men när Paulus och Silas var ute ur fängelset gick de i stället hem till Lydia, där de träffade syskonen (*bröderna och systrarna i tron*) och uppmuntrade (*tröstade, förmanade*) dem.

[Det är troligt att församlingen träffades hemma i Lydias hus. Här fanns de fyra missionärerna, Lydias familj, fångvaktaren och hans familj. Den unga slavflickan som blivit befriad fanns förmodligen med här också.]

Sedan drog de [*Paulus, Silas och kanske även Timoteus*] vidare [*sydväst mot Tessalonike*].

[Lukas stannar kvar i Filippi. Han sluter upp igen på den tredje missionsresan, se Apg 20:6. Det är lite oklart om Timoteus stannar kvar

med Lukas i Filippi eller följer med Paulus och Silas till Tessalonike. Troligast är att han följer med eftersom han nämns i Berea, som är nästa stad Paulus och Silas besöker, se Apg 17:14. För att komma dit måste man passera genom Tessalonike.]

17

Tessalonike

¹ De [Paulus, Silas och Timoteus, se Apg 16:40] tog vägen över Amfipolis och Apollonia och kom till Tessalonike.

[Man färdades västerut på "Via Egnatia", den romerska huvudvägen som gick från Byzantion, nuvarande Istanbul, ända till Rom. Mellan Filippi och Tessalonike är det 15 mil. Gick de till fots tog det fem dagar. Eftersom bara två städer nämns, kan de ha färdats med häst eller åsna. Fortfarande värkte Paulus och Silas ryggar från piskslagen i Filippi, se Apg 16:23. Tessalonike var en av de största städerna i Grekland. Den var en viktig handelsstad och ett kulturellt centrum med omkring 50 000 invånare vid den här tiden. Staden blev en bas för missionen i detta område, se 1 Tess 1:7-8.]

Där hade judarna en synagoga.

[Enligt judisk tradition krävdes det tio män för att kunna ha en egen synagoga. I Filippi fanns det bara några judiska kvinnor. Antagligen fanns det

inte heller några synagogor i städerna Amfipolis och Apollonia som de passerat på vägen.]

Paulus för samtal med judarna

² *[Paulus gjorde som han brukade och gick "först till juden men också greken", se Rom 1:16. Han stannar minst några veckor i Tessalonike, eftersom han under tre lördagar besöker synagogan. Troligt är dock att han är där ett par månader eftersom han arbetade för sin försörjning, se 1 Tess 2:9.]*

Paulus besökte dem *[den judiska befolkningen på orten]* som han brukade. Under tre sabbater samtalade han *(förde han en dialog)* med dem utifrån Skrifterna. ³ Han förklarade *(öppnade upp) [Skriften]* och visade att den Smorde (*Messias*) måste lida och uppstå från de döda. Han sade: "Denne Jesus som jag förkunnar *(proklamerar)* för er, han är den Smorde *[Guds utvalda Kung]*." ⁴ Några av dem blev övertygade och anslöt sig till Paulus och Silas. Därtill kom ett stort antal greker som vördade Gud och inte så få kvinnor av förnäm släkt.

Upplopp

⁵ *[Paulus, Silas och Timoteus bodde hos en man som hette Jason. Han var en troende, antagligen också av judisk börd, eftersom Jason var en vanlig grekisk form av det judiska namnet Josua. Han var också tältmakare som Paulus, se Rom 16:21.]*

Men judarna blev avundsjuka och fick med sig en del onda män från gatan och samlade en

mobb till upplopp i staden. De stormade fram mot Jasons hus och sökte efter Paulus och Silas för att släpa ut dem till folkmassan. ⁶ När de inte fann dem, drog de med sig Jason och några andra bröder till stadens styrande (*politarker*) och skrek: "Nu är de här också, de som har vänt upp och ner på hela världen, ⁷ och Jason har tagit emot dem! De gör tvärtemot kejsarens påbud allihop och säger att en annan är kung, en som heter Jesus."

⁸ Folket och de styrande blev oroliga när de hörde detta, ⁹ och de lät Jason och de andra betala borgen innan de frigavs. ¹⁰ Redan samma natt skickade syskonen (*bröderna och systrarna i tron*) i väg både Paulus och Silas till Berea. Så snart de kom dit gick de till judarnas synagoga.

[Fram till 1800-talet ifrågasattes Lukas precisa ordval "politarker" för stadens ledning eftersom ordet inte användes i annan litteratur, se vers 6 och 8. År 1876 hittades dock en inskription med detta ord på bågen till en av stadens portar, följt av sex namn. Fyndet dateras till omkring 150 e.Kr. Totalt har man nu hittat över trettio liknande inskriptioner från den här trakten.]

Berea

¹¹ *[Berea ligger knappt åtta mil väster om Tessalonike. Vandringen dit tar minst två dagar. Efter en dagstur längs med huvudvägen Via Egnatia vek de av söderut.]*

Folket där [*den judiska befolkningen i Berea*] var öppnare (*mer vidsynta, hade en ädlare karaktär*) än de i Tessalonike. De tog emot ordet med stor villighet (*entusiasm*) och forskade varje dag i Skrifterna för att se om det stämde. [*Att budskapet som Paulus och Silas predikade att Jesus var Messias verkligen stämde med de hebreiska Skrifterna, Gamla testamentet.*] ¹² Många av dem kom till tro, och det gjorde även ett stort antal ansedda grekiska kvinnor och män.

¹³ När judarna i Tessalonike fick veta att Paulus förkunnade Guds ord också i Berea, kom de dit och spred oro och hetsade upp folket [*på samma sätt som de gjort i Tessalonike*]. ¹⁴ På en gång sände syskonen (*bröderna och systrarna i tron*) i väg Paulus ner mot kusten [*till någon av kuststäderna Dium eller Pydna*], men Silas och Timoteus stannade kvar [*i Berea*].

Aten

¹⁵ Paulus vägvisare förde honom ända till Aten och vände sedan tillbaka med besked till Silas och Timoteus att komma till honom så snart som möjligt.

[*Aten ligger 50 mil söder om Berea. Det är troligt att de seglade längs med kusten till Pireus, som var Atens hamnstad, en resa på 3 dagar. Tog de landvägen tog resan 16 dagar. Att de troende följde med Paulus hela denna långa väg visar på deras överlåtelse.*]

¹⁶ Medan Paulus väntade på dem i Aten, blev han upprörd i sin ande när han såg hur staden var

full med avgudabilder.

[Aten var Greklands kulturella och filosofiska huvudstad. Här hade filosoferna Sokrates, Platon och Aristoteles bott och verkat under 400- och 300-talen f.Kr. Gatorna var kantade med skulpturer av både människor och gudar. I dag är dessa antika statyer utan färg, men då var de målade. Petronius, som några år senare blev kejsar Neros rådgivare vad gäller lyx och extravagans, skrev att det var lättare att hitta en gud än en människa i Aten. Befolkningen var bara omkring 20 000 och staden levde i skuggan av det blomstrande Korint bara ett par mil västerut.]

Paulus för samtal i synagogan och på torget

¹⁷ Paulus samtalade därför (*förde en dialog*) med judarna i synagogan och med dem som vördade Gud, och dessutom varje dag på marknadsplatsen (*torget, grekiska "agora"*) med dem som han träffade där. *[Detta är första gången Paulus undervisar offentligt, utanför synagogan.]* ¹⁸ Även en del filosofer, både epikuréer och stoiker, diskuterade (*argumenterade*) med honom.

[Epikurism var en ateistisk filosofisk riktning uppkallad efter Epikuros, 300 f.Kr. Det är en materialistisk lära utan någon tro på liv efter döden. En av hans teser lyder: "Människan gör bäst i att dra sig undan allt bekymmersamt, såsom politik och offentligt liv, och i stället ägna

sig åt ett stillsamt och enkelt liv bland vänner, där man undviker allt smärtsamt.”

Stoicismen, som också härstammade från 300 f.Kr., hade en mer panteistisk syn där det gudomliga var närvarande i allt. De hyllade viljestyrka och moral. Paulus tar upp några av deras tankar i sitt tal.]

En del sade: ”Vad är det för hopplock av idéer han för fram?” *[Ordagrant kallar de Paulus för en ”fröplockare”, dvs. en som plockar upp andras idéer och tankar och skapar en egen hemmagjord filosofi.]* Andra sade: ”Han verkar vara en som förkunnar främmande gudar.” De sade så eftersom han predikade evangeliet om Jesus och uppståndelsen (grekiska ”anastasia”).

[Till en början verkar de tro att Paulus talar om två nya gudar – Jesus och Anastasia!]

Till Areopagen

¹⁹ De tog med honom upp till Areopagen och sade: ”Kan vi få veta vad det är för en ny lära du förkunnar? ²⁰ Det är märkliga ting du låter oss höra. Nu vill vi veta vad det rör sig om.” ²¹ Alla atenarna liksom utlänningarna där ägnade nämligen all sin tid åt att tala om och lyssna till det som var senaste nytt.

[Paulus förs till Areopagen som ordagrant betyder ”Ares-kullen”, bara ett par hundra meter från marknadsplatsen. En gång var det också mötesplatsen för areopagdomstolen som styrde

provinsen, men på Nya testamentets tid hade man bara befogenheter att döma i religiösa och moraliska frågor. Det kan hända att Paulus förs till domstolen för att potentiellt dömas till döden för att ha infört en ny främmande lära, se vers 18. Det är nu inför denna grupp på omkring 30 medlemmar och andra nyfikna som Paulus kallas till en utfrågning.]

Paulus tal

²² Då steg Paulus fram mitt framför Areopagen och sade:

”Atenare, jag ser (*förstår efter att noga granskat*) att i allt är ni mycket religiösa.

[Ordet ”mycket religiösa” kan ha en positiv eller negativ betydelse. Det kan tolkas nedvärderande att någon är vidskeplig och övertolkar det andliga. Genom att använda detta uttryck håller Paulus intresset uppe hos sina åhörare. Vi förstår utifrån fortsättningen att det är den positiva innebörden Paulus syftar på, de vördar och helgar det gudomliga mer än andra greker.]

²³ När jag har gått runt [*har passerat igenom er stad*] och noga observerat era helgedomar (*tempel, altare, statyer*) fann jag också ett altare med inskriften:

’Åt en okänd Gud.’

Det som ni ovetande redan dyrkar, det förkunnar jag för er. ²⁴ Den Gud som skapat

världen och allt i den, som är Herre över himmel och jord, han bor inte i tempel gjorda av mänskliga händer. ²⁵ Inte heller kan man tjäna honom med människohänder som om han behövde något, det är ju han som själv ger liv och anda och allt till alla. *[Det var vanligt att man ställde fram dyrbar mat och gåvor till sina avgudar.]*

²⁶ Från en människa har han skapat mänsklighetens alla folk för att de ska bosätta sig över hela jordens yta. Han har fastställt bestämda tidsepoker och utstakat de gränser inom vilka de ska bo. ²⁷ Hans syfte med detta var att de skulle söka Gud, och treva (*famla, känna*) sig fram till honom och finna honom – han är faktiskt inte långt borta från någon enda av oss. *[Bilderna som målas upp är en person som famlar i mörkret för att hitta vägen, och Gud är där för att ta emot och välkomna var och en som söker honom.]*

²⁸ 'För i honom lever vi och rör oss och är till.'

[Paulus citerar den sista strofen i en dikt av grekiska poeten Epimenides, 600 f.Kr. Hela sammanhanget lyder:

*'De gjorde en grav för dig, den helige och höge.
Kreterna ljuger i ett och är odjur, glupska och lata.*

Men du är inte död, du lever för evigt.

För i dig lever vi och rör oss och är till.'

Den andra strofen citeras av Paulus i brevet till Titus, se Tit 1:12.]

Även som några av era egna poeter har sagt:

’Vi är av hans släkt.’

[Citat från den grekiska poeten Aratos, 200 f.Kr. Båda dessa citat var riktade till den största grekiska guden Zeus i grekisk litteratur, men Paulus använder dem och riktar dem till den levande Guden. I fem korta meningar visade Paulus att Gud skapat världen, gav människan liv, har makt över folken och har uppenbarat sig för människorna.]

²⁹ Därför, eftersom vi är av Guds släkt ska vi inte tänka oss att det gudomliga är som guld eller silver eller sten, något som är utformat utifrån mänsklig konstfärdighet och fantasi.

[Troligen syftar Paulus på Parthenon – templet till Atena på Akropolis alldeles intill där han stod.]

³⁰ Gud har hittills haft overseende med människans tidigare okunnighet om detta (*medvetet låtit den passera*), men nu befaller han alla människor överallt att omvända sig (*förändra sitt tänkesätt*), ³¹ för han har fastställt en dag då han ska döma världen i rättfärdighet genom en man [*Jesus*] som han har bestämt därtill. Det har han trovärdigt gjort klart för alla genom att uppväcka honom från de döda.”

³² När de hörde Paulus tala om uppståndelse från de döda började några håna honom, men

andra sade: ”Vi vill höra dig tala om detta igen.”

[Epikuréerna trodde inte på något liv efter döden. Stoikerna trodde bara att själen levde vidare. För grekerna var det en absurd tanke att kroppen skulle överleva döden. Det verkar som om de som hånade honom var i majoritet eftersom Paulus avslutar sitt tal här.]

³³ Så Paulus lämnade dem. ³⁴ Men några anslöt sig till honom och kom till tro. Bland dem var Dionysius, som var medlem av Areopagen [*en av de 30 medlemmarna*], och en kvinna som hette Damaris och några till.

[Lukas fortsätter med principen ”varannan damernas” som han använde i sitt tidigare verk Lukasevangeliet, se inledningen till Lukas. Inte så lång tid efter dessa händelser kommer Silas och Timoteus till Paulus i Aten, se Apg 17:15-16. Ganska snart skickas Timoteus tillbaka till Tessalonike, se 1 Tess 3:1-3. Även Silas verkar sändas i väg, eftersom Silas och Timoteus tillsammans kommer tillbaka från Makedonien till Korint lite senare, se Apg 18:5.]

18

Korint

¹ Sedan lämnade Paulus Aten och kom till Korint.

[Korint ligger knappt åtta mil väster om Aten. Vandrigen längs med Egeiska havet tog två dagar. Detta är Paulus första, av tre besök. Han

kommer hit omkring 50 e.Kr. och stannar 1,5 år, se vers 11. Under denna period skriver han två brev till församlingen i Tessalonike. Dessa brev är bland de tidigaste breven i Nya testamentet.

Korint var huvudort i provinsen Achaia i södra Grekland. Läget på det Korintiska näset, med förbindelsen mellan två hav, gjorde den till en naturlig handelsstad mellan öst och väst med 50 000 invånare. Några kilometer norrut låg hamnstaden Lechaion och i söder hamnstaden Kenkrea i Saroniska bukten, se Apg 18:18; Rom 16:1. Varor lossades och lastades mellan hamnarna. Många ledare har drömt om en kanal. Drygt femton år efter Paulus besök här tog Nero personligen det första spadtaget 67 e.Kr. Till arbetet sätts 6 000 judiska fångar från upproren i Judéen. Projektet läggs ned vid hans död. Först 1893 blev kanalen en verklighet, men den var trång och farlig och blev aldrig den succé man hoppats på.]

² I Korint träffade Paulus en jude vid namn Aquila, född i Pontus [en romersk provins vid Svarta havet], och hans hustru Priscilla. [Hennes mer formella namn var "Prisca", se Rom 16:3.] Paret hade nyligen kommit från Italien, eftersom [den fjärde romerske kejsaren] Claudius [regerade 41-54 e.Kr.] hade befallt att alla judar skulle lämna Rom.

[Det gifta paret Aquila och Priscilla nämns alltid tillsammans, se Rom 16:3; 1 Kor 16:19; 2 Tim 4:19. Fyra av sex gånger nämns frun, Priscilla, först. De har nyligen kommit från Rom efter-

som Claudius hade fördrivit alla judar därifrån. Antagligen är det samma händelse som den romerska historikern Suetonius omnämner, där judarna utvisas med anledning av oroligheter på grund av en viss "Chrestus", som är det latinska namnet för Kristus. Detta skedde i Claudius nionde regeringsår, dvs. någon gång mellan januari 49 och januari 50 e.Kr. Paulus kan därför inte ha kommit till Korint före 49 e.Kr.]

Paulus kom i kontakt med dem [*besökte deras hem*]. ³ Eftersom de arbetade inom samma bransch tog Paulus in hos dem och de arbetade tillsammans som sadelmakare (*tältmakare*). [*De arbetade med läder och tillverkade bl.a. tältdukar som resande använde inte bara för övernattnin*g på land utan också som skydd mot solen och vinden på däck när man färdades till sjöss.]

[*Det nämns inte att Paulus vittnar för Aquila och Priscilla, vilket antyder att de redan var kristna. Eftersom de reste i sitt yrke hade de troligen kommit till tro tidigare och fört evangeliet till Rom. Som ledare i församlingen kan de ansetts vara ansvariga för "tumultet kring Chrestus", vilket gjort att de blivit förvisade från Rom och kommit till Korint, en resa som tar tio dagar med båt.*]

Paulus samtalar i synagogan

⁴ I synagogan samtalade Paulus (*förde han en dialog*) varje sabbat och vann över både judar och greker.

⁵ När Silas och Timoteus kom ner från Make-donien [*med medel från Filippi och Tessalonike, se 1 Tess 3:6; 2 Kor 11:8; Fil 4:15*], började Paulus ägna sig helt åt att förkunna ordet [*utan att behöva arbeta för sitt eget uppehälle som tältmakare, se vers 3*]. Han vittnade för judarna att Jesus är den Smorde (Messias), ⁶ men eftersom de ständigt var emot honom och hånade honom, skakade han av dammet från sina kläder och sade till dem: ”Ert blod ska komma över era egna huvuden. Jag är utan skuld. Från och med nu går jag till hedningarna.”

[Eftersom Paulus senare går till judarna i Efesos på vägen hem, se vers 19, syftar detta uttalande på att han i Korint inte längre gick till judarna.]

Paulus går till hedningarna

⁷ Han gick därifrån och tog in hos Titius Justus, en man som vördade Gud och som hade ett hus alldeles intill synagogan. ⁸ Crispus, föreståndaren för synagogan, och hela hans familj kom till tro på Herren. [*Paulus nämner honom i 1 Kor 1:14 som en av de få personer han själv döpte.*] Även många andra korintier som lyssnade kom till tro och döptes.

[En av dessa var Erastus, som ansvarade för stadens finanser; se Rom 16:23. Hans namn har hittats på en samtida inskription som berättar att han med egna medel bekostade att stenlägga en gata nordöst om teatern.]

Paulus talar inte så mycket om dopet, men vi ser hur det motsvarar den judiska omskärnelsen och är ett tecken på att en person trätt in i den kristna gemenskapen.]

⁹ En natt sade Herren i en syn till Paulus: ”Var inte rädd, utan tala och låt dig inte tystas! ¹⁰ Jag är med dig. Ingen ska röra dig eller skada dig, för jag har mycket folk här i staden.” ¹¹ Han stannade hos dem i ett år och sex månader och undervisade i Guds ord.

Paulus inför ståthållaren Gallio

¹² Samtidigt som Gallio var prokonsul över [den romerska provinsen] Achaia gick judarna till gemensamt angrepp mot Paulus. [Inskriptioner bekräftar att Gallio var ståthållare 51-52 e.Kr. Dessa händelser utspelade troligen sig i slutet på sommaren år 51 e.Kr.] Man förde honom till domstolen [Grekiska ”bema”, som var en upphöjd plattform mitt på stadens centrala torg och marknadsplats, på grekiska ”agora”.] ¹³ Man sade: ”Denne man förleder människorna att tillbe Gud på ett sätt som är emot lagen.” [Både Mose lag och romersk lag.]

¹⁴ Precis när Paulus skulle öppna sin mun och tala, sade Gallio till judarna: ”Om det handlat om något brott eller ett ondskefullt illdåd skulle jag naturligtvis lyssna på er, judar. ¹⁵ Men eftersom detta är tvistefrågor om ord och namn och er egen lag får ni ta hand om det själva. Jag tänker inte (*har ingen vilja*) att bli en domare i sådana

frågor.” *[Frågan gällde om Jesus verkligen var den Messias som Skrifterna talade om.]*

¹⁶ Han *[avslutade frågan och]* skickade i väg dem. ¹⁷ Alla grep då synagogföreståndaren Sosthenes och misshandlade honom mitt framför domarsätet utan att Gallio brydde sig om det.

[Det har gått en tid sedan synagogföreståndaren Crispus hade kommit till tro, se vers 8. Hans efterträdare var Sosthenes, se vers 17. Det är inte helt klart vem "alla" som misshandlar Sosthenes syftar på. Troligast är att det är den grekiska ortsbefolkningen som ger sig på den judiska minoriteten i staden, men det kan också vara judarna som blir arga på Sosthenes för att han förlorade målet. Paulus omnämner en Sosthenes i sitt första brev till Korint, som han skriver ett par år senare från Efesos, se 1 Kor 1:1; 16:8. Om det är samma person blev han en kristen efter denna händelse.]

Tillbaka till Antiokia i Syrien

¹⁸ Paulus stannade många dagar efter detta. Sedan sade han farväl till syskonen *(bröderna och systrarna i tron)* och seglade mot *[provinsen]* Syrien tillsammans med Priscilla och Aquila. I Kenkrea *[Korints södra hamnstad]* rakade Paulus sitt hår, för han hade avgett ett löfte.

[Kanske hade Paulus avgett ett nasirlöfte, se 4 Mos 6:1-21. I normala fall skulle han då ha rakat sitt hår i Jerusalem, men han kunde göra det

tidigare och ta med sig håret och fullgöra den judiska ritualen i Jerusalem.]

Efesos

¹⁹ [Efesos som ligger vid floden Kaystros mynning var den fjärde största staden i det romerska riket, efter Rom, Alexandria och Antiokia i Syrien. Staden var huvudort för hela nuvarande västra Turkiet. Teatern rymde 24 000 åskådare. Den mest berömda byggnaden var Artemistemplet som under antiken räknades som ett av de sju underverken.]

När de kom till Efesos [i Mindre Asien, efter en tre dagars segling rakt västerut från Korint] lämnade han sina reskamrater [Priscilla och Aquila] där. Självtog han till synagogan och samtalade (förde en dialog) med judarna. ²⁰ De bad honom stanna där längre, men han avböjde ²¹ och tog farväl med orden: ”Jag kommer tillbaka till er en annan gång, om Gud vill.” Sedan gick han ombord och lämnade Efesos.

[Det är troligt att skeppet som Paulus åker med gjorde ett kortare stopp i Efesos för att lasta av och på varor. På nästa resa kommer Paulus tillbaka hit och stannar tre år, se Apg 19. Priscilla och Aquila blir kvar i Efesos under många år. De flyttar så småningom tillbaka till Rom, någon gång efter 54 e.Kr. när Claudius har efterträtts av Nero, se Rom 16:3.]

Caesarea

22 När han steg i land i Caesarea [efter en fem dagar lång segling från Efesos] gick han upp till församlingen [i Jerusalem].

Antiokia i Syrien

Sedan gick han ner till Antiokia [i Syrien]. [En vandring på två veckor norrut.]

PAULUS TREDJE MISSIONSRESA (18:23-21:16)

23 [Den tredje av Paulus tre missionsresor i Apostlagärningarna. Den börjar på samma sätt som den andra resan med att uppmuntra församlingarna i Galatien och Mindre Asien, nuvarande södra Turkiet. Resan täcker en sträcka över hav och land på 500 mil. Restiden var omkring 90 dagar. Resan påbörjas troligen på sommaren 53 e.Kr. och varar runt fem år. Den mesta tiden tillbringas i Efesos, men han besöker även församlingarna i Makedonien och Achaia i Grekland. Den totala kostnaden för båtresorna var omkring 500 denarer per person. En denar motsvarade en arbetares dagslön.]

Efter någon tid bröt Paulus upp. Han for genom Galatien och vidare genom Frygien, och överallt styrkte han lärjungarna.

[Med Paulus finns troligen också hans medhjälpare Timoteus och Erastus, se Apg 19:22.]

Efesos

Apollos börjar sin tjänst som förkunnare

24 Under tiden kom en jude som hette Apollos till Efesos. Han var född i Alexandria och var

en lärd man (*allmänbildad, en god talare och duktig på att presentera budskapet på ett logiskt och enkelt sätt*), och var också mycket kunnig (*mäktig, kraftfull*) i Skrifterna. ²⁵ Han hade blivit undervisad om "Herrens väg" och talade med stor entusiasm (*med en brinnande ande*), och undervisade grundligt om Jesus, dock bara utifrån (*den kunskap han hade om*) Johannes dop.

²⁶ Han började frimodigt tala i synagogan. När Priscilla och Aquila hörde honom, tog de honom till sig (*tog honom avsides för att ostört kunna tala med honom*) och undervisade (*förklarade för*) honom ännu mer exakt (*grundligare, korrekt*) om "Guds väg".

[*Apollos kände bara till Johannes omvändelsedop. Uttrycket "Guds väg" syftar troligtvis här på grunderna i evangeliet: hur Jesus dog för våra synder och uppstod igen, dopet i den helige Ande, osv. Den värtalige Apollos blev undervisad av en tältmakare och hans fru. Under dessa samtal berättade de förmodligen också om allt fantastiskt som hände i församlingen i Korint där man fungerade i Andens gåvor. Priscilla och Aquila hade nyligen kommit därifrån, se vers 2. Kanske inspirerades Apollos av deras berättelser och ville också besöka församlingen där.]*

²⁷ När Apollos ville fara över till Achaia [*på andra sidan Egeiska havet till Korint i Grekland*], skrev syskonen (*bröderna och systrarna i tron*) [*i Efesos*] till lärjungarna [*i Korint*] och upp-

manade dem att ta emot honom. När han kom fram engagerade han sig på en gång i arbetet tillsammans med dem som hade kommit till tro (*han var till stor hjälp för dem*), genom den nåd (*favör, Guds kraft*) han hade fått, ²⁸ för han motbevisade med stor kraft (*på alla möjliga ämnesområden*) judarna offentligt [*i debatter*] (*besvarade så överväldigande att de blev tysta*), och visade genom Skrifterna att Jesus var Smorde (*Messias, Kristus*).

19

Paulus kommer tillbaka till Efesos

¹ Medan Apollos var i Korint, kom Paulus efter sin resa genom inlandet till Efesos.

Anhängare till Johannes Döparen

I Efesos träffade Paulus några lärjungar [*till Johannes Döparen*], ² och han frågade dem: ”Tog ni emot den helige Ande när ni kom till tro?”

De svarade honom: ”Nej, vi hörde inte ens talas om att det fanns en helig Ande.”

³ ”Vilket dop blev ni då döpta med (*in i*)?” frågade Paulus.

De svarade: ”Johannes-dopet.”

⁴ Då sade Paulus: ”Johannes dop var ett omvändelsedop (*dop till ett förändrat tänkesätt*), och Johannes uppmanade ständigt folket att tro på den som skulle komma efter honom, det vill säga Jesus.”

⁵ När de hörde detta döptes de [*på nytt, denna gång*] i Herren Jesu namn. ⁶ När Paulus lade händerna på dem, kom den helige Ande över

dem och de talade i tungor [*de talade i andra, för dem okända språk*] och profeterade. ⁷ De [*lärjungarna, se vers 2*] var omkring tolv män totalt.

[Både Apollos, se Apg 18:24-28, och denna grupp lärjungar hade hört ett ofullständigt evangelium. Missionsbefallningen att nå världen handlar inte bara om dem som aldrig har hört, utan att också öka kunskapen hos dem som bara hört delar av evangeliet. Paulus själv är också tydlig med att ingen har nått målet, det finns fler djup, se Fil 3:12.]

Evangeliet sprids

⁸ *[Paulus hade som hastigast besökt synagogan i Efesos på hemvägen under sin andra resa, se Apg 18:19. Nu är han tillbaka och stannar tre år, se Apg 20:31. De första tre månaderna besöker han regelbundet synagogan varje lördag. Sedan hyr han Tyrannos hörsal. Där driver han under två års tid en bibelskola med daglig undervisning. Många missionärer sänds ut och församlingar startas i omkringliggande städer.]*

Paulus gick sedan till synagogan och förkunnade frimodigt där under tre månaders tid. Han samtalade (*förde en dialog, diskuterade*) med dem och försökte övertyga dem om det som hör till Guds rike. ⁹ Men några förhärdade sig och ville inte tro utan talade illa om Vägen [*som de kristna kallades då, se Apg 9:2*] inför hela [*den judiska*] församlingen. Då lämnade han dem

och tog lärjungarna med sig och förde samtal (*hade en dialog, diskuterade*) med dem varje dag i Tyrannos hörsal.

[Vissa manuskript har tillägget att Paulus var där mellan femte och elfte timmen, dvs. mellan klockan elva och fyra. Tidpunkten är troligen korrekt, eftersom det då var som varmast och de flesta tog siesta. Lärosalen stod tom och kunde lätt hyras. Paulus arbetade på morgonen och kvällen med att tillverka tält, se Apg 20:34, och undervisade mitt på dagen.]

¹⁰ Detta pågick under två års tid så att alla som bodde i *[den romerska provinsen]* Asien, judar och greker, fick höra Herrens ord.

[Paulus bedriver en lärjungaskola i Efesos som gör att evangeliet spred sig utanför Efesos. Människor från alla delar av Mindre Asien får höra evangeliet. Församlingar startas i närbelägna städer som Smyrna, Sardes, Filadelfia, Hierapolis, Laodikeia och Kolossai. Under denna tid skriver Paulus också första brevet till Korint, se 1 Kor 16:8. Paulus skriver antagligen också ännu ett brev till Korint, "tårarnas brev", som dock inte finns bevarat, se 2 Kor 2:3-4; 7:8.]

Skevas sju söner

¹¹ Gud gjorde ovanliga under genom Paulus händer. ¹² Man tog till och med dukar och plagg som han rört vid (*kommit i kontakt med hans*

hud) och lade på de sjuka, och sjukdomarna lämnade dem och de onda andarna for ut.

¹³ Men också några kringvandrande judiska exorcister (*andebesvärjare*) [*som var på besök i staden*] började nu nämna Herren Jesu namn över dem som hade onda andar. De sade: ”Jag besvärjer er vid den Jesus som Paulus predikar.”

¹⁴ Sju söner till en judisk överstepräst som hette Skevas [*som betyder tankeläsare*] gjorde detta.

¹⁵ Men den onda anden svarade dem: ”Jesus känner jag, och Paulus vet jag vem det är. Men vilka är ni?” ¹⁶ Mannen med den onda anden kastade sig över dem, övermannade dem alla och misshandlade dem så svårt att de flydde ut ur huset, nakna och blodiga.

¹⁷ Detta blev känt för alla i Efesos, både judar och greker. Alla greps av fruktan och Herren Jesu namn blev prisat. ¹⁸ Många av dem som hade blivit troende kom nu och bekände öppet vad de tidigare hade gjort. ¹⁹ Många av dem som hade utövat magi samlade ihop sina böcker och brände dem offentligt. Man räknade ut vad de var värda och kom fram till 50 000 silvermynt.

[Lukas skriver för grekisktalande så han syftar med största sannolikhet på det grekiska silvermyntet ”drachmer”. Det motsvarade den romerska denaren som var en arbetares dagslön. Totala värdet på böckerna motsvarande alltså omkring 160 årslöner.]

²⁰ Så fick ordet framgång genom Herrens kraft och visade sin styrka.

Paulus framtidsplaner

²¹ När detta var över bestämde sig Paulus i anden för att resa genom Makedonien och Achaia och sedan till Jerusalem. Han sade: "När jag har varit där måste jag också besöka Rom." ²² Han sände två av sina medhjälpare, Timoteus och Erastus, till Makedonien och stannade själv kvar en tid i Asien.

[I slutet av sina tre år i Efesos stakar Paulus ut riktningen för sin fortsatta färd. Målet är Romarrikets huvudstad Rom, via Jerusalem. Det är en inre kallelse som inte går att köpslå med, se Apg 20:22. I Romarbrevet, som Paulus skriver från Korint ungefär ett år efter denna händelse, redogör han mer utförligt om sina framtidsplaner att sprida evangeliet vidare västerut mot Spanien via Rom, se Rom 15:22-28.]

Upplopp

²³ *[Efesos var berömt för Artemistemplet där den grekiska kärleksgudinnan Artemis tillbads. Hennes romerska namn var Diana. Hon var naturens och djurlivets beskyddare och dyrkades i hela Grekland som jaktgudinnan. Kring denna tillbedjan fanns också ett kommersiellt intresse eftersom besökare ofta köpte med sig souvenirer. Dessa miniatyrtempel bars som amuletter mot olyckor. I templet fanns en Artemisskulptur med många bröst eller frukter. Den ansågs ha fallit ner från himlen. Invånarna var stolta över stadens titel som "Artemistemplets väktare".]*

Vid den tiden [*i slutet på Paulus treåriga vistelse i Efesos*] bröt det ut ett stort upplopp med anledning av Vägen [*samtidens namn på de första kristna, se Apg 9:2; 10:26*]. ²⁴ En silversmed som hette Demetrius tillverkade Artemistempel i silver vilket gav hantverkarna stora inkomster.

²⁵ Nu samlade han dem och även andra som hade liknande arbeten och sade: "Män, ni vet att vi har vår rikedom från den här verksamheten. ²⁶ Men ni både ser och hör hur den där Paulus har fått med sig en mängd människor, inte bara i Efesos utan i nästan hela Asien, med sitt tal om att gudar gjorda av människohand inte skulle vara några gudar. ²⁷ Det är risk att inte bara vårt hantverk får dåligt rykte, utan också att den stora gudinnan Artemis tempel tappar sitt anseende, och att hon som dyrkas av hela Asien och hela världen förlorar sin storhet."

²⁸ När de hörde detta fylldes de av vrede och skrek: "Stor är efesiernas Artemis!"

²⁹ Hela staden kom i upplopp (*ett tumult uppstår*), och från alla håll rusade man till teatern, och man släpade med sig Gaius och Aristarchus, två makedonier som rest med Paulus.

³⁰ Paulus ville upprepade gånger gå in till folket, men lärjungarna stoppade honom varje gång. ³¹ Några av Paulus vänner som var rådsherrar (*asiarker, inflytelserika män som ledde de grekiska spelen och festivalerna*), skickade också bud till honom och vädjade att han inte skulle ge sig in på teatern.

³² [*På teatern rådde en kaotisk stämning.*] Där skrek några ett, andra något annat. Folkmassan

var i uppror, och de flesta visste inte ens varför de hade samlats. ³³ Några ur hopen förklarade för *[en inflytelserik jude i Efesos som hette]* Alexander vad saken gällde, och judarna skickade fram honom. Han gav tecken med handen och ville hålla ett försvarstal inför folket. ³⁴ Men när de märkte att han var jude, ropade de alla i kör i ett par timmar: ”Stor är efesiernas Artemis!”

[Grekerna såg ofta de kristna som en judisk gruppering. Alexanders syfte kan varit att klargöra att Paulus inte hörde till dem och rentvå den judiska befolkningen. Alexander var ett vanligt namn, se Apg 4:6; Mark 15:21. Kanske är det samma person som ”Kopparsmeden Alexander” som Paulus senare omnämner i 2 Tim 4:14, och eventuellt även i 1 Tim 1:20.]

³⁵ När stadssekreteraren hade lugnat folket sade han: ”Efesier! Finns det någon enda människa som inte vet att efesiernas stad är vårdare av den stora Artemis tempel och hennes bild som fallit från himlen? ³⁶ Ingen kan förneka det, och därför bör ni hålla er lugna och inte göra något förhastat. ³⁷ Ni har dragit hit de här männen som varken har plundrat vårt tempel eller hädat vår gudinna. ³⁸ Om nu Demetrius och hans hantverkare vill väcka åtal mot någon, så finns det domstolar och ståthållare. Där kan de anklaga varandra. ³⁹ Är det något mer ni vill ta upp, så ska det avgöras i den lagliga folkförsamlingen. ⁴⁰ Efter det som hänt här i

dag riskerar vi att anklagas för uppror. Vi kan ju inte ge något skäl om vi ska stå till svars för det här kaotiska mötet.”⁴¹ Med dessa ord upplöste han folksamlingen.

20

Till Korint

¹ *[Paulus beger sig nu till Korint via Makedonien, troligen genom städerna Filippi, Tessalonike och Berea. Det var allvarliga problem i församlingen i Korint och under tårar hade Paulus skrivit ett brev som han skickat med Titus, se 2 Kor 2:3. Detta brev finns inte bevarat och verkar skrivits mellan Första och Andra Korintierbrevet. Paulus kan inte vänta på att Titus kommer tillbaka till Efesos, utan beslutar sig för att möta honom på vägen för att höra hur det gått.]*

När oroligheterna *[i Efesos]* hade lagt sig, kallade Paulus till sig lärjungarna och tröstade och uppmuntrade dem. Sedan tog han farväl och begav sig till Makedonien.

[Paulus tar kustvägen norrut och stannar till i Troas och letar efter Titus, se 2 Kor 2:12. Han fortsätter och möter honom sedan i Makedonien, antagligen i Filippi eller Tessalonike, se 2 Kor 7:5-16.]

² Han reste genom Makedonien och talade många uppmuntrande ord till syskonen *(bröderna och systrarna i tron)*. Därefter kom han till Grekland. *[Grekland är det mer folkliga*

namnet på den romerska provinsen Achaia, se Apg 18:12; 19:21.] ³ Där [i församlingen i Korint] blev han kvar i tre månader.

[Det är under denna period som Romarbrevet skrivs. Brevet skickas med Paulus kvinnliga medarbetare Febe som var verksam i församlingen i Korints södra hamnstad Kenkrea, se Rom 16:1-2. I Romarbrevet hälsar Paulus också speciellt till Prisca och Aquila, se Rom 16:3. Kejsar Claudius har dött år 54 e.Kr. och efterträts av Nero, vilket gjort det möjligt för de två makarna, som Paulus lärt känna i Korint och därefter tagit med sig till Efesos, att återvända till Rom.]

När Paulus sedan skulle avsegla mot Syrien hade judarna planerat ett attentat mot honom, och han bestämde sig då för att resa tillbaka [*samma väg han kommit*] genom Makedonien.

[Det är vår och snart påsk, se Apg 20:6. Eftersom många judar skulle åka till Jerusalem planerade man kanske att döda Paulus under båtresan. På grund av hoten ändrar Paulus sin plan och tar landvägen, vilket inte heller kan ha varit helt riskfritt med tanke på den stora summa insamlade pengar man hade med sig till Jerusalem, se Rom 15:25-26. Det kan vara en av anledningarna till att man tar med sig sju representanter från flera olika församlingar. En annan orsak är att man vill ha flera vittnen som kan intyga att allt gått rätt till så att Paulus inte kan misstänkas för förskingring.]

På väg mot Jerusalem

⁴ De [sju representanterna från församlingarna som samlat in medel till Jerusalem och] som reste med Paulus var:

Sopater (Sopatros), son till Pyrrhus från Berea, [Om Sosipater, som omnämns i Rom 16:21, är samma person representerade han församlingen i Korint.]

Aristarchus och Secundus från Tessalonike, [Aristarchus hade också varit med Paulus i Efesos, se Apg 19:29; 27:2; Kol 4:10.]

Gaius från Derbe och Timoteus [från Lystra], [Båda var från södra Galatien, se Apg 16:1. Timoteus reste med Paulus på både andra och tredje resan.]

Tychikus (Tychikos) och Trofimus (Trofimos) från [den romerska provinsen] Asien.

[Tychikus var en medarbetare till Paulus som nämns i hans senare brev, se Kol 4:7; Ef 6:21; 2 Tim 4:12; Tit 3:12. Trofimus var från Efesos, se Apg 21:29.]

⁵ Dessa reste i förväg och väntade på oss i Troas.

[Det är troligt att "dessa" syftar på Tychikus och Trofimus, som reste i förväg till sin hemprovins för att förbereda båtresan till Jerusalem. Här i Filippi ändras berättarformen till "oss", och Apostlagärningarnas författare Lukas ansluter till resesällskapet. Antagligen har han stannat kvar i Filippi sedan Apg 16:17. Från och med nu och resten av Apostlagärningarna hela vägen till

Rom finns Lukas vid Paulus sida. Det bekräftas i Paulus sista kända brev, det andra till Timoteus som är skrivet i Rom, där han skriver att ”bara Lukas är kvar hos mig”, se 2 Tim 4:11.]

Troas

⁶ Vi själva seglade ut från Filippi [*från hamnstaden Neapolis*] efter det osyrade brödets högtid [*som varade i sju dagar och som Paulus firar*]. Fem dagar senare träffade vi dem i Troas, där vi stannade i sju dagar. [*Antagligen väntade de på båten som de skulle med.*]

Eutychos somnar och faller tre våningar

⁷ Den första dagen i veckan [*på söndagen*] var vi samlade till brödsbrytelse. [*Man hade med sig mat och man åt tillsammans, se 1 Kor 11:20-21. Samlingen började vid solnedgången, efter arbetsdagens slut.*] Paulus samtalande (*förde en dialog, diskuterade*) med de församlade, och eftersom han skulle resa nästa dag, fortsatte han med sitt tal ända till midnatt.

⁸ Det fanns många lampor i rummet på översta våningen där vi var samlade. [*Det har gått några veckor sedan påsken, som alltid infaller vid fullmåne, så det var helt mörkt ute. Oljelamporna brann och det var varmt och syrefattigt i den trånga lokalen på översta våningen.*] ⁹ En ung man som hette Eutychos [*som passande betyder ”lyckligt lottad”*] satt i fönstret. [*Han hade troligen arbetat sedan tidig morgon och sedan kommit till mötet som startade på kvällen.*] Han föll i djup sömn medan Paulus fortsatte att tala och till sist, helt överväldigad av

sömnen, ramlade han ner från tredje våningen, och lyftes upp död.

¹⁰ Paulus gick då ner, böjde sig (*lade sig*) ner över honom och tog honom i sina armar och sade: ”Var inte oroliga. Hans själ är kvar (*han är vid liv*).” [*Paulus agerande påminner om Elia och Elisa, se 1 Kung 17:21; 2 Kung 4:34.*]

¹¹ Därefter gick Paulus upp igen och bröt brödet och åt. Han fortsatte att tala förtroligt länge [*här används ett annat ord än i vers 7. Paulus delar sitt hjärta på ett personligt sätt, och församlingen lyssnar också annorlunda nu efter händelsen med Eutychos*], ända till gryningen, och begav sig sedan i väg. ¹² De förde hem den unge mannen levande, och de blev mycket uppmuntrade.

Vidare söderut

¹³ [*Resan från Troas till Miletos beskrivs i detalj. Båtfärden tar fem dagar och man seglade med ett mindre skepp längs med kusten och lade till i hamn under natten.*]

Vi andra gick i förväg ombord på skeppet och seglade mot Assos, där vi skulle hämta upp Paulus. Så hade han bestämt, eftersom han själv tänkte ta landvägen. [*Eftersom båten behövde runda Kap Baba, som är den västligaste udden på Grekland, kunde Paulus ta den kortare landvägen på tre mil och ändå hinna till Assos i tid för att kunna gå ombord på skeppet.*]

14 Så snart han mötte oss i Assos tog vi honom ombord och kom sedan till *[östra hamnstaden] Mitylene [på ön Lesbos]*.

15 Därifrån seglade vi ut nästa dag och nådde fram i höjd med *[ön] Chios*.

Dagen därpå lade vi till vid *[ön] Samos*. *[De stannar troligen till i hamnstaden Pythagoras, som fått sitt namn från den kände matematikern från 500 f.Kr. som var född på denna ö.]*

Efter ytterligare en dag kom vi till *[staden] Miletos*.

Miletos

16 Paulus hade nämligen bestämt sig för att segla förbi Efesos för att inte bli uppehållen i *[den romerska provinsen] Asien [där Efesos var huvudstad]*. Han skyndade vidare för att om möjligt kunna vara i Jerusalem på pingstdagen.

17 Från Miletos skickade han bud till Efesos och kallade till sig församlingens äldste (*ledare, grekiska "presbyteros"*).

[Med båt tar resan 1,5 dag. Den 14 mil långa landvägen tar nästan tre dagar att gå. Det dröjer alltså omkring fem dagar innan församlingsledningen från Efesos kommer ner till Paulus. Dessa ledare representerade troligen inte bara församlingen i Efesos utan även alla de församlingar som startats i Mindre Asien, se Apg 19:10.]

Paulus avskedstal

¹⁸ När de var framme hos honom sade han till dem:

”Ni vet hur jag har levt hos er hela tiden, från första dagen jag kom till [*den romerska provinsen*] Asien. [*Det var ungefär fyra år sedan Paulus kommit till Efesos och stannat där tre år, se Apg 20:31.*] ¹⁹ Jag har tjänat Herren (*som en slav*) i all ödmjukhet, under tårar och prövningar som mötte mig genom judarnas intriger. [*Den senaste konspirationen mot Paulus i Korint tvingade honom att ändra sin resplan att segla direkt till Syrien, se Apg 20:3. Paulus mötte ofta på motstånd i sin tjänst, se Apg 9:24; 13:50; 14:2; 17:5, 13; 21:27-28, 30-31.*] ²⁰ Ni vet hur jag inte har hållit tillbaka någonting som kunde vara till nytta för er utan berättat om allt. Jag undervisade offentligt och jag har undervisat i hemmen (*från hus till hus*). ²¹ Jag har ständigt vittnat både för judar och greker om omvändelsen till Gud och tron på vår Herre Jesus.

²² Se, nu reser jag, bunden i anden, till Jerusalem utan att veta vad som ska hända mig där. ²³ Jag vet bara att den helige Ande i stad efter stad vittnar att bojor och lidanden väntar mig. ²⁴ Men jag anser inte mitt liv vara värt något för mig själv, bara jag får fullborda mitt lopp och den uppgift jag fått av Herren Jesus: att vittna om Guds nåds evangelium (*det glada budskapet om Guds oförtjanta favör och kraft som finns*

tillgänglig). ²⁵ Jag vet att ni aldrig mer kommer att se mitt ansikte igen, alla ni som jag har gått omkring hos och predikat riket för.

[Paulus visste inte alla detaljer vad som skulle ske i framtiden, se vers 22. Dock visste han den övergripande planen, se vers 23. I Romarbrevet, som Paulus troligtvis skrev från Korint några månader tidigare, redogör han för sina planer att röra sig västerut och att han var klar med sin uppgift i Mindre Asien, se Rom 15:23-24. Detta är sista gången Paulus ser församlingsledningen i Efesos som grupp, eventuellt kan någon av dem besökt honom under hans fångenskap i Rom några år senare. Se även Fil 2:24; Filemon 1:22.]

²⁶ Därför vittnar jag i dag *[den sista dagen vi ses]* för er att jag inte är skyldig till någons blod, ²⁷ för jag har inte tvekat att förkunna för er hela Guds vilja och plan.

²⁸ Var ständigt på vakt över er själva och hela den hjord där den helige Ande har satt er som ledare (*grekiska 'episkopos' som betyder 'en som vakar över'*), till att vara herdar för Guds församling som han har köpt med sitt eget (*sin Sons*) blod. ²⁹ Jag vet att när jag lämnat er ska rovlystna vargar tränga in bland er, och de kommer inte att skona hjorden. ³⁰ Ja, bland er själva ska män träda fram som förvränger sanningen för att dra över lärjungarna på sin sida. ³¹ Var därför vakna och kom ihåg att

jag i tre års tid, natt och dag, aldrig har slutat förmana var och en av er under tårar.

³² Nu överlämnar (*anförtrot*) jag [*Paulus*] er åt Gud, och hans nåderika ord (*budskapet om hans kraft och oförtjänta favör*) [*dvs. Bibeln, Guds skrivna ord*], som har kraft att bygga upp er och ge er ett arv bland alla som är helgade (*avskilda, renade*). ³³ Jag har aldrig varit ute efter (*haft begär till*) någons silver, guld eller dyrbara kläder. ³⁴ Ni vet själva (*har en personlig erfarenhet av*) att dessa händer försörjt mina egna behov och de som var med mig.

[Paulus arbetade som tältmakare i Tessalonike och Korint, se 1 Tess 2:9; Apg 18:1-3.]

³⁵ I allt (*genom att vara ett exempel som ni kan följa*) har jag visat er att ni genom att arbeta hårt på detta sätt ska hjälpa de svaga (*fattiga, sjuka*). Kom ihåg Herren Jesu egna ord som han sade: 'Det är saligare (*mer glädjefyllt*) att ge än att få.'

[De sista orden från Paulus till församlingsledningen i Efesos är känsloladdade. Men är det inte arrogant av Paulus att hela tiden peka på sitt eget liv och vad han har gjort? Det kristna livet handlar inte bara om vad man säger, utan också vad man gör, se Jak 2:14-26. Jesus fördömde fariséerna för att inte leva som de lärde, se Matt 23:3. En sann kristen ledare måste kunna säga: "Gör som jag i

allt”, om budskapet ska vara trovärdigt. Citatet från Jesus finns inte med i evangelierna, men liknar inledningen till Bergspredikan, se Matt 5:3-11. Bara en bråkdel av allt vad Jesus sade och gjorde skrevs ned, se Joh 21:25.]

³⁶ När han sagt detta, böjde han sina knän, och de bad tillsammans (*de var alla i bön vars innersta natur är hängivenhet och förtrolighet med Gud*). ³⁷ De brast alla i gråt och omfamnade Paulus och kysste honom gång på gång innerligt. ³⁸ Det som smärtade dem mest var att han sagt att de aldrig skulle se hans ansikte mer. Så följde de honom till skeppet.

21

Över Medelhavet mot Jerusalem

¹ När vi [Paulus, Lukas, Sopater, Aristarchus, Secundus, Gaius, Timoteus, Tychikus, Trofimius, se Apg 20:4] hade skilts från dem [det var ett hjärtslitande avsked från församlingsledningen i Efesos] och lagt ut seglade vi raka vägen till Kos [utan att behöva kryssa]. [Kos var både namnet på ön och dess huvudstad, de lade till där över natten.]

Nästa dag till Rhodos. [Rhodos var också både namnet på ön och dess huvudstad, där lade de också till över natten.]

Därifrån [nästa dag] vidare till [staden] Patara.

² Där fann vi ett [större] skepp som skulle till

Fenicien, och vi gick ombord och lade ut. ³ Vi skymtade konturerna av Cypern på vänster sida under vår segling mot Syrien och lade till vid Tyros där lasten skulle lossas.

[Seglatsen mellan Patara och Tyros tog fem dagar, en sträcka på 90 mil. Tyros var östra Medelhavets handelscentrum. Här lade de flesta handelsbåtarna till.]

Tyros

⁴ *[Det är troligt att det var just Paulus förföljelse av de kristna som var orsaken till att det fanns en församling här, se Apg 9:1. Församlingen hade startat efter den första vågen av förföljelse i Jerusalem, se Apg 11:19.]*

Vi sökte upp lärjungarna och stannade där i sju dagar. *[Eftersom man får leta efter församlingen verkar varken Paulus eller någon från hans resesällskap vara bekant med dem.]* Genom Anden sade de åt Paulus upprepade gånger att inte fortsätta upp till Jerusalem.

[Redan när Ananias bad för Paulus vid hans omvändelse i Damaskus fick han ett profetiskt ord att han skulle få lida för Jesu namn, se Apg 9:16. Denna kallelse har blivit alltmer tydlig för Paulus, först i Efesos, se Apg 19:21, och sedan i Miletos, se Apg 20:22. Kan då samme helige Ande som manat Paulus att gå till Jerusalem och sedan Rom nu försöka hindra honom?]

Lärjungarna här i Tyros upplevde helt korrekt Andens tilltal att Paulus skulle möta på motstånd i Jerusalem. Deras naturliga reaktion och tolkning av budskapet var att försöka hindra Paulus att resa vidare. En liknande händelse skedde snart igen i Caesarea, då svarade Paulus att han var väl medveten om sin kallelse även om det skulle innebära martyrskap, se vers 10-14. Framme i Jerusalem bekräftade Jesus själv för Paulus att han var i Guds vilja, se Apg 23:11. En liknande händelse skedde när Jesus började uppenbara de profetiska händelserna kring sin död och uppståndelse för lärjungarna. Petrus förstod inte detta och försökte tillrättavisa Jesus att han inte skulle behöva dö, se Matt 16:21-22.]

⁵ Efter en vecka där bröt vi upp för att fortsätta vår resa [söderut längs med kusten]. Alla, även kvinnor och barn, följde med oss ut ur staden, och på stranden böjde vi knä och bad. [Detta är första gången i Apostlagärningarna barnen nämns i församlingen.] ⁶ Sedan vi tagit farväl av varandra, steg vi ombord på skeppet och de andra återvände hem igen.

[Tyros bestod från början både av en ö med hamnar och en äldre stad på fastlandet. Knappt fyra hundra år tidigare, 332 f.Kr., hade Alexander den store intagit staden genom att bygga en kilometerlång väg ut till ön från fastlandet. Denna väg blev med åren mer och mer kantad av sand och ön blev till sist en udde som den är i dag. Det var längs med denna strand församlingen böjde

knä och bad.]

Ptolemais

⁷ Sedan vi seglat från Tyros kom vi till Ptolemais [*nuvarande Akko*]. Vi hälsade på syskonen (*bröderna och systrarna i tron*) där och stannade hos dem en dag. [*Medan båten lastades om.*]

Caesarea

⁸ Nästa dag fortsatte vi [*båtresan*] och kom till Caesarea. Där gick vi hem till evangelisten Filippus, som var en av de sju [*se Apg 6:5*], och stannade hos honom. ⁹ Han hade fyra ogifta döttrar som alla hade profetians gåva.

[Paulus hade varit i Caesarea tidigare och var bekant med de troende, se Apg 9:30; 18:22. Filippus hade predikat i Samarien och längs med medelhavskusten, se Apg 8. Att hans döttrar hade profetians gåva bekräftar löftet att "söner och döttrar ska profetera" från Joel 2:28, se Apg 2:18.]

Agabos profetiska bekräftelse

¹⁰ Under de dagar vi var där kom en profet som hette Agabos ner från Judéen. [*Han hade tidigare kommit till Antiokia från Jerusalem och profeterat om den kommande hungersnöden, se Apg 11:27-30.*] ¹¹ När han hade kommit till oss, tog han Paulus bälte och band sina fötter och händer och sade: "Så säger den helige Ande: Den man som äger detta bälte ska judarna i Jerusalem binda så här och överlämna i hedningars händer." ¹² När vi hörde det, vädjade

både vi och de som bodde på platsen till Paulus att han inte skulle gå upp till Jerusalem.

¹³ Då svarade Paulus: ”Varför gråter ni och får mitt hjärta att brista? Jag är beredd att inte bara låta mig bindas utan också dö i Jerusalem för Herren Jesu namn.”

¹⁴ När han inte lät sig övertalas, lugnade vi oss och sade: ”Ske Herrens vilja.”

[Agabos står i en profettjänst, till skillnad från de troende i Tyros som fungerade i den profetiska gåvan som alla troende kan göra. Agabos talade bara vad Anden ingav, utan att ge en tolkning. De som lyssnade tog för givet att Paulus blev varnad, så de försökte på nytt hindra honom. Paulus däremot tog själv de profetiska tilltalen som en bekräftelse på det som Anden redan talat till honom om. Jämför även med hur Petrus försökte hindra Jesus från att gå till Jerusalem, se Matt 16:23.]

Förberedelser inför sista etappen

¹⁵ Efter dagarna där gjorde vi oss redo och påbörjade resan upp till Jerusalem. ¹⁶ Några av lärjungarna i Caesarea följde också med *[till Jerusalem]*. De tog oss till en man som hette Mnason, där vi fick bo. Han var *[ursprungligen]* från Cypern och en av de första som blivit lärjunge. *[Troligen en av de 3 000 som blev lärjungar för omkring 25 år sedan, se Apg 2:41.]*

[För den sista etappen mot Jerusalem som tog tre dagar att gå, använde man troligen också

packdjur. Ordet "gjorde oss redo" används ofta i grekisk litteratur när man sadlar hästar och lastar bagage. Med sig har man de insamlade medlen till församlingen i Jerusalem. I gruppen finns Paulus, Lukas, Sopater, Aristarchus, Secundus, Gaius, Timoteus, Tychikus och Trofimus, se Apg 20:4. Även några män från Caesarea följer med, se vers 16.]

Jerusalem

¹⁷ När vi kom till Jerusalem tog syskonen (*bröderna och systrarna i tron*) emot oss med glädje.

Samtal med Jakob och de äldste

¹⁸ Nästa dag gick Paulus tillsammans med oss andra till Jakob [*Jesu bror, som ledde församlingen i Jerusalem*]. Alla de äldste [*ledarna i församlingen*] kom också dit.

[Det är anmärkningsvärt att ingen av apostlarna nämns. De fanns med i det förra apostlamötet för sju eller åtta år sedan, se Apg 15:4. Det är troligt att de är ute på missionsuppdrag runt om i världen. De tog uppdraget i Matt 28:19-20 på fullt allvar att nå hela världen under sin livstid. Även om det finns berättelser och sägner som inte är trovärdiga, kan man med ganska stor säkerhet ändå säga att områden som ligger så långt från Jerusalem som England, Spanien, Mauritius, Etiopien, Kina och Finland ser alla ut att ha haft besök av en eller flera av Jesu tolv apostlar!]

Petrus var i Mindre Asien, och vi vet att han uppehöll sig en längre tid i städerna Antiokia och Rom.

Andreas, Petrus bror; reste norrut och evangeliserade Bulgarien, Ukraina, Rumänien och Ryssland och kan ha varit ända upp mot gränsen till Finland.

Jakob, Sebedeus son, hade dödat av Herodes Agrippa I, se Apg 12:1-2. Innan dess sägs det att han evangeliserade i Spanien.

Johannes, Jakobs bror; verkade i Turkiet.

Filippus bodde först i Caesarea vid medelhavskusten. När Paulus senare blev arresterad flyttade Filippus med sin familj till Mindre Asien.

Matteus verkade först i Nordafrika, men rörde sig senare söderut och räknas som Etiopiens apostel.

Jakob, Alfeus son, verkade i Egypten.

Judas Taddeus och Simon seloten evangeliserade Mesopotamien och Persien. Simon verkade dessutom i hela Nordafrika från Egypten hela vägen ut till Atlanten. Därifrån ska han ha rest med båt till England där vi vet att kristendomen redan hade anlämt när södra England blev en del av Romarriket år 43 e. Kr.

Tomas och Bartolomeus reste först till Kazakstan, Kirgizistan och Uzbekistan ända fram till Pakistan och Kina. Efter apostlamötet i Jerusalem for de ut igen via Saudiarabien till Indien.]

¹⁹ Paulus hälsade på dem och berättade i detalj om allt som Gud hade gjort bland hedningarna genom hans arbete. ²⁰ När de hörde det, prisade

de Gud. Sedan sade de till honom:

”Du ser, broder [*Paulus*], att det finns tiotusentals (*många myriader, ett oräkneligt antal*) judar som har kommit till tro [*här i Jerusalem eller hela Judéen*], och alla håller de strängt på lagen.

[Detta möte sker troligen våren 56 eller 57 e.Kr., en tid som kännetecknades av judisk nationalism med många revolter och ett starkt motstånd mot hedningar. Ordagrant ”många myriader”. En myriad betecknar det högsta talvärdet i grekiskan som är 10 000, men används också för att beskriva ett mycket stort antal i generella termer, se 1 Kor 4:15; 14:19. Församlingen har växt, se Apg 2:41; 4:4; 5:14; 6:7. Jerusalems totala befolkning vid den här tiden uppskattas till nåpgå hundra tusen invånare. Tre gånger per år växte befolkningen drastiskt till det dubbla eller tredubbla, då pilgrimer besökte staden under några veckors tid under högtiderna, se Apg 2:9-11; 20:16.]

²¹ Nu har de hört sägas att du lär alla judar därute bland hedningarna att avfalla från Mose och säger att de inte ska omskära sina barn eller leva efter våra seder. ²² Vad ska vi göra nu [*vad är det bästa i denna situation*]? De får säkert höra att du har kommit. ²³ Gör därför som vi säger: Vi har fyra män som har avlagt ett löfte. ²⁴ Ta med dem och rena dig tillsammans med dem och betala för dem så att de får raka huvudet. Då förstår alla att inget av det de har

hört om dig är sant, utan att du själv står fast vid lagen och håller den.

[Fyra messianska judar i församlingen hade snart fullbordat ett nasirlöfte. Namnet nasir, kommer från hebreiska verbet "nazar" som betyder att avskilja. Det är ett frivilligt löfte att frivilligt avhålla sig från vin – detta livets goda, och stå till Herrens tjänst och söka honom på ett speciellt sätt. Både män och kvinnor kunde göra detta för en tid, se 4 Mos 6:1-21. Paulus tillfrågas att vara med i den avslutande ceremonin i templet när de rakade av sitt hår, se 4 Mos 6:18. Han skulle också bekosta de omfattande offren, se 4 Mos 6:14-15. Han var inte själv delaktig i detta nasirlöfte, eftersom den kortaste perioden var trettio dagar, och det gällde bara sju dagar, se vers 27. Dock rakade Paulus sitt hår i Korint, se Apg 18:18. Om det var ett nasirlöfte kan det hända att han fullgör delar av det här.]

²⁵ Men när det gäller hedningar som kommit till tro, har vi skrivit *[under apostlamötet, se Apg 15:20, 29]* och bestämt att de ska hålla sig borta från kött offrat till avgudar, från blod, kött av kvävda djur och sexuell omoral."

Paulus i templet

²⁶ Då tog Paulus med sig männen, och nästa dag renade han sig tillsammans med dem. Sedan gick han in i templet och meddelade när renings-

dagarna skulle vara avslutade och offret bäras fram för var och en av dem.

[En jude som återvände till Jerusalem efter att ha varit på hednisk mark genomgick en reningsperiod på sju dagar; se 4 Mos 19:12. Paulus blev som en jude för att vinna judar; se 1 Kor 9:20.]

27 När de sju dagarna närmade sig sitt slut, fick judarna från Asien *[troligen tillresta judar från Efesos]* se Paulus i templet. De hetsade upp hela folkmassan, grep tag i honom ²⁸ och skrek: "Israeliter, hjälp oss! Här är mannen som lär alla överallt att vara emot vårt folk och vår lag *[Torahn]* och denna plats *[det heliga templet]*. Nu har han till och med tagit in greker i templet och orenat denna heliga plats!" ²⁹ De hade nämligen sett Trofimus från Efesos *[en av representanterna som reste med Paulus, se Apg 20:4]* ute i staden med Paulus och antog att Paulus hade tagit med honom in i templet. *[Innanför barriären som icke-judar inte fick gå innanför.]*

[Den judiska historikern Josefus beskriver hur varningen var skriven på grekiska och latin. En fransk arkeolog fann en sådan sten med hela den grekiska texten 1871. Stenen hade använts som byggmaterial till ett hus norr om templet. Eftersom Jerusalem då tillhörde Ottomanska riket fördes stenen till Istanbul där den än i dag kan ses på Istanbulskas arkeologiska museum. Ett fragment av en annan sten hittades 1936 och kan

ses i Jerusalem på Israel Museum. Fyndet var intressant eftersom analyser visade att varningen var skriven med röd färg. Den fullständiga texten är:

”Ingen främling får beträda innanför templets inhägnad! Den som överträder bär själv ansvaret för sin död, som kommer att bli följden.”

Den lite märkliga formuleringen i slutet visar hur judarna inte själva kunde straffa någon till döden, utan var tvungna att gå via romarna för att verkställa dödsstraffet – vilket exakt är vad som hände med Jesus.]

Upplopp

³⁰ Hela staden kom i rörelse, och folk strömmade till. De grep tag i Paulus och släpade ut honom ur templet, och genast stängdes portarna.

³¹ Medan de försökte döda honom, fick befälhavaren för den romerska bataljonen information om att Jerusalem var i uppror. *[Den romerska befälhavaren hette Claudius Lysias, se Apg 23:26. Han ansvarade över en kohort, som bestod av 600 soldater. Han befann sig i Antoniaborgen som hade flera torn där man hade uppsikt över tempelområdet och märkte att det var oroligheter på gång.]* ³² På en gång tog han med soldater och befäl (centurioner) och sprang ned till folksamlingen. *[Eftersom en centurion ansvarade för 100 soldater, var det minst 200 soldater som kom rusande.]* Så snart de fick se befälhavaren och soldaterna slutade de att misshandla Paulus.

Paulus grips

³³ Befälhavaren steg då fram, grep honom och befälde att han skulle beläggas med dubbla bojor. Sedan frågade han vem han var och vad han hade gjort.

³⁴ Några i folkmassan skrek ett, andra något annat. Då han i kaoset inte kunde få klart besked befälde han att Paulus skulle föras till fästningen. ³⁵ När de nådde trappan var soldaterna tvungna att bära honom, så våldsamt trängde folkmassan på, ³⁶ för de följde efter och skrek: "Bort med honom!"

³⁷ Just när Paulus skulle föras in i fästningen, frågade han befälhavaren [*Claudius Lysias*]: "Får jag säga något till dig?"

Han svarade: "Du kan ju grekiska! ³⁸ Då är du inte egyptiern som gjorde uppror för en tid sedan och fick med sig de 4 000 knivmännen (*dolkmännen, sikarierna*) ut i öknen?"

[Paulus förväxlades med en egyptier som uppviglade knivmän. Denna grupp kallades sikarier eftersom de hade knivar, latin "sicari", gömda under kappan och begick lönnmord på sina politiska motståndare. De var en radikal gren bland seloterna. Den judiske historiken Josefus beskriver samma händelse med fler detaljer. Egyptiern var en falsk profet som ledde en stor grupp ut i öknen. År 54 e.Kr. kom han sedan till Olivberget med sina anhängare. Han ansåg sig vara en messiasfigur och på hans befallning skulle Jerusalems murar falla, sedan skulle de inta Jerusalem. I stället anlände ståthållaren

över Judéen, Felix, och dödade och tillfångatog många av dem, medan resten och även den egyptiske ledaren flydde. Detta är bara ett av många exempel på oroligheter och uppror som skedde vid den här tiden.]

³⁹ Paulus svarade: ”Jag är jude från Tarsus i Kilikien, medborgare i en betydande stad. Jag ber dig: låt mig få tala till folket.”

⁴⁰ Befälhavaren gav sin tillåtelse. Paulus ställde sig då på trappan och gav tecken med handen åt folket. Det blev tyst, och han talade till dem på [*deras eget språk*] hebreiska (*den arameiska dialekten som talades vid den här tiden i Israel*) [*Bibelns författare skiljer inte mellan dessa närbesläktade språk utan kallar båda ”hebreiska”*] och sade:

22

Paulus tal

¹ ”Bröder [*åhörare*] och fäder [*en respektfull titel på de äldste i Sanhedrin*]! Lyssna nu på vad jag har att säga er till mitt försvar (*mina argument*).”

[Paulus öppnar sitt tal på samma sätt som Stefanos gjorde, se Apg 7:2. Paulus är tydlig med sina judiska rötter. Ordet för försvar är grekiska ”apologia”, ordet apologi kommer härifrån. Detta är den andra av tre detaljerade berättelser om Paulus omvändelse i Apostlagärningarna. Den första återberättar Lukas, se Apg 9:1-30, medan denna och den tredje, i Apg 26:4-23, är Paulus

egna berättelser. De är snarlika men med några små skillnader. Här riktar han sig till judar, och betonar den messiastroende juden Ananias roll i omvändelsen. I nästa försvarstal, som är riktat till Agrippa och romare, är det inte lika viktigt och Ananias nämns inte ens.]

² När de hörde att han talade till dem på hebreiska (*den arameiska dialekten, se Apg 21:40*) blev det ännu tystare. Paulus fortsatte:

³ ”Jag är jude, född i Tarsus i Kilikien [*omkring 5-10 e.Kr.*], men uppvuxen i den här staden. Jag blev grundligt (*in i minsta detalj*) undervisad i våra fäders lag vid Gamaliels fötter, och jag var lika ivrig att tjäna Gud som ni alla är i dag.

[Som femåring blev Paulus, som alla andra judiska pojkar och flickor i Tarsus, undervisad i de fem Moseböckerna i stadens synagoga. Vid tio års ålder började han studera Mishna, de judiska tolkningarna av lagen. Han måste varit mycket framstående, eftersom han erbjuds att studera vidare, vilket hörde till ovanligheterna. Vid tretton års ålder skickades han därför av sina föräldrar till Jerusalem för sin formella utbildning under rabbinen Gamaliel, fram till arton års ålder. Paulus bor hos någon släkting i Jerusalem, troligen sin äldre gifta syster, se Apg 23:16. Eventuellt flyttar hela familjen till Jerusalem. Gamaliel omnämns också i Apg 5:34. Han var son eller barnbarn till den kände rabbinen Hillel och var verksam 22-55 e.Kr. Med största sannolikhet fanns Paulus i Jerusalem när Jesus korsfästes.]

Enligt traditionen halshuggs Paulus i Rom av Nero 67 e.Kr.]

⁴ *[Tidigare liv:]*

Jag förföljde 'den Vägen' ända till döds och grep både män och kvinnor och satte dem i fängelse. ⁵ Det kan översteprästen och hela Stora rådet intyga. Av dem fick jag med mig brev till bröderna i Damaskus, och jag reste dit för att gripa även dem som fanns där och föra dem till Jerusalem där de skulle få sitt straff.

⁶ *[Omvändelsen:]*

Men när jag var på väg och närmade mig Damaskus mitt på dagen, strålade plötsligt ett starkt ljus från himlen omkring mig. ⁷ Jag föll till marken och hörde en röst som sade till mig: Saul! Saul! Varför förföljer du mig?

⁸ Jag frågade: Vem är du, Herre?

Han svarade: Jag är Jesus från Nasaret, den som du förföljer. ⁹ De som var med mig såg ljuset men uppfattade inte rösten som talade till mig.

¹⁰ Jag frågade: Vad ska jag göra, Herre?

Herren sade till mig: Res dig och gå in till Damaskus! Där ska du få veta allt som det är bestämt att du ska göra. ¹¹ Men efter strålglansen från ljuset kunde jag inte se, så mina följeslagare tog min hand och ledde mig så att jag kom till Damaskus.

¹² *[Ananias roll:]*

En viss Ananias, en from och lagtrogen man som alla judar i staden talade väl om, ¹³ kom till

mig och ställde sig vid min sida och sade: Saul, min broder, du får tillbaka din syn! I samma ögonblick kunde jag se honom.

¹⁴ Då sade Ananias: Våra fäders Gud har utvalt dig till att lära känna hans vilja och att se den Rättfärdige och höra rösten från hans mun.

¹⁵ Du ska vara hans vittne inför alla människor och vittna om vad du har sett och hört. ¹⁶ Och nu, vad väntar du på? Res dig och låt dig döpas och tvättas ren från dina synder och åkalla (*fråga efter, ropa och vädja till*) hans namn [*i bön*].

¹⁷ [*Synen i templet:*]

När jag sedan hade återvänt till Jerusalem och bad i templet [*under något av de dagliga bönepassen klockan nio, tolv eller tre*], kom jag i hänryckning. ¹⁸ Jag såg honom, och han sade till mig: Skynda dig och lämna Jerusalem fort, för här kommer de inte att ta emot ditt vittnesbörd om mig.

¹⁹ Jag sade: Herre, de vet ju att jag i den ena synagogan efter den andra lät fångsla och piska dem som trodde på dig. ²⁰ Och när ditt vittne Stefanos blod blev utgjutet, stod jag själv där och samtyckte och vaktade mantlarna åt dem som mördade honom. [*Apg 7:58*] ²¹ Då sade han till mig: Gå, för jag ska sända dig långt bort till hedningarna.”

²² Ända tills nu hade de [*folkskaran*] lyssnat på Paulus [*då han gett sitt vittnesbörd på den arameiska dialekten*], men nu ropade de högt:

”Bort från jorden med den människan! Han borde inte få leva!” ²³ De skrek, slet av sig mantlarna och kastade upp damm i luften.

[Det är inte helt klart varför de slet av sig sina mantlar, kanske för att vara redo att stena honom, se Apg 7:58? Att kasta damm på huvudet var ett tecken på sorg. Att skaka av sig det av fötterna var ett tecken på att man tog bort det som var oheligt, se Apg 13:1. Att de kastar damm kan bero på att de här på tempelområdet inte hade något annat att kasta på honom, se Joh 8:5-8.]

Paulus på väg att bli torterad

²⁴ *[Lysias förstod inte hebreiska/aramaiska så han beslutade sig för den vanliga romerska metoden för att få höra sanningen – förhör under tortyr. I piskan var ben och metallbitar fastbundna som rev upp huden ända in till benen, och det var inte ovanligt att offret dog under detta straff. Detta var ett mycket värre straff än piskningen Paulus och Silas fick i Filippi, se Apg 16:22.]*

Befälhavaren *[Lysias]* beordrade då att Paulus skulle föras in i fästningen och förhöras under piskrapp, så att man fick veta varför de skrek så mot honom.

²⁵ När de hade sträckt ut honom för piskan, sade Paulus till officeren som stod där: ”Får ni piska en romersk medborgare som inte ens är dömd för något?”

²⁶ Så snart officeren hörde det, gick han till befälhavaren *[Lysias]* och berättade det och

sade: ”Vad är det du tänker göra? Den här mannen är romersk medborgare!”

²⁷ Då gick befälhavaren dit och frågade honom: ”Säg mig, är du verkligen romersk medborgare?”

Paulus svarade: ”Ja.”

²⁸ Befälhavaren sade: ”Jag fick betala en stor summa pengar för det medborgarskapet.”

Paulus svarade: ”Men jag är född med det.”

²⁹ De som skulle förhöra honom drog sig genast undan. Även befälhavaren blev förskräckt när han förstod att det var en romersk medborgare som han hade belagt med bojor.

Paulus inför Sanhedrin

³⁰ Nästa dag ville han [*befälhavaren Lysias*] få klart besked om vad judarna anklagade Paulus för. Han lät därför ta av honom bojorna och befallde att överstepräster och hela Stora rådet [*Sanhedrin*] skulle samlas. Sedan förde han ner Paulus och ställde honom inför dem.

23

¹ [*Stora rådet sammanträdde i ett rum på den inre tempelgården. Enligt Talmud låg det på den norra sidan av tempelbyggnaden och kallades ”stenhallen” eller ordagrant ”kammaren av huggen sten”. Deltagarna satt i en halvcirkel och den åtalade stod i mitten framför dem.*]

Paulus fäste ögonen på Stora rådet [*på de 71 samlade medlemmarna*] och sade: ”Bröder, jag har levt inför Gud (*som en Guds medborgare*)

med rent samvete (*gott uppsåt*) intill denna dag.” *[Paulus har varit trogen sin övertygelse, se Fil 3:6; Heb 10:22; 1 Tim 1:12-15.]* ² Då befallde översteprästen Ananias dem som stod bredvid Paulus att slå honom på munnen *[för att tysta honom och markera den hädelse han nyss uttalat].*

[Då som nu är en anklagad person oskyldig ända tills han förklarats skyldig. Att då straffa Paulus innan han var dömd var emot lagen, se 4 Mos 19:15. Jesus blev också slagen på munnen, se Joh 18:22-23.]

Ananias var överstepräst från 48 e.Kr. till omkring 58 e.Kr. Ananias var känd för att ta mutor och förskingra offrade medel. År 52 blev han sänd till Rom av Syriens ståthållare Quadratus för att utfrågas inför kejsaren Claudius gällande våldsamheter han beordrat. Hans pro-romerska politik gjorde honom illa omtyckt av hans landsmän. Han blev brutalt mördad under en judisk revolt 66 e.Kr.]

³ *[Paulus använder samma ord ”slå” när han svarar. Han förbannar inte Ananias, men han uttalar en dom över honom.]* Då sade Paulus till honom: ”Gud ska slå dig, din vitkalkade vägg *[hycklare]!* Du sitter här för att döma mig efter lagen, men du bryter mot lagen när du befäller att de ska slå mig.” *[Jesus använde liknande uttryck om vitkalkade gravar för att beskriva fariséernas hyckleri och religiösa skådespel, se Matt 23:27. Se även Hes 13:10-16.]*

⁴ De som stod bredvid [*som blivit uppmanade att slå honom*] frågade: ”Förolämpar du Guds överstepräst?”

⁵ Paulus svarade: ”Jag visste inte, bröder, att han var överstepräst. Det står ju skrivet [*i 2 Mos 22:28*]: En ledare för ditt folk ska du inte förbanna.”

[Det är möjligt att Paulus talar ironiskt att han inte visste att en överstepräst kunde agera så mot lagen. Det var inte ovanligt att använda ironi, se 1 Kor 4:8-13; 1 Kung 18:27. Det kan också vara så att han inte vet vem som är överstepräst, då Paulus har varit borta från Jerusalem under tio års tid. Under religiösa ceremonier bar översteprästen speciella kläder, men här i detta extrainkallade möte som den romerska befälhavaren sammankallat var det troligen inget som särskilde översteprästen. Det kan också varit så att någon annan ledde själva mötet. Ett annat förslag är att Paulus såg dåligt, men eftersom han nyligen tittat noga på dem är det inte troligt, se vers 1. Att Ananias är den som befäller de närmast Paulus att slå honom, talar för att Paulus måste förstått att han var någon form av ledare. Även Lukas som skriver ner denna berättelse identifierar Ananias som överstepräst.]

⁶ Paulus visste att en del av dem var saddukéer och de andra fariséer, så sade han med hög röst i Rådet: ”Bröder! Jag är farisé och son till fariséer. Jag står inför rätta här på grund av

hoppet om de dödas uppståndelse (*anledningen till rättegången är att jag tror på uppståndelsen och ett evigt liv*).”

⁷ När han sade detta utbröt en hetsig diskussion mellan fariséerna och saddukéerna, och de församlade delades i två läger. ⁸ Saddukéerna [*som var i majoritet i Sanhedrin*] säger nämligen att det inte finns någon uppståndelse eller några änglar eller andar, medan fariséerna erkänner [*sin tro på*] allt detta. ⁹ Ett stort uppror (*tumult*) startade, och några av de som tillhörde fariséernas parti stod upp och argumenterade för sin sak [*de dödas uppståndelse*]. De sade: ”Vi ser inget ont (*fel*) hos denne man. Men om en ande har talat med honom eller en ängel ...” [*Meningen avslutats inte och är en s.k. aposiopesis. Antagligen blir det sådant tumult att fariséerna avbryts mitt i sitt anförande.*]

¹⁰ Diskussionen (*striden*) blev allt häftigare, befälhavaren var rädd att de skulle slita Paulus i stycken, så han befallde vaktstyrkan att gå ner och rycka bort honom från dem och föra honom till fästningen [*Antoniaborgen*].

[*Enligt romersk lag fanns det tre olika häktningsförfaranden:*

- *Custodia publica* – allmänt häkte i fängelsehålor. Paulus och Silas var i sådant förvar i Filippi, se Apg 16:24.
- *Custodia libera* – fri under uppsikt. Högre uppsatta kunde få denna typ av häktesorder.
- *Custodia militaris* – häktad under militär uppsikt. En soldat avdelades för att vakta

fången med sitt liv. Hans vänstra hand var kedjad till fångens högra hand. Fången hölls ofta i soldaternas kasern, men kunde ibland få bo i ett eget hus men under uppsikt av sin vakt, vilket var fallet för Paulus under hans första fångenskap i Rom. Under de två åren i Caesarea verkar Paulus också haft handbojor, se Apg 26:29.

Här i Antoniaborgen hölls Paulus i Custodia militaris.]

Jesus uppmuntrar Paulus

¹¹ Under natten kom Herren [*Jesus själv*] och stod bredvid Paulus och sade: ”Var vid gott mod (*var inte rädd*) Paulus, du har troget vittnat om mig i Jerusalem, och på samma sätt ska du också göra i Rom.”

[Jesus besöker Paulus som sitter fängslad i Antoniaborgen. Kallelsen som blev tydlig i Efesos, se Apg 19:21, och som bekräftats av Anden flera gånger, se Apg 21:4; 21:11-14, bekräftas nu på nytt av Jesus själv.]

Planer på att döda Paulus

¹² När det blev dag gjorde judarna upp en hemlig plan och svor en ed på att varken äta eller dricka [*någoting*] förrän de hade dödat Paulus.

¹³ Det var mer än fyrtio man som var med i den sammansvärjningen.

¹⁴ De gick till översteprästerna och de äldste och sade: ”Vi har svurit en strikt ed (*som involverar en gudomlig förbannelse*) att inte smaka något förrän vi har dödat Paulus. ¹⁵ Nu kan ni

tillsammans med Rådet meddela befälhavaren att han ska skicka ner Paulus till er. Låt honom tro att ni vill undersöka hans sak närmare. Vi står redo att döda honom innan han kommer fram.”

[Kanske var det samma judar från Efesos som startade upploppet några dagar tidigare, se Apg 21:27, som gått samman för att döda Paulus. Ordet för ”ed” som används här är inte det vanliga ordet utan är ett starkare uttryck som ordagrant betyder ”att förbanna”. Denna typ av ed kunde lyda: ”Låt Gud straffa och förbanna oss om vi inte uppfyller detta löfte.”]

Planen avslöjas

¹⁶ Men Paulus systerson fick höra talas om bakhållet, och han kom till fästningen och gick in och berättade det för Paulus. ¹⁷ Då kallade Paulus till sig en av officerarna (*centurionerna*) och sade: ”Ta den här unge mannen till befälhavaren. Han har något att berätta för honom.”

¹⁸ Officeren tog med honom till befälhavaren och sade: ”Fången Paulus kallade på mig och bad mig ta den här unge mannen till dig. Han har visst något att berätta för dig.”

¹⁹ Befälhavaren tog hans hand [*vilket antyder att Paulus systerson var i yngre tonåren*], gick avsides med honom och frågade: ”Vad är det du vill rapportera till mig?”

²⁰ Han svarade: ”Judarna har kommit överens om att be dig skicka ner Paulus till Rådet i morgon och låta dig tro att de ska utreda hans

sak närmare. ²¹ Men låt dem inte övertala dig, för mer än fyrtio av dem ligger i bakhåll för honom. De har svurit en ed att varken äta eller dricka förrän de dödat honom, och nu står de och väntar på att du ska säga ja till deras begäran.”

²² Befälhavaren skickade i väg den unge mannen med uppmaningen: ”Tala inte om för någon att du har avslöjat det här för mig.”

Förberedelser för att undsätta Paulus

²³ Därefter kallade han till sig två av sina officerare och befalld dem: ”Ha tvåhundra soldater redo att gå till Caesarea i kväll vid niotiden (*tredje timmen efter mörkrets inbrott*), dessutom sjuttio ryttare och tvåhundra spjutbärare. ²⁴ Skaffa riddjur också, och låt Paulus sitta upp så att han kommer oskadd till ståthållaren Felix.”

[Markus Antonius Felix var ståthållare i Judéen 52-60 e.Kr. Hans residens var i provinsens administrativa huvudstad, Caesarea vid Medelhavet. Som ståthållare i Judéen styrde han med järnhand. Han blev återkallad av Nero till Rom sedan han anlitat rånare för att döda översteprästen Jonathan. Han var gift tre gånger. Den romerske historikern Tacitus skriver att Felix hängav sig åt grymhet och lust som en kung, men hade en slavs sinne, se Tacitus Historiae 5.9.]

²⁵ Han skrev även ett brev med följande innehåll:

²⁶ [Avsändare:] Claudius Lysias.

[Mottagare:] Den högt ärade ståthållaren Felix.

Hälsningar!

²⁷ Den här mannen hade gripits av judarna, och de skulle just ta livet av honom när jag kom med min trupp och befriade honom. Jag hade fått reda på att han var romersk medborgare.

²⁸ Eftersom jag ville veta vad de anklagade honom för, förde jag ner honom till deras Stora råd. ²⁹ Då fann jag att anklagelserna gällde tvistefrågor i deras lag och att han inte var

anklagad för något som ger dödsstraff eller fängelse. ³⁰ När jag sedan blev underrättad om en sammansvärjning mot mannen, sände jag honom genast till dig. Jag har också uppmanat hans anklagare att föra sin talan mot honom inför dig.

Paulus förs till Caesarea

³¹ Soldaterna tog då med sig Paulus enligt ordern de fått och förde honom under natten till Antipatris. [Halvvägs till Caesarea, sex mil från Jerusalem.] ³² Nästa dag lät de ryttarna fortsätta

med honom och återvände själva till fästningen [Antoniaborgen i Jerusalem]. ³³ Ryttarna [fortsatte de sista fyra milen och] kom till Caesarea, lämnade fram brevet till ståthållaren och överlämnade Paulus till honom.

³⁴ Felix läste det och frågade från vilken provins han var. När han fick veta att han var från Kilikien, ³⁵ sade han: ”Jag ska höra dig när dina anklagare också har kommit.” Sedan befallde han att Paulus skulle stå under bevakning i Herodes palats.

24

Anklagelsen mot Paulus

¹ Fem dagar senare kom översteprästen Ananias ner tillsammans med några äldste och en advokat som hette Tertullus. *[Han var kunnig i det romerska rättsväsendet och hade anlitats av Stora rådet för att föra deras talan.]* De framförde sina anklagelser mot Paulus inför ståthållaren *[Felix]*. ² När Paulus hade kallats in började Tertullus sina anklagelser mot Paulus. Han sade:

³ ”Högt ärade Felix! Tack vare dig och ditt ledarskap har vi fått uppleva en långvarig fred. Dina politiska reformer har gjort så att detta folk som jag representerar överallt och på alla sätt fått det mycket bättre. Detta erkänner vi med stor tacksamhet.

[Talet följer den dåtida vanliga retoriska modellen. Det inleds med smickrande ord, greppet kallas ”captatio benevolentiae” på latin. På båda punkterna tånjde han på sanningen; det hade aldrig varit så oroligt som under Felix styre och han hade inte gjort livet bättre för judarna. Felix var ståthållare i Judéen 52-60 e.Kr.]

⁴ För att inte besvära dig alltför länge, ber jag att du i din godhet lyssnar till vad vi i korthet har att säga.

⁵ Vi har nämligen funnit att den här mannen är en riktig plåga (*pestböld, smitthärd*).

Han sprider oro (*skapar upplopp*) bland judar över hela världen.

Han är en ledare för nasaréernas sekt.

⁶ Han har till och med försökt vanhelga templet.

Därför grep vi honom.

[Tertullus tar upp tre punkter där de två första, att uppvigla och att vara ledare för en icke-godkänd sekt, var straffbara åtalpunkter enligt romersk lag.]

⁷ * ⁸ När du förhör honom kan du själv få klarhet i allt det vi anklagar honom för.”

⁹ Judarna instämde och påstod att det var på det sättet.

Paulus försvarstal

¹⁰ Ståthållaren [*sade ingenting själv, utan*] gav nu tecken åt Paulus att tala, och han svarade:

* **24:7** De tidigaste manuskripten har inte med slutet på vers 6, vers 7 och inledningen på vers 8: ”... och ville döma honom efter vår lag. 7 Men befälhavaren Lysias kom med stor makt och tog honom ur våra händer 8 och befallde hans anklagare att bege sig till dig.”

”Eftersom jag vet att du i många år har varit domare för detta folk, försvarar jag min sak med tillförsikt.

[På samma sätt som Tertullus öppnar Paulus sitt tal med en ”captatio benevolentiae”, dock är den mer sanningsenlig utan överdrifter.]

¹¹ *[Försvar till punkt 1 – upprorsmakare:]*

Du kan själv få bekräftat att det inte är mer än tolv dagar sedan jag kom upp till Jerusalem för att tillbe. ¹² Varken i templet eller i synagogorna eller ute i staden har de sett mig diskutera med någon eller sprida oro bland folket, ¹³ och de kan inte heller bevisa inför dig vad de nu anklagar mig för.

[Tolv dagar är för kort tid för att arrangera ett uppror. Hans skäl till att besöka Jerusalem var att tillbe, inte skapa oroligheter.]

¹⁴ *[Försvar till punkt 2 – ledare för en sekt:]*

Men detta bekänner jag för dig: att jag enligt Vägen, som de kallar en sekt, tjänar mina faders Gud på så sätt att jag tror på allt som står skrivet i lagen och hos profeterna. ¹⁵ Jag har samma hopp till Gud som de, att både rättfärdiga och orättfärdiga ska uppstå en gång. *[Dan 12:2; Joh 5:28-29; Upp 20:12-15]* ¹⁶ Därför strävar också jag själv efter att alltid ha ett gott samvete inför Gud och människor.

[Paulus förnekar inte att han är en ledare, men

betonar att han tjänar judarnas Gud.]

17 [Försvar till punkt 3 – vanhelga templet:]

Efter flera år kom jag tillbaka för att överlämna gåvor åt mitt folk [*de insamlade medlen, se Rom 15:25-27*] och frambära offer [*på fyra mäns vägnar, se Apg 21:23-26*]. ¹⁸ Då fann de mig i templet när jag hade renat mig, och där var ingen folkmassa och inget tumult. ¹⁹ Men där fanns några judar från Asien, och egentligen borde de stå här inför dig och anklaga mig, om de hade något att anföra emot mig.

²⁰ Annars får dessa män själva tala om vilket brott de fann mig skyldig till när jag stod inför Stora rådet, ²¹ om det inte var denna enda sak som jag ropade när jag stod bland dem: Det är för de dödas uppståndelse som jag i dag står här anklagad inför er.”

²² Felix, som mycket väl kände till Vägen, sköt nu upp rättegången och sade: ”När befälhavaren Lysias kommer hit ner ska jag avgöra målet.”

[Felix var i ett politiskt dilemma. Han visste tillräckligt mycket om den kristna tron för att veta att Paulus var oskyldig. Samtidigt ville han hålla sig väl med judarna, så han skjuter upp rättegången för att vinna tid. Vi vet inte om befälhavaren Claudius Lysias någonsin kallades till några fortsatta förhör.]

²³ Han befallde officeren att hålla Paulus i förvar men samtidigt ge honom viss lättnad och inte hindra någon av hans vänner från att hjälpa (*betjäna, assistera*) honom. [*Några av dessa måste varit Lukas, Aristarchus, Trofimus som reste med honom. I Caesarea bodde också evangelisten Filippus och Cornelius.*]

²⁴ Några dagar senare [*efter rättegången*] kom Felix tillsammans med sin hustru Drusilla, som var judinna. Han lät hämta Paulus och hörde honom tala om tron på den Smorde (*Messias, Kristus*) Jesus. ²⁵ Men när Paulus talade om rättfärdighet och självbehärskning och den kommande domen, blev Felix förskräckt och sade: "Gå din väg för den här gången. När jag får tid ska jag kalla på dig." ²⁶ Samtidigt hoppades han att Paulus skulle erbjuda honom pengar. Därför lät han ofta hämta honom och samtalande med honom.

[Drusilla var den yngsta dottern till Herodes Agrippa I, se Apg 12:1-2. Hon var född 38 e.Kr. Hennes far dog när hon var sex år. Som fjortonåring gifte hennes bror Agrippa II bort henne till Azizus som var kung över Emesa, en liten stat i Syrien vid nuvarande staden Homs. Felix blev betagen av hennes skönhet och fick henne att lämna Azizus. Drusilla var sexton år när hon gifte sig med Felix som lämnar sin första fru för henne. Drusilla är i tjugoårsåldern, och Felix omkring femtio, när Paulus samtalar med dem om den kristna tron. Hon dör 79 e.Kr. vid vulkanutbrottet i Pompeji i Italien.]

Paulus hade haft med sig en större summa pengar till församlingen, och Felix trodde kanske att Paulus skulle kunna frestas att använda en del av dem för att muta sig fri, se Apg 24:17. Detta är sista gången Felix omnämns; vi vet inte om han "fick tid" att samtala och ta beslut som rör livets stora frågor någon gång senare i sitt liv.]

Två år senare efterträds Felix av Festus

²⁷ När två år hade gått, efterträddes Felix av Porcius Festus. Eftersom Felix ville hålla sig väl med judarna, lät han Paulus bli kvar i fängelset.

[Judarna hatade Felix; de skrev ett brev till Rom där de beskrev hans brutalitet mot dem. Klagomålen gjorde att Kejsar Nero avsatte Felix och utsåg Festus till ståthållare över Judéen hösten 60 e.Kr. Han hade posten i två år.]

25

Festus besöker Jerusalem

¹ När Festus hade anlänt till provinsen [från Rom] reste han efter tre dagar från Caesarea upp till Jerusalem.

[Caesarea var den politiska huvudstaden i den romerska provinsen Syrien, där Judéen ingick. Det var naturligt att Festus ville besöka Jerusalem, som var det religiösa och kulturella centrumet för det folk som han skulle styra över. Så hösten 60 e.Kr., tre dagar efter att han anlänt till Caesarea, beger han sig till Jerusalem.]

² [*Det judiska ledarskapet hade inte glömt bort Paulus.*] Där [*i Jerusalem*] framförde överstepräster och judarnas ledare sina anklagelser mot Paulus. De vände sig till Festus ³ och bad att han skulle visa dem godheten att låta Paulus föras till Jerusalem. De planerade nämligen ett bakhåll för att döda honom på vägen.

⁴ Men Festus svarade att Paulus hölls fången i Caesarea och att han själv snart [*om drygt en vecka*] skulle resa tillbaka dit. [*Festus erbjuder dem att ta upp fallet på nytt i Caesarea.*] ⁵ Han sade: ”De som är ledare bland er kan följa med, och har mannen gjort något orätt kan de lägga fram sina anklagelser mot honom.”

⁶ Festus stannade hos dem i högst åtta eller tio dagar och reste sedan ner till Caesarea. Dagen därpå tog han plats på domarsätet och befallde att Paulus skulle föras in.

Paulus förhörs på nytt

⁷ När Paulus kom in blev han omringad av judarna som hade rest ner från Jerusalem, och de framförde många svåra beskyllningar som de inte kunde bevisa.

⁸ Paulus försvarade sig och sade: ”Varken mot judarnas lag eller mot templet eller mot kejsaren har jag begått något brott.”

⁹ Men Festus, som ville hålla sig väl med judarna, frågade Paulus: ”Vill du komma upp till Jerusalem och dömas där [*inför det judiska rådet Sanhedrin*] i min närvaro i denna sak?”

¹⁰ Paulus svarade: ”Jag står inför kejsarens domstol, och här ska jag dömas. Judarna har jag inte gjort något ont, det vet du mycket väl.

¹¹ Om jag är skyldig och har gjort något som förtjänar döden, så är jag beredd att dö. Men om det inte ligger något i deras anklagelser kan ingen utlämna mig åt dem. *[Nej, jag vill inte gå till Jerusalem.]* Jag vädjar till kejsaren!”

¹² Festus överlade med sitt råd och svarade sedan: ”Till kejsaren har du vädjat, till kejsaren ska du fara.”

Agrippa II kommer till Caesarea

¹³ Några dagar senare kom kung Agrippa och *[hans ett år yngre syster]* Berenike till Caesarea för att besöka Festus *[och välkomna honom som ståthållare].*

[Herodes Agrippa II var son till Herodes Agrippa I, se Apg 12:1-2. Agrippa II var den sista av fem Herodes som omnämns i Bibeln. Han var född 27 e.Kr. och regerade över Galileen 53-66 e.Kr. Han kommer nu på besök tillsammans med sin jämnåriga syster. Båda är i trettioårsåldern. Deras relation var lite av en skandal. Enligt Josefus ryktades det att de levde i ett incestuöst förhållande. De två var även syskon till Drusilla, som var gift med den tidigare ståthållaren Felix, se Apg 24:24. Hon var dock inte kvar i Caesarea vid deras besök, eftersom hon följt med Felix tillbaka till Italien när han blev avsatt.]

¹⁴ Agrippa och Berenike stannade där i flera dagar, och Festus lade fram Paulus fall inför kungen. ”Här är en man”, sade han, ”som Felix har lämnat kvar som fånge. ¹⁵ När jag var i Jerusalem framförde judarnas överstepräster och äldste klagomål mot honom och krävde att få honom dömd. ¹⁶ Men jag svarade dem att romarna inte brukar utlämna någon innan den anklagade har mött sina anklagare ansikte mot ansikte och fått möjlighet att försvara sig mot beskyllningen. ¹⁷ När de sedan kom hit, sköt jag inte upp saken utan satte mig redan nästa dag på domarsätet och befallde att mannen skulle föras fram.

¹⁸ Men när hans anklagare steg fram, beskyllde de honom inte för sådana brott som jag hade väntat mig. ¹⁹ Vad de hade mot honom gällde några tvistefrågor om deras egen religion och en viss Jesus som var död men som Paulus påstod (*vidhöll upprepade gånger*) lever. [*De initiala anklagelserna att Paulus hade orenat templet nämns inte, i stället är det kärnfrågan om Jesu uppståndelse som upprör de judiska ledarna, se Apg 23:6; 24:21.*] ²⁰ Jag visste inte hur jag skulle handla i detta fall, så jag frågade om han ville komma till Jerusalem och stå inför rätta där. ²¹ Men Paulus yrkade på att bli kvar för att få sin sak avgjord av kejsaren [*som då var Nero*]. Därför befallde jag att han ska hållas kvar tills jag kan skicka honom till kejsaren.”

Paulus inför kung Agrippa II

²² Agrippa sade till Festus: ”Jag skulle också vilja höra den mannen.”

Festus svarade: ”I morgon får du höra honom.”

²³ Nästa dag kom Agrippa och Berenike med pompa och ståt [*grekiska "phantasia", som ofta beskriver en högtidlig parad*] och trädde in i audienssalen tillsammans med befälhavarna [*antagligen fem stycken eftersom det fanns fem kohorter stationerade i Caesarea*] och stadens förnämsta män. På Festus befallning fördes Paulus in.

²⁴ Festus sade: ”Kung Agrippa, och alla ni andra församlade herrar, framför er ser ni den man som är orsak till att hela det judiska folket vänt sig till mig, både i Jerusalem och här, och högljutt krävt att han inte ska få leva längre.

²⁵ Men jag har förstått att han inte har gjort något som förtjänar döden, och då han själv har vädjat till kejsaren har jag beslutat att skicka honom dit. ²⁶ Men jag har inget specifikt att skriva om honom till min herre. [*Nu behöver jag er hjälp.*] Därför har jag ställt honom inför er och framför allt inför dig, kung Agrippa, så att jag efter den här utfrågningen har något att skriva. ²⁷ Jag ser ju ingen mening med att skicka en fånge utan att ange vad han är anklagad för.”

26

Paulus försvarstal

¹ [*Paulus tal inför Agrippa II här hos Festus är kulmen och klimax på Paulus försvar i kapitel 21-26. Här summeras de föregående fem kapitlen.*]

Agrippa sade då till Paulus: ”Du har tillåtelse att tala för din sak.” Då räckte Paulus ut handen och började tala till sitt försvar:

² ”Kung Agrippa, jag är glad (*lycklig, tacksam*) att det är inför dig jag får försvara mig i dag mot allt som judarna anklagar mig för, ³ särskilt eftersom du är så väl insatt i judarnas alla seder och tvistefrågor. Därför ber jag dig att lyssna på mig med tålamod.

[På samma sätt som vid förhöret med Tertullus i Apg 24:10 öppnar Paulus sitt tal med en ”captatio benevolentiae”, några smickrande ord, dock är den sanningsenlig utan överdrifter.]

⁴ Hur mitt liv har varit från det att jag var ung, från första början bland mitt folk och i Jerusalem, det vet alla judar. ⁵ De känner mig sedan lång tid tillbaka, och om de vill kan de vittna om att jag levt som farisé, enligt den strängaste riktningen i vår religion. ⁶ Nu står jag här inför rätta för mitt hopp. *[Det är enda anledningen!]* Det är ett hopp till det löfte som Gud gav våra fäder (*förfäder*), ⁷ ett hopp som våra tolv stammar hoppas få se uppfyllt medan de ivrigt tjänar Gud natt och dag. *[Uppståndelsen, se vers 8]* För det hoppet, kung Agrippa, står jag anklagad av judarna. ⁸ Varför anses det otroligt bland er att Gud uppväcker döda?

⁹ Själv såg jag det som min plikt att göra allt för att bekämpa Jesu nasaréens namn, ¹⁰ och

det gjorde jag också i Jerusalem. Många av de heliga satte jag i fängelse med fullmakt från översteprästerna, och när man ville avrätta dem röstade jag för det. ¹¹ Överallt i synagogorna straffade jag dem gång på gång och tvingade dem att häda. I mitt vilda raseri förföljde jag dem ända till utländska städer.

¹² När jag så var på väg till Damaskus med fullmakt och uppdrag från översteprästerna, ¹³ fick jag under resan, kung Agrippa, mitt på dagen se ett ljus från himlen. Det var starkare än solen och strålade omkring mig och mina följeslagare. ¹⁴ Vi föll alla till marken, och jag hörde en röst som sade till mig på det hebreiska språket (*arameiska dialekten*):

Saul! Saul! Varför förföljer du mig? Det blir hårt för dig att sparka mot udden.

[Den grekiska frasen "te Hebraidi dialekto", kan översättas det "hebreiska språket" eller den "hebreiska dialekten", syftar troligen på den arameiska dialekten som var det vanliga språket vid den här tiden. I Joh 19:13 där samma fras används finns ett arameiskt ord med, se även Apg 21:40; 22:2.

Här talar Paulus grekiska med Festus som nyss kommit från Rom. Anledningen att Paulus nämner vilket språk Jesus talade, är att det var Paulus modersmål och förstärker hur personligt Jesus möter människor. Detta är enda gången

det uttryckligen nämns ett språk som Jesus talar, dock förstår vi att han måste ha talat de vanligt förekommande språken. Grekiskan var det romerska språket som Jesus kommunicerade med romare som centurionen och Pontus Pilatus. Hebreiska var det judiska religiösa språket, och redan som tolvåring diskuterade han Skrifterna i templet. Arameiska var vardagsspråket bland judarna på Jesu tid.]

¹⁵ Jag sade: Vem är du, Herre? Och Herren svarade: Jag är Jesus, den som du förföljer.

¹⁶ Men res dig och stå på dina ben! Jag har visat mig för dig för att utse dig till tjänare och vittne, både till det du har sett och till det jag ska visa dig. ¹⁷ Och jag ska rädda dig från ditt eget folk och från hedningarna. Jag sänder dig till dem ¹⁸ för att öppna deras ögon, för att vända dem från mörker till ljus och från Satans makt till Gud, så att de får syndernas förlåtelse och en plats bland dem som helgats genom tron på mig.

¹⁹ Därför, kung Agrippa, har jag inte varit olydig mot den himmelska synen. ²⁰ Jag har predikat, först i Damaskus och sedan i Jerusalem och hela Judéen och även ute bland hedningarna, att de ska omvända sig (*förändra sitt tänkesätt*) och vända sig till Gud och göra gärningar [*leva ett värdigt liv*] som hör till omvändelsen. [*Resultatet av en genuin omvändelse är ett liv som karaktäriseras av goda gärningar. De kan dock aldrig vara grunden för frälsningen, samtidigt*

som de är ett ofrånkomligt resultat från ett nytt liv i Jesus.] ²¹ Det var därför som judarna grep mig i templet och försökte döda mig. ²² Men med Guds hjälp står jag än i dag som vittne inför både små och stora. Och jag säger inget annat än vad profeterna och Mose har sagt skulle ske: ²³ att den Smorde (*Messias*) skulle lida, och att han som den förste som uppstått från de döda skulle förkunna ljuset både för vårt folk och för hedningarna.”

²⁴ När han sade detta i sitt försvarstal ropade Festus: ”Du är galen, Paulus! Din stora lärdom driver dig till vanvett.”

²⁵ Men Paulus svarade: ”Jag är inte galen, högt ärade Festus. Det jag säger är sant och förnuftigt. ²⁶ Kungen [*Agrippa II*] känner ju till allt detta, och därför talar jag också öppet och rakt till honom. Jag tror inte att något av detta är obekant för honom. Det är ju inte i någon avkrok det har hänt. ²⁷ Tror du på profeterna, kung Agrippa? Jag vet att du tror.”

²⁸ Agrippa svarade Paulus: ”På kort tid försöker du övertala mig att bli en kristen!” [*Ordet ”oligos” kan översättas både kortvarig i tid, eller liten. I så fall blir betydelsen: ”Med så lite försöker du övertala mig.”*]

²⁹ Paulus svarade: ”Jag ber till Gud, att oavsett om det tar kort eller lång tid, önskar jag att inte bara du utan alla som hör mig i dag blir som jag, bortsett från de här bojorna.”

³⁰ Kungen [*Agrippa II*] reste sig nu tillsammans med ståthållaren [*Festus*] och Berenike och de andra som satt där, ³¹ och när de hade kommit ut sade de till varandra: ”Den mannen gör inte något som förtjänar död eller fängelse.”

³² Agrippa sade till Festus: ”Den mannen hade kunnat friges, om han inte hade vädjat till kejsaren.”

27

Paulus resa till Rom

¹ [*Paulus påbörjar nu sin resa mot Rom. Under två års tid har han varit fängslad i Caesarea, se Apg 24:27. Resan till Rom seglas normalt på två månader, men på grund av ett skeppsbrott tar den omkring sex månader. Väl framme i Rom förblir han fängslad i ytterligare minst två år. Totalt är Paulus alltså fängslad i nästan fem år.*

*Detta kapitel i Apostlagärningarna vittnar om Lukas grekiska bakgrund. För en judisk författare spelade havet ingen stor roll. Israeliterna var ett landburet folk. I skarp kontrast till detta är grekisk och romersk kultur. Den antika litteraturen skriven kring Medelhavet har många storslagna berättelser som utspelar sig på haven, där Homeros verk *Odysséen* är en av de mest berömda.]*

När det blev bestämt att vi skulle avsegla till Italien, överlämnade man Paulus och några andra fångar till en officer som hette Julius. Han tillhörde den kejsarliga bataljonen (*kohort, som*

bestod av 600 soldater). ² *[Jag, Lukas, fick också tillåtelse att följa med.] Vi gick ombord på ett skepp från Adramyttium som [var på väg hemåt och] skulle gå till hamnarna längs Asiens kust. [Adramyttium låg nära staden Troas i Mindre Asien.] Vi lade ut [från Caesarea]. Aristarchus, en makedonier från Tessalonike, följde också med oss. [Han hade rest tillsammans med Paulus tidigare, se Apg 19:29; 20:4. Han nämns också av Paulus, se Kol 4:10; Filemon 24.]*

³ *Dagen därpå lade vi till i Sidon. [Officeren] Julius, som behandlade Paulus väl, lät honom gå till sina vänner [i församlingen] så de kunde ta hand om honom. [För första gången på två år får Paulus lite mer frihet. Han besöker församlingen som visar honom både andlig och praktisk omsorg. Man hjälpte förmodligen till med förnödenheter inför den långa förestående resan.]*

⁴ *När vi hade lagt ut därifrån seglade vi i lä av Cypern, eftersom vi hade motvind.* ⁵ *Vi seglade över öppna havet längs kusten av Kilikien och Pamfylien och lade till vid Myra i Lykien. [Vissa manuskript har tillägget att resan tog femton dagar.]*

Byte till ett större skepp

⁶ *[Antika källor anger att Alexandria försåg Rom med 1700 skeppslaster spannmål per år. Ett typiskt sådant fartyg från den tiden var omkring 40 meter långt och 11 meter brett, men kunde*

vara ända upp till 55 meter långt. Färden från Rom till Alexandria tog två veckor. Vägen tillbaka tog två månader eftersom den nordvästliga vinden gjorde att man var tvungen att segla som i en cirkel moturs upp mot Rom. Det är ett sådant skepp som stannat till i hamnen i Myra. Ombord finns en last av spannmål och flera hundra personer, se vers 36-37.]

Där [i Myra] fann officeren ett skepp från Alexandria som skulle till Italien, och han tog oss ombord på det.

⁷ Under åtskilliga dagar gick seglingen långsamt, och då vi knappt nådde fram till Knidos och vinden inte lät oss fortsätta seglade vi ner i lä av Kreta vid Salmone. ⁸ Vi följde kusten med stor svårighet och kom till en plats som kallas Goda hamnarna, nära staden Lasea.

⁹ Det hade nu gått lång tid och sjöresan hade blivit farlig, eftersom fastedagen [försoningsdagen – Jom kippur] redan var förbi.

[Högtiden infaller den 10 Tirsa i den judiska kalendern, som infaller i slutet av september eller början av oktober.]

[Höststormarna började bli vanliga nu.] Paulus varnade dem därför ¹⁰ och sade: ”Ni män, som jag ser det kommer denna resa att innebära stor skada och förlust, inte bara för last och skepp, utan även för våra liv.”

11 Men officeren trodde mer på styrmannen och båtens ägare än på Paulus ord. *[Det verkar som om officeren är den som har den högsta rangen och fäller det avgörande beslutet.]*

12 Eftersom hamnen inte låg bra till för att övervintra bestämde sig de flesta för att gå ut därifrån och försöka nå Foinix, en *[större]* hamn på Kreta *[bara några timmars segling västerut längs med kusten]* som vetter mot sydväst och nordväst. Där tänkte de tillbringa vintern.

[Goda hamnarna var öppen för sydöstliga vindar vilket gjorde att vågorna slog rakt in mot hamnen. Det verkar inte vara någon direkt stad där, eftersom Lasea som ligger 2,4 km österut nämns. Vegetius, en romersk författare från 400-talet, skriver att det var farligt att segla på Medelhavet efter 15 september, och efter 11 november var det omöjligt.]

Stormen

13 När så en svag sydlig vind blåste upp, tänkte de att de skulle lyckas med sin plan. De lättade ankar och seglade längs Kretas kust. *[Man var så säker på sin sak att man inte drog upp skeppsbåten, utan lät den vara på släp, se vers 16.]*

14 Men snart därefter svepte en kraftig orkanvind, den så kallade Nordosten (*Euraquilo*), ner från ön. *[Förrädiska tyfonvindar ruser ner från det nära 3 000 meter höga Idaberget.]*

15 Skeppet fångades och kunde inte hålla upp mot vinden, så vi gav efter och lät det driva *[söderut]*. 16 Vi kom i lä bakom en liten ö som

hette Kauda och lyckades med nöd och näppe bärga skeppsbåten. [*Skeppsbåten användes för transport mellan skepp och land, och som livbåt.*]

¹⁷ När de hade fått upp den ombord, använde de nödutrustningen och slog trossar om skrovet. Eftersom de var rädda för att kastas upp på Syrtenbankarna [*reven i Sidra- och Gabèsbukten vid Afrikas nordkust*] släppte de ner drivankaret och lät skeppet driva.

¹⁸ Vi var hårt ansatta av stormen. Dagen därpå började de vräka lasten överbord, ¹⁹ och på tredje dagen kastade de med egna händer skeppets utrustning i sjön. ²⁰ Varken sol eller stjärnor syntes på flera dygn, och den starka stormen låg på så att vi till sist förlorade allt hopp om räddning.

Paulus tar till orda

²¹ Ingen hade velat äta något på länge [*på grund av sjösjuka och oro*]. Då steg Paulus fram mitt ibland dem och sade: ”Ni män skulle ha lytt mitt råd att inte gå ut från Kreta. Då hade ni besparat er den här skadan och förlusten. ²² Men nu uppmanar jag er att fatta mod. Inte en enda av er ska mista livet, bara fartyget ska gå under. ²³ En ängel från den Gud som jag tillhör och tjänar stod nämligen hos mig i natt, ²⁴ och han sade: Var inte rädd, Paulus. Du ska stå inför kejsaren, och alla som seglar med dig har Gud skänkt dig. ²⁵ Så fatta mod, ni män! Jag litar på Gud att det blir som han sagt mig. ²⁶ Vi måste bara

stranda på en ö.” [*Det profetiska ordet Paulus delar uppmuntrar och ger hopp, se 1 Kor 14:3.*]

Närmar sig land efter två veckor

²⁷ När den fjortonde natten kom och vi fortfarande drev omkring på Adriatiska havet, började sjömännen vid midnatt förstå att vi närmade oss land. ²⁸ De lodade och fick ett djup på 35 meter (*tjugo famnar*). Lite längre fram lodade de igen och fann att djupet var 27 meter (*femton famnar*). ²⁹ De var nu rädda att vi skulle driva på något skarpt skär, så de kastade ut fyra ankare från aktern och önskade sedan bara att det skulle bli dag. ³⁰ Men sjömännen gjorde ett försök att fly från skeppet. De firade ner livbåten i sjön under förevändning att de skulle kasta ut ankare från fören. ³¹ Paulus sade till officeren och soldaterna: ”Om de inte stannar kvar ombord kan ni inte bli räddade.” ³² Då kapade soldaterna trossarna på skepps båten och lät den driva bort.

Paulus uppmuntrar alla ombord

³³ Strax före gryningen uppmanade Paulus alla att äta. Han sade: ”I fjorton dagar har ni nu väntat och varit utan mat och inte ätit. ³⁴ Därför uppmanar jag er att äta. Det är nödvändigt för att ni ska bli räddade, för ingen av er ska mista så mycket som ett hårstrå på sitt huvud.”

³⁵ När han hade sagt detta tog han ett bröd, tackade Gud inför dem alla, bröt det och började äta. ³⁶ Då fick alla nytt mod och tog sig mat, de också. ³⁷ Vi var totalt 276 personer ombord.

38 När de hade ätit och var mätta lättade de skeppet genom att kasta spannmålslasten i sjön.

Alla räddas

39 När det blev dag kände de inte igen landet, men de fick syn på en bukt med sandstrand och bestämde sig för att om möjligt låta skeppet driva upp där. *[På Maltas norra strand finns en bukt som kallas Paulus bukt, och är enligt traditionen denna plats.]* 40 De kapade ankarna och lämnade dem i havet. Samtidigt löste de trossarna från styrårororna, hissade förseglet för vinden och styrde mot stranden. 41 Men de drev emot ett rev (*ordagrant "en plats öppen för två hav"*) där skeppet gick på grund. Fören borrhade sig in och stod orubbligt fast, medan aktern började brytas sönder av de kraftiga bränningarna. 42 Soldaternas plan var då att döda fångarna så att ingen skulle kunna simma i väg och fly. 43 Men officeren ville rädda Paulus och hindrade dem från att utföra sin plan. Han befallde att de simkunniga skulle hoppa i vattnet först och ta sig i land 44 och därefter de övriga, en del på plankor och andra på vrakdelar från skeppet. På det sättet blev alla räddade och kom i land.

28

Tre månader på Malta

1 *[Ordet Malta kommer från feniciskan, och betyder "tillflykt". Sedan 218 f.Kr. hade romarna kontroll över ön.]*

När vi väl var räddade fick vi veta att ön hette Malta. ² Lokalbefolkningen (*grekiska "barbaros"*) visade oss en ovanligt stor vänlighet. De tände en eld och tog hand om oss alla, eftersom det hade börjat regna och var kallt.

[Barbarer kallades alla icke-grekiska folk. Ursprunget för det grekiska ordet "barbaros" är att stamma och tala obegripliga ljud. För det grekiska örat lät alla främmande språk som obegripligt babbel. Utifrån detta skapades det ljudhärmande, onomatopoetiska ordet "bar-bar" som blev "barbaros". Ordet för vänlighet är "philanthropia" och användes för gästfrihet och välgörenhet.]

³ Paulus hade just samlat ett fång kvistar och lagt på elden när en giftorm kröp ut på grund av hettan och högg sig fast i hans hand. ⁴ När de infödda såg ormen hänga från hans hand, sade de till varandra: "Den där mannen är säkert en mördare. Trots att han blev räddad från havet lät inte Rättvisan (*grekiska Dike*) honom leva." *[Dike var den moraliska rättvisans gudinna i den grekiska mytologin.]*

⁵ Men Paulus skakade bara av sig ormen ner i elden och tog ingen skada. ⁶ Folket väntade sig att han skulle svullna upp eller plötsligt falla ner död. När de väntat länge och sett att inget ovanligt hände honom, ändrade de sig och sade att han var en gud.

⁷ I trakten runt den platsen fanns fält (*egendomar*) som tillhörde den högst uppsatte mannen

på ön som hette Publius. Han tog vänligt emot oss [*Paulus, Lukas, Aristarchus, se Apg 27:2*] som sina gäster i tre dagar. [*Beteckningen för Publius position, grekiska "protos", förekommer i inskrifter på Malta.*] ⁸ Publius far låg just då sjuk i feberattacker och svår diarré (*dysenteri*). Paulus gick in till honom, bad och lade händerna på honom och botade honom.

[Det är troligt att Publicus far led av Brucellos som smittar via getmjölk. Sjukdomen kallas än i dag för just Maltafeber. Lukas använder feber i plural vilket exakt beskriver den svängande febern som karaktäriserar sjukdomsförloppet. Efter inkubationstiden stiger febern till 39-40 grader. Den ligger sedan på denna nivå under två veckor för att därefter sjunka under någon veckas tid. Febern kan fortsätta att pendla på detta sätt under tre till fyra månader.]

⁹ Efter den händelsen kom också andra sjuka på ön till honom och blev botade. ¹⁰ De visade oss sin uppskattning på många sätt, och när vi skulle segla försåg de oss med vad vi behövde.

[Maltas befästa huvudstad i antiken och Romarriket var Mdina. Det är troligt att Publius bor där. Enligt tradition är Pauluskatedralen i Mdina byggd på samma ställe som Publius hus en gång låg. Under resan till Rom finns flera av Andens gåvor i funktion i Paulus liv: profetia, se Apg 27:21-26; helande, se Apg 28:8-9.]

Mot Rom

11 Efter tre månader [*i februari*] seglade vi ut med ett skepp som hade övervintrat vid ön. [*Det låg antagligen i den största hamnen Valetta, i dag Maltas huvudstad.*] Det kom från Alexandria och hade Tvillingarna [*grekiska "Dioskouroi", de grekisk-romerska gudarna Castor och Pollux*] som galjonsfigur.

[Castor och Pollux var inom grekiska mytologin tvillingsöner, de ansågs vara gudar som speciellt beskyddade sjömän. Det är antagligen med en viss ironi som Lukas tar med denna detalj. Paulus hade varit tydlig med vem hans Gud var, se Apg 27:23-25.]

12 Vi lade till vid Syrakusa [*med dess dubbelhamn*] och stannade där i tre dagar.

13 Därifrån följde vi kusten och kom till Regium [*på den italienska stövelns spets*].

En dag senare fick vi sydlig vind, och den andra dagen kom vi till Puteoli. [*Här brukade spannmålsfartygen lossa sin last. Puteoli var Roms hamnstad vid den här tiden.*] ¹⁴ Där fann vi [*kristna*] syskon (*bröder och systrar i tron*) som bjöd in oss att stanna hos dem i sju dagar [*medan fartyget lossar sin last med spannmål*].

Sedan fortsatte vi till Rom. [*En sträcka på tjugo mil längs med vägen Via Appia. Vandrigen tar fem dagar.*] ¹⁵ Så fort syskonen [*de kristna i Rom*]

hade fått höra att vi var på väg, kom de ut ända till Forum Appii [*sju mil från Rom*] och Tres Tabernae [*fem mil från Rom*] för att möta oss. Då Paulus fick se dem tackade han Gud och fick nytt mod.

[Även om Paulus inte besökt Rom tidigare var han välbekant bland de troende där. Ungefär tre år tidigare, omkring 57 e.Kr., hade han skrivit Romarbrevet till dem från Korint under sin tredje missionsresa. Bland dem som mötte honom nu fanns förmodligen flera av dem som han hälsade till i Rom 16:3-15, bland annat Priscilla och Aquila, se även Apg 18:2-3, 18-19.]

Paulus kommer äntligen fram till Rom

¹⁶ [*Rom grundades 753 f.Kr. och var byggd på sju kullar vid floden Tibern. Rom hade under Paulus tid omkring 400 000 invånare. Det berömda Colosseum fanns ännu inte, det byggdes i slutet på 70-talet e.Kr., men berömda byggnader var Jupiters tempel, Caesars palats och krigsguden Mars tempel. I Rom fanns en stor judisk befolkning på närmare 50 000 personer. De var indelade i minst elva synagogor, efter stadens olika distrikt.]*

När vi kom fram till Rom fick Paulus tillstånd att bo för sig själv tillsammans med den soldat som skulle bevaka honom.

[Tillsammans med Paulus finns även Lukas och Aristarchus som rest med honom från Jerusalem.]

I breven som Paulus skriver från Rom omnämns även Timoteus, Johannes Markus och Demas. Paulus är i husarrest. Han bor troligen i ett romerskt hyreshus i närheten av preto-riangardets förläggning utanför stadsmuren i nordöstra Rom. Bostaden verkar rymlig, se vers 23. Lukas och flera av Paulus medarbetare bor troligen också där med honom. Vakten som är fastkedjad till Paulus högra hand är en soldat av låg rang. Detta återspeglar att Paulus ställning som romersk medborgare inte var lika speciell i Rom som i provinserna, se Apg 22:25-29.]

Samtal med de ledande judarna

¹⁷ Tre dagar senare kallade han till sig de ledande bland judarna [*eftersom han inte var fri att besöka synagogorna*]. När de var samlade sade han till dem: ”Bröder, jag har inte gjort något ont mot vårt folk eller våra fäderneärvda seder. Trots det blev jag fängslad i Jerusalem och utlämnad i romarnas händer. ¹⁸ När de hade förhört mig ville de frige mig, eftersom jag inte var skyldig till något som förtjänade döden. ¹⁹ Men judarna var emot det, och då var jag tvungen att vädja till kejsaren, dock utan att anklaga mitt folk. ²⁰ Så det är därför jag kallat hit er för att träffa er och tala med er. Det är nämligen för Israels hopp som jag bär dessa bojor.” [*Hoppet gäller de dödas uppståndelse, se Apg 23:6.*]

²¹ De svarade honom: ”Vi har inte fått något brev om dig från Judéen, och ingen av bröderna som kommit har berättat eller sagt något ont om

dig. ²² Men vi vill gärna höra från dig vad du tänker, för vi vet att den här sekten blir motsagd överallt.”

²³ De bestämde en dag för honom, och då kom ännu fler till hans bostad. Från morgon till kväll förklarade han för dem och vittnade om Guds rike och försökte övertyga dem om Jesus utifrån både Mose lag och profeterna. ²⁴ Vissa lät sig övertygas av hans ord, men andra ville inte tro. ²⁵ När de inte kunde komma överens skildes de åt, efter att Paulus hade sagt detta enda ord: ”Den helige Ande talade rätt genom profeten Jesaja till era fäder ²⁶ när han sade:

Gå till detta folk och säg:

Ni ska höra (*gång på gång*) men inte förstå,
och ni ska se (*gång på gång*) men ingenting uppfatta.

²⁷ För detta folks hjärta är förstocket (*tjockt, hårt, känslökallt*).

De hör illa med sina öron
och sluter sina ögon,
så att de inte ser med ögonen
eller hör med öronen
eller förstår med hjärtat
och vänder om
så att jag får hela dem.

[Citat från Jes 6:9-10. Jesus citerar också samma passage, se Matt 13:14-15; Joh 12:39-40.]

28 Därför ska ni veta att denna Guds frälsning är sänd till hedningarna, och de kommer att lyssna.”

29 *[Vissa handskrifter har med denna vers: ”När han hade sagt detta gick judarna i väg under häftig diskussion med varandra.”]*

Paulus predikar frimodigt under två års tid

30 I två hela år bodde Paulus i den bostad som han hade hyrt, och han tog emot alla som kom till honom. 31 Han predikade Guds rike och undervisade med stor frimodighet om Herren Jesus den Smorde (*Messias, Kristus*) utan att bli hindrad.

[Under denna tid skriver Paulus flera av Nya testamentets brev: Kolosserbrevet, Filemon, Efesierbrevet och Filipperbrevet.

Fick Paulus sitt fall prövat hos kejsaren Nero? Det faktum att Lukas kunde fastslå att Paulus husarrest upphörde efter två år tyder på att något hände efter två år, vilket var omkring 62 e.Kr. I en syn hade också en ängel klart och tydligt sagt att han skulle stå inför kejsaren, se Apg 27:23. Antingen blev han dömd och avrättad eller så blev han frikänd vilket är troligast. Detta vore helt i linje med hur hans fall tidigare behandlats när han anklagats inför det romerska rättsväsendet, se Apg 25:25. Det stämmer även med de uppgifter som finns i den tidiga kristna traditionen där Paulus blir frigiven, reser till Spanien, Kreta och Makedonien för att sedan avrättas i Rom under

*kejsar Neros förföljelser av de kristna 66-67 e.Kr.
Under denna sista period skriver han de båda
brevet till Timoteus och Titusbrevet.
Lukas skriver inte en biografi över Paulus liv;
hans syfte med Apostlagärningarna är att visa på
Guds oövervinnerliga ord som inte kan hindras
och lärjungarnas frimodighet.]*

**Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning**
**Swedish: Svenska Kärnbibeln - en expanderad
översättning (New Testament)**

copyright © 2017-2020 Svenska Kärnbibeln

Language: Swedish

Contributor: Svenska Kärnbibeln

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-02-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

c5cfac14-0500-50d4-bd1a-4691a8b8b3b6